

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας Συντμήσεων

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΔΤΚ	Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΔΤΠ	Δείκτης Τιμών Παραγωγού
ΕΕΔ	Έρευνα Εργατικού Δυναμικού
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
Εν. ΔΤΚ	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
Εν. ΔΤΠ	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Παραγωγού
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΕΚ	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού

Αντλήθηκε την 20/08/2012 : 11.00

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγαπητός Γεώργιος (2004)*Εγχειρίδιο των βασικών οικονομικών εννοιών*, Αθήνα: 2^η Έκδοση.
Γεωργακοπούλου Θ., Λιανού Θ., Μπενού Θ., Τσεκούρα Γ., Χατζηπροκοπίου Μ., Χρήστου Γ., (2007)*Εισαγωγή στην πολιτική Οικονομία*, Αθήνα: Εκδόσεις Γ.Μπενού
- Michel Rocard (1998) *Τι να κάνουμε για την αντιμετώπιση της ανεργίας*, Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ».
- Δεδουσόπουλος Απόστολος (2004) *Θεωρίες της ανεργίας*, Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω, Γ.Δαρδάνος.
- Δράκος Γ.Ε.(1996) *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*, Αθήνα- Πειραιάς: Εκδόσεις Α.Σταμούλης.
- Θεοδώρου Π. Λιανού, Θεοφάνη Ε. Μπενού (1998)*Μακροοικονομική θεωρία και πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Ευγ. Μπενού.
- Ιωακείμογλου Η., Κατσορίδας Δ. , Καρασαββόγλου Α. , Ναζάκης Χ. , Χλέτσος Μ. (1995) *Ανεργία, Μύθοι και Πραγματικότητα*, Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις Δοκίμια 8.
- Σκουτέλης Γιώργος (1996) *Η Ανεργία: Αιτία και Λύσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις International Forum.
- Στεριώτης Κίμωνας (1986) *Ο Πληθωρισμός*, Αθήνα: Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό».
- James A. Trevithick, Charles Mulvey (1980) *Οικονομική Ανάλυση του πληθωρισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Mankiw N. Gregory (2001) *Μακροοικονομική Θεωρία 4^η Αναθεωρημένη*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Samuelson Nordhaus (2000) *Οικονομική 16^η Διεθνής Έκδοση*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πανεπιστημιακές σημειώσεις ΤΕΙ Λαμίας (2010)

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

<http://users.teilam.gr/>

Αντλήθηκε την 25/07/2012 : 12.48

Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2011

Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου:

www.bankofgreece.gr

Τέλος, οι διαφορές ανεργίας και πληθωρισμού στην Ελλάδα είναι έντονες όπως είδαμε και από τα στατιστικά στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, κυρίως λόγω της οικονομικής κρίσης με αποτέλεσμα την ύφεση που αναπαράγεται. Συνοψίζοντας, τα σημερινά ποσοστά ανεργίας και πληθωρισμού στη χώρα μας είναι σε τέτοια επίπεδα που θα έπρεπε να ευαισθητοποιούν οποιαδήποτε οικονομική πολιτική για την αντιμετώπιση τους.

πολύ, κυρίως λόγω της ύφεσης. Γεγονός όμως, είναι ότι πρέπει σύντομα να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της.

Πληθωρισμός, ορίζεται η διαδικασία συνεχούς αυξήσεως του γενικού επιπέδου τιμών και καθορίζεται από την εξέλιξη των αριθμοδεικτών. Αυτοί είναι: ο δείκτης τιμών καταναλωτή, ο δείκτης τιμών παραγωγού, ο δομικός πληθωρισμός και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). Διακρίνεται σε είδη ανάλογα με τα αίτια που τον προκαλούν:

Πληθωρισμός ζήτησης: οφείλεται στο γεγονός ότι η συνολική ζήτηση αυξάνεται ταχύτερα από την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας, ωθώντας ανοδικά τις τιμές για να εξισορροπηθούν προσφορά και ζήτηση.

Πληθωρισμός κόστους: προκύπτει από αυξανόμενο κόστος σε περιόδους υψηλής ανεργίας και υποχρησιμοποίησης των πόρων.

Πληθωρισμός κερδών: εξαρτάται από παράγοντες όπως το μονοπώλιο και το ολιγοπώλιο αλλά και τη μορφή αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται κάθε επιχείρηση.

Πληθωρισμός μισθών: οφείλονται στην αύξηση των μισθών που ξεπερνά τις αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας.

Εισαγόμενος πληθωρισμός: εξαρτάται από τις αυξομειώσεις των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων.

Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού είναι ιδιαίτερα σημαντικοί καθώς επηρεάζουν τους εργαζόμενους οικονομικά αλλά και κοινωνικά. Η αντιμετώπιση τους δεν αποτελεί εύκολο έργο καθώς συνιστά εφαρμογή πολιτικής τιμών και εισοδημάτων, ελεύθερη διακύμανση ισοτιμίας κ.λπ.

Το φαινόμενο του πληθωρισμού στην Ελλάδα έχει τις βάσεις του στο παρελθόν. Παρόλο που μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, παρατηρήθηκε βελτίωση του προβλήματος, ωστόσο τα ποσοστά στη χώρα μας είναι υψηλότερα από την Ευρώπη, κυρίως λόγω της υστέρησης της ελληνικής οικονομίας.

Η εμπειρική μελέτη του A.W.Phillips ήρθε για να ενώσει τα δύο αυτά φαινόμενα μέσω μιας καμπύλης, δείχνοντας μια αρνητική σχέση μεταξύ τους. Η καμπύλη αυτή ονομάστηκε καμπύλη Phillips. Η μελέτη αυτή δέχθηκε πολλές επικρίσεις μέχρι τη θεωρητική της θεμελίωση από τον Lipsey. Η σύγχρονη καμπύλη Phillips έδειξε ότι ο ρυθμός πληθωρισμού εξαρτάται από τον προσδοκώμενο πληθωρισμό, την απόκλιση της ανεργίας από το φυσικό της ποσοστό και τις εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς.

Η αξιοπιστία της αντιπληθωριστικής πολιτικής επηρεάζει τις ορθολογικές προσδοκίες των εργαζομένων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έθεσε ως σκοπό τη μελέτη της ανεργίας και του πληθωρισμού, καθώς και την αλληλεπίδραση τους στον ελλαδικό χώρο. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας βοήθησε ώστε να τεθεί η εργασία αυτή μέσα σε ένα σαφώς ορισμένο θεωρητικό πλαίσιο. Φτάνοντας λοιπόν στο τέλος της εργασίας είναι χρήσιμο να επισημάνουμε κάποια συμπεράσματα.

Η **ανεργία**, είναι το κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο που περιλαμβάνει τα άτομα τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν αλλά αδυνατούν να βρουν απασχόληση. Διακρίνεται σε εκούσια και ακούσια ή ηθελημένη. Επίσης διακρίνεται σε είδη ανάλογα με τα αίτια που την προκαλούν:

Ανεργία Τριβής: είναι συμβατή με την πλήρη απασχόληση, πλήττει περισσότερο τους νέους και οφείλεται στην έλλειψη αυτόματης κινητικότητας της εργασίας.

Διαρθρωτική Ανεργία : οφείλεται στην αναντιστοιχία μεταξύ εργασιακών δεξιοτήτων και των απαιτήσεων των εργοδοτών. Αποτελεί επίσης και μία από τις αιτίες του πληθωρισμού κόστους.

Εποχιακή Ανεργία: οφείλεται στο χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας που συμβαίνει σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας, συγκεκριμένες εποχές του χρόνου. Τη χαρακτηρίζει το γεγονός ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας.

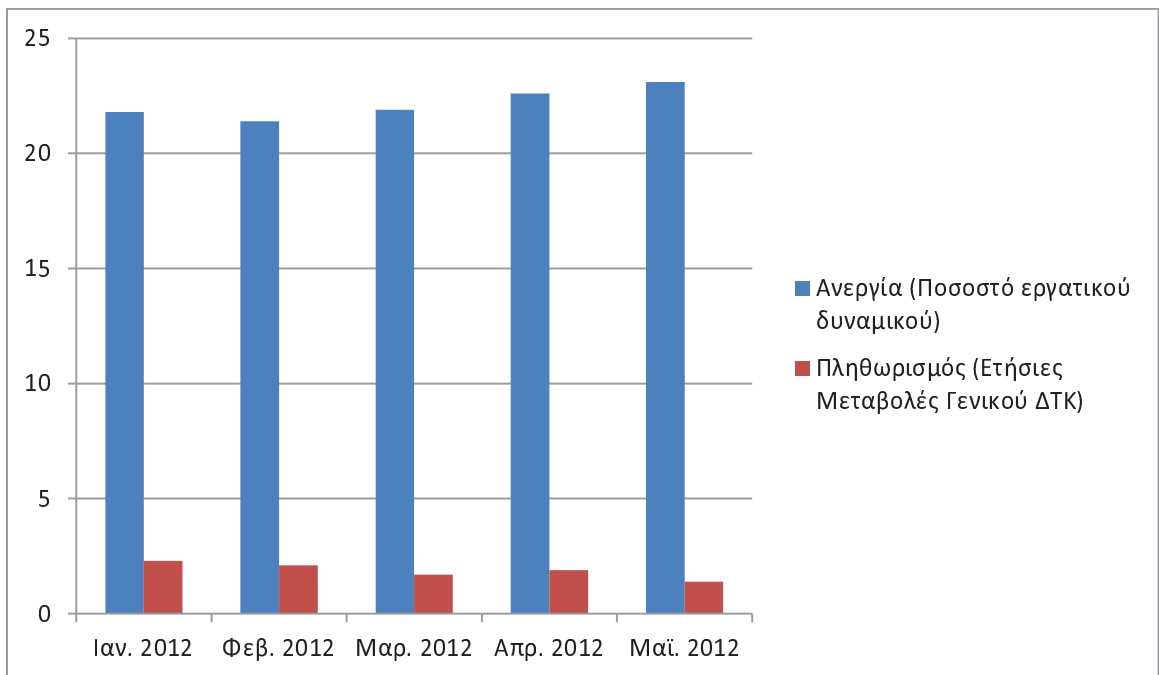
Τεχνολογική Ανεργία: οφείλεται στην άμεση αντικατάσταση της ανθρώπινης εργασίας από μηχανές και εξαρτάται από τους παράγοντες που προσδιορίζουν τους ρυθμούς και το εύρος της τεχνολογικής μεταβολής.

Κυκλική Ανεργία: οφείλεται στην ελλιπή συνολική ζήτηση για προϊόντα, η οποία προκαλεί μειωμένη ζήτηση εργασίας, άρα ανεργία.

Οι επιπτώσεις της ανεργίας, είναι ιδιαίτερα δυσμενείς τόσο για την οικονομία όσο και για την ψυχολογία του ανέργου, καθώς μειώνει την κοινωνική του θέση και δημιουργεί έλλειψη αυτοσεβασμού. Τα μέτρα για την καταπολέμηση της, είναι αρκετά. Πιο χαρακτηριστικά, είναι αυτά της επαγγελματικής κατάρτισης, ευελιξίας της αγοράς εργασίας και μείωση του κόστους εργασίας.

Στην Ελλάδα, το πρόβλημα της ανεργίας είναι ένα από τα σημαντικότερα και η επίλυση του απασχολεί κάθε οικονομική πολιτική, καθώς έχει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά στην Ευρώπη. Το έτος που διανύουμε, τα ποσοστά της ανεργίας αυξήθηκαν κατά

Διάγραμμα 3.6.1 Η ανεργία και ο πληθωρισμός στην Ελλάδα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στοχεύει σταδιακά στη μείωση των ποσοστών αυτών και στη διατήρηση ενός ποσοστού ελαφρώς κάτω του 2%.

Όπως φαίνεται η πρόθεση της μεταβολής της ανεργίας δεν βελτίωσε την προβλεπτική ικανότητα της εξίσωσης καθώς ο συντελεστής της δεν είναι στατιστικά σημαντικός.

Με τη βοήθεια των παραπάνω εκτιμήσεων, οι οικονομολόγοι έφτασαν στο συμπέρασμα ότι η σχέση του πληθωρισμού και της ανεργίας στην Ελλάδα είναι αρνητική τα τελευταία 20 χρόνια. Κατά τη δεκαετία του 1990 και λόγω του στόχου της οικονομικής πολιτικής για ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη η ανεργία αυξήθηκε στο 12% από 7,7% 'όταν ο πληθωρισμός κινούνταν στα υψηλά επίπεδα του 18%.

Η αύξηση της ανεργίας την περίοδο 1991-1999 ήταν αποτέλεσμα της περιοριστικής οικονομικής πολιτικής που αφενός μείωσε αισθητά τις προσλήψεις στο Δημόσιο προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα υψηλά κρατικά ελλείμματα και αφετέρου επηρέασε αρνητικά τις επενδύσεις και τη συνολική ζήτηση. Παρ' όλα αυτά ο δείκτης θυσίας κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα λόγω της αξιοπιστίας και της βούλησης της οικονομικής πολιτικής για ένταξη στην ΟΝΕ καθώς και λόγω του ήδη μόνιμου υψηλού ποσοστού ανεργίας της Ελλάδας.

Γεγονός είναι ότι παρ' όλη την αρνητική σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού στην Ελλάδα, και τα δυο κινούνται άνω των μέσων όρων της Ευρώπης και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια λόγω της ύφεσης που «παράγεται».

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat που έχουν δοθεί στη δημοσιότητα, η ανεργία στην Ελλάδα το Μάιο του 2012 ανήλθε στο 23,1% σημειώνοντας τη μεγαλύτερη ταχύτητα ανόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, ο αριθμός ανέργων κυμαίνεται πάνω από τα 25 εκατ. στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από τους οποίους η συντριπτική πλειονότητα βρίσκεται στην ευρωζώνη. Η Ελλάδα, δυστυχώς κατέχει από τα μεγαλύτερα ποσοστά. Παράλληλα, το ποσοστό του πληθωρισμού στην ευρωζώνη παρουσίασε αύξηση 2,6% μεγαλύτερη από αυτή που αναμενόταν. Τα παραπάνω δεδομένα παρουσιάζονται συνοπτικά στο παρακάτω διάγραμμα.³⁶

³⁶ Το παρακάτω Διάγραμμα σχεδιάστηκε με στοιχεία από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (<http://www.statistics.gr>, Στατιστικά Στοιχεία, Δείκτης Ανεργίας, Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Δελτία Τύπου)

Δύο προϋποθέσεις, που η ικανοποίηση τους θα μετατόπιζε την βραχυχρόνια καμπύλη ανταλλαγής μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας προς τα κάτω, επιτρέποντας έτσι την επίτευξη χαμηλότερου πληθωρισμού χωρίς υψηλότερη ανεργία είναι οι εξής:

- 1) Το σχέδιο μείωσης του πληθωρισμού να ανακοινωθεί πριν οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι, που ορίζουν τις τιμές και τους μισθούς, διαμορφώσουν τις προσδοκίες τους.
- 2) Οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι θα πρέπει να πειστούν για την κυβερνητική δέσμευση ώστε να περιορίζουν τις πληθωριστικές προσδοκίες τους.

Στην ιδανικότερη περίπτωση θα μπορούσε ο πληθωρισμός να μειωθεί χωρίς να προκληθεί καθόλου οικονομική ύφεση. Αλλά ακόμα και αν ικανοποιηθούν οι δύο παραπάνω προϋποθέσεις θα επιτευχθεί μια ανώδυνη αντιπληθωριστική πολιτική.

Η αξιοπιστία της αντιπληθωριστικής πολιτικής είναι επομένως ένας από τους παράγοντες που καθορίζουν το κόστος που θα έχει η πολιτική αυτή. Σίγουρα, δεν μπορεί να υπάρχει πρόβλεψη εκ προοιμίου για το αν το κοινό θα δεχτεί ως αξιόπιστη την εξαγγελία μιας νέας πολιτικής γι' αυτό και σύμφωνα με τη θεωρία των ορθολογικών προσδοκιών, οι παραδοσιακές εκτιμήσεις του δείκτη της θυσίας δεν είναι χρήσιμες για να εκτιμήσουμε την επίπτωση των διάφορων πολιτικών. Ωστόσο, οι οικονομολόγοι γνωρίζουν και συμφωνούν ότι οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό επηρεάζουν τη βραχυχρόνια ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.

3.6 Σχέση πληθωρισμού και ανεργίας στην Ελλάδα

Η καμπύλη Phillips για αρκετά χρόνια προσέφερε σημαντική βοήθεια στους σχεδιαστές οικονομικής πολιτικής ώστε να μπορέσουν να πετύχουν τους στόχους που είχαν θέσει για την οικονομική των κρατών όπως και για να διορθώνουν προβλήματα που υπήρχαν σχετικά με τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και πληθωρισμού.

Το 2003, οι G.Pekos, E. Katsouli και D.Pallis εκτίμησαν με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων την καμπύλη Phillips για την Ελληνική οικονομία για την περίοδο 1961-1999. Η αρχική μορφή της εξίσωσης που εκτιμήθηκε για την Ελλάδα είναι η εξής:

$$\pi_t = \pi_{t-1} - 0,548 (U_t - 5,6) \quad R^2 = 0,76 \quad DW = 2,15$$

Από την εξίσωση αυτή παρατηρούμε ότι το φυσικό ποσοστό της ανεργίας για την Ελλάδα ισούται με 5,6% και ο συντελεστής της ανεργίας είναι 0,548.

Στη συνέχεια εκτιμήθηκε μια δεύτερη εξίσωση η οποία ενσωμάτωσε και τη μεταβολή της ανεργίας. Η εκτιμημένη εξίσωση για την Ελληνική οικονομία είναι η εξής:

$$\pi_t = \pi_{t-1} - 0,513 (U_t - 5,7) - 0,583 (U_t - U_{t-1}) \quad R^2 = 0,77 \quad DW = 2,14$$

λειτουργήσουν μόνο με τον κίνδυνο του σπειροειδούς πληθωρισμού. Επιπλέον, το διατηρήσιμο ποσοστό συχνά θεωρείται ότι είναι αναποτελεσματικά υψηλό. Οι επικριτές του καπιταλισμού βρίσκουν ότι η υψηλή ανεργία που επικρατεί στη βόρεια Αμερική και στην Ευρώπη είναι το κεντρικό μειονέκτημα του σύγχρονου καπιταλισμού. Η έρευνα για ένα τρόπο επίλυσης του σκληρού διλήμματος της υψηλής ανεργίας για χαμηλό πληθωρισμό συνεχίζει να είναι ένα από τα πιο πιεστικά ενδιαφέροντα της σύγχρονης μακροοικονομικής.

3.5 Ορθολογικές Προσδοκίες για τον πληθωρισμό και την ανεργία

Μέχρι πρότινος, είχε επικρατήσει η αντίληψη ότι ο προσδοκώμενος πληθωρισμός εξαρτιόταν από τον πληθωρισμό που είχε σημειωθεί και παρατηρηθεί. Όμως φάνηκε ότι οι πληθωριστικές προσδοκίες επηρεάζουν τον πληθωρισμό και την ανεργία και κάτω από αυτό το πρίσμα, γίνεται ευλόγως κατανοητό ότι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες οι άνθρωποι διαμορφώνουν τις προσδοκίες τους παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο. Η υπόθεση των προσαρμοστικών προσδοκιών φαίνεται εύλογη, αλλά κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι είναι και ακατόρθωτη λόγω της αδυναμίας που παρουσιάζει στο να εφαρμοστεί σε όλες τις περιπτώσεις.

Αυτή η αδυναμία δεν λείπει και στην υπόθεση των ορθολογικών προσδοκιών. Πρώτα απ' όλα δεν μπορούμε αυθαίρετα να υποθέτουμε ότι οι άνθρωποι αποφασίζουν ορθολογικά ή έχουν ορθολογικές προσδοκίες για τα μελλοντικά τους σχέδια. Αυτό αποδεικνύεται και όταν μια πιθανή μεταβολή στη νομισματική ή τη δημοσιονομική πολιτική (που επηρεάζουν τον πληθωρισμό) θα έχει αντίκτυπο στις προσδοκίες καθώς ο προσδοκώμενος πληθωρισμός εξαρτάται τελικά από την δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Η αξιολόγηση κάθε μεταβολής της οικονομικής πολιτικής πρέπει να παίρνει υπόψη αυτή την επίπτωση στις προσδοκίες. Η προσέγγιση αυτή συνεπάγεται ότι ο πληθωρισμός είναι λιγότερο αδρανειακός απ' ότι θεωρείται αρχικά.

Έτσι, οι υποστηρικτές της υπόθεσης των ορθολογικών προσδοκιών υποστηρίζουν ότι η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips δεν εκφράζει με ακρίβεια τις διαθέσιμες επιλογές. Αν κάποιος ήταν σε θέση να δεσμευτεί με πειστικό τρόπο ότι θα μειώσουν τον πληθωρισμό, πίστευαν ότι σε αυτή τη περίπτωση οι ορθολογιστές άνθρωποι θα περιόριζαν γρήγορα τις πληθωριστικές προσδοκίες τους καθώς θα έδειχναν εμπιστοσύνη σ' αυτήν την εξαγγελία της κυβέρνησής τους. Αναμφισβήτητα τότε, το κόστος μείωσης του πληθωρισμού μπορεί να είναι αρκετά πιο μικρό από ότι υποδηλώνουν οι εκτιμήσεις που στηρίζονται στο δείκτη της θυσίας.

- 3) Εισοδηματικές πολιτικές βασιζόμενες σε φόρους έχουν προταθεί ως τρόπος χρησιμοποίησης του μηχανισμού αγοράς για επίτευξη μακροοικονομικών στόχων. Η προσέγγιση αυτή, χρησιμοποιεί δημοσιονομικά κίνητρα και ποινές για ενθάρρυνση αντιπληθωριστικών ενεργειών, φορολογώντας εκείνους των οποίων τα ημερομίσθια και οι τιμές αυξάνονται ταχέως και επιδοτώντας εκείνους των οποίων τα ημερομίσθια και οι τιμές αυξάνονται βραδέως. Αυτή η προσέγγιση έχει χρησιμοποιηθεί σε πρώην σοσιαλιστικές χώρες, όπως η Ουγγαρία και η Πολωνία, με κάποια επιτυχία, και μερικές φορές έχει προταθεί για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ακόμη και οι ενθουσιώδεις υποστηρικτές αυτής της προσέγγισης τονίζουν, ωστόσο, ότι πρόκειται για συμπληρωματική και όχι υποκατάστατο της πειθαρχίας του μηχανισμού της αγοράς και της σφιχτής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής που είναι απαραίτητα για τον περιορισμό του πληθωρισμού.
- 4) Πολιτική συμμετοχής στα κέρδη έχει προταθεί από τον Martin Weitzman του Χάρβαρντ και τον James Meade του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ. Η ιδέα εδώ είναι να επινοήσουμε νέα είδη συμβάσεων εργασίας, που να δίνουν στους εργαζόμενους μερίδιο στα κέρδη ή στα έσοδα, παρά ημερομίσθιο. Σε μια τέτοια προσέγγιση, το οριακό κόστος ενός εργαζομένου θα ήταν μικρότερο από τη μέση ανταμοιβή, και, έτσι, θα ήταν λιγότερο επικερδές για την επιχείρηση να απολύσει εργαζομένους σε περιόδους υφέσεων. Η «εξωτερικότητα» της απόλυσης, θα μειωνόταν και, επομένως, το χαμηλότερο διατηρήσιμο ποσοστό ανεργίας θα μειωνόταν.
- Σαφώς, οι οικονομολόγοι δεν έχουν βρει τη μαγική λύση στην έρευνα τους για μια αποτελεσματική και διαρκή εισοδηματική πολιτική. Πολλοί οικονομολόγοι εκφράζουν σκεπτικισμό για τις ριζικές αυτές προσεγγίσεις, επειδή φαίνονται αδόκιμες κρατικές παρεμβάσεις στην αγορά. Οι υποστηρικτές αντιτείνουν ότι η απόδοση των παρεμβάσεων αυτών, που υπολογίζεται σε εκατοντάδες δις. Δολάρια κάθε χρόνο, ασφαλώς αξίζει να μελετηθεί σοβαρά.³⁵
- Συνοψίζοντας, οι οικονομολόγοι σήμερα πιστεύουν ότι υπάρχει ένα κατώτατο διατηρήσιμο ποσοστό ανεργίας, κάτω από το οποίο οι οικονομίες μας μπορούν να

³⁵ Samuelson Nordhaus, Οικονομική, Δέκατη Έκτη Διεθνής Έκδοση, Β' Τόμος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ. 475-476

Γίνεται φανερό λοιπόν, ότι σκοπός των προτάσεων αυτών είναι η επιτυχία των αποτελεσμάτων, τα οποία θα προκαλούνταν, αν επικρατούσαν συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά αγαθών και στην αγορά εργασίας.

Η εφαρμογή των προτάσεων αυτών προϋποθέτει ικανότητα ασκήσεως από τη μεριά της κρατικής εξουσίας. Επίσης προϋποθέτει και δυνατότητα επιβολής στα εργατικά σωματεία και τις επιχειρήσεις, την οποία όμως οι κυβερνήσεις των καπιταλιστικών χωρών κατά κανόνα δεν έχουν. Γι' αυτό και οι προτάσεις αυτές ως μέτρα αντιπληθωριστικής πολιτικής έχουν περιορισμένη μόνο πρακτική σημασία. Ορισμένα παραδείγματα αναφέρονται στο παρακάτω κεφάλαιο.³⁴

3.4 Ορισμένες Προσεγγίσεις Αντιπληθωριστικής Πολιτικής

- 1) Έλεγχοι ημερομισθίων –τιμών ή εκούσιες οδηγίες ημερομισθίων - τιμών έχουν χρησιμοποιηθεί στη Σκανδιναβία, στη Βρετανία, στις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού. Δυστυχώς, η υποχρεωτικοί έλεγχοι των τιμών τείνουν να καταστούν αναποτελεσματικοί, επειδή οι άνθρωποι τους παραβαίνουν. Επιπλέον, είναι απίθανο αυτοί να επιβραδύνουν τις αυξήσεις τιμών και ημερομισθίων, εκτός εάν συνοδευτούν από περιοριστικές δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές. Σήμερα, πολύ λίγοι υποστηρικτές των ελέγχων ημερομισθίων-τιμών υπάρχουν για την αναχαίτιση του πληθωρισμού.
- 2) Μια στρατηγική αγοράς έχει υποστηριχθεί από πολλούς οικονομολόγους. Αυτή η προσέγγιση θα στηριζόταν στη πειθαρχία των αγορών ώστε να περιοριστούν οι αυξήσεις τιμών και ημερομισθίων. Οι συνήγοροι της μεθόδου αυτής δίνουν έμφαση στην ενδυνάμωση των δυνάμεων της αγοράς μέσω της απορρύθμισης των ρυθμισμένων κλάδων, στην εξάλειψη των εμποδίων της αγοράς για τη λειτουργία του ανταγωνισμού με νόμους μη εμπιστευτικούς και συντήρηση των λιανικών τιμών, ανάκληση κρατικών ρυθμίσεων που εμποδίζουν τον ανταγωνισμό όπως ποσοτικοί περιορισμοί του εξωτερικού εμπορίου και νόμοι κατώτεροι ημερομισθίων, και, πάνω απ' όλα, ενθαρρύνοντας το διεθνή ανταγωνισμό. Οι πολιτικές που ενισχύουν τις δυνάμεις της αγοράς μπορεί να αυξήσουν την αντίσταση σε αυξήσεις τιμών και ημερομισθίων, ιδιαίτερα σε ατελής ανταγωνιστικές αγορές εργασίας και προϊόντων.

³⁴ Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, Έκδοση Ζ', Σύλλογος Καθηγητών Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Γ. Μπενού, Αθήνα 2007, σελ. 429-432.

Συνοπτικά μπορούμε να δούμε ότι πολλά επιχειρήματα έχουν διατυπωθεί κατά των άμεσων ελέγχων. Πρώτα απ' όλα υποστηρίζεται ότι οι άμεσοι έλεγχοι είναι αντίθετοι προς το σύστημα κινήτρων της καπιταλιστικής οικονομίας και μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την ανορθολογική κατανομή των παραγωγικών συντελεστών. Επίσης είναι δυνατόν να δημιουργήσουν ακόμα και να αυξήσουν το επίπεδο της ανεργίας, εφόσον οι έλεγχοι θα μειώσουν τα κίνητρα προς επένδυση. Στην συνέχεια υποστηρίζεται, ότι κάθε σύστημα ελέγχου θα είναι δαπανηρό, γιατί δημιουργεί γραφειοκρατικούς μηχανισμούς παρακολουθήσεως της εφαρμογής των ελέγχων. Αλλά και η επιβολή ελέγχων για μακρό χρονικό διάστημα, δημιουργεί κίνητρα παράνομης κερδοσκοπίας με τη μορφή της μαύρης αγοράς όπως ονομάζεται. Καθώς όμως υπάρχουν και τρόποι για την αποφυγή του αποτελέσματος των ελέγχων. Οπότε η επιβολή άμεσων ελέγχων δε θεωρείται ικανοποιητική αντιπληθωριστική πολιτική και ιδιαίτερα συμπαθής στους επιχειρηματίες γιατί τους προσδιορίζει τα κέρδη.

Για την καταπολέμηση επίσης του πληθωρισμού έχουν προταθεί διάφοροι τρόποι αύξησεως των μισθών και τιμών με βάση τη μεταβολή της μέσης παραγωγικότητας. Οι πιο γνωστοί είναι αυτοί που πρότεινε η επιτροπή των οικονομικών συμβούλων των Η.Π.Α το 1962. Το περιεχόμενο των οδηγιών αυτών μπορεί να διατυπωθεί στις δύο παρακάτω προτάσεις :

A) Το ποσοστό αύξησεως των χρηματικών μισθών δεν πρέπει να υπερβαίνει το ποσοστό αύξησεως της μέσης παραγωγικότητας της οικονομίας κατά την ίδια περίοδο.

B) Η πολιτική τιμών των διαφόρων βιομηχανικών πρέπει να εξαρτάται από τις μεταβολές της παραγωγικότητας καθεμιάς βιομηχανίας σε σχέση με της παραγωγικότητας της οικονομίας στο σύνολο της.

Αποτέλεσμα της εφαρμογής των οδηγιών αυτών θα είναι η αύξηση των χρηματικών μισθών κατά το ποσοστό αύξησεως της μέσης παραγωγικότητας της οικονομίας και η σταθερότητα των τιμών. Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι παρά το γεγονός ότι ο ρυθμός αύξησεως της παραγωγικότητας διαφέρει ανάμεσα στις βιομηχανίες, οι μισθοί όλων των εργατών αυξάνονται κατά το ίδιο ποσοστό. Επομένως το κόστος της εργασίας γίνεται σχετικά επαχθέστερο για τις βιομηχανίες, εκείνες που η παραγωγικότητα τους αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο από το μέσο ρυθμό του κλάδου τους. Ταυτόχρονα η θέση των βιομηχανιών αυτών εξαιτίας της σχετικής αύξησεως των τιμών των προϊόντων τους γίνεται δυσχερέστερη στην αγορά προϊόντων. Μ' αυτό τον τρόπο ευνοούνται οι πωλήσεις των βιομηχανιών, που οι τιμές τους μειώνονται και κατά συνέπεια, η επέκτασή τους, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τις βιομηχανίες, που οι τιμές τους αυξάνονται και οι πωλήσεις τους δεν μπορούν να αυξηθούν.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί , ότι και μεταξύ οικονομολόγων υπάρχουν διαφορές αντιλήψεων, καθώς ακόμα και μεταξύ αυτών που ασκούν οικονομική πολιτική ως προς το ποσοστό αύξησης των τιμών και το ύψος της ανεργίας , τα οποία θεωρούνται ανεκτά η επιθυμητά. Επίσης υπάρχει και δυσκολία και στον προσδιορισμό του σημείου της καμπύλης του Phillips , το οποίο θα αποτελέσει το αντικείμενο της οικονομικής πολιτικής. Από αυτή τη διαφωνία είναι δυνατό να προκύψουν και διαφωνίες στην επιλογή των αντιπληθωριστικών μέτρων. Έτσι δεν υπάρχει ακόμη γενικά αποδεκτή αντιπληθωριστική πολιτική. Έχουν όμως διατυπωθεί πολλές σκέψεις, που η μελέτη τους μας είναι απαραίτητη για την κατανόηση του προβλήματος του πληθωρισμού και για την διαμόρφωση ορθολογιστικής αντιπληθωριστικής πολιτικής.

Η περίπτωση του πληθωρισμού ζήτησεως είναι σαφέστερη. Αν η άνοδος του επιπέδου των τιμών είναι αποτέλεσμα ενεργού ζήτησεως, η οποία υπερβαίνει το επίπεδο πλήρους απασχολήσεως, η συγκράτηση των τιμών επιβάλλει περιορισμό στην ενεργό ζήτηση με μέσα δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής στο επίπεδο εκείνο, το οποίο απαιτείται για πλήρη απασχόληση του εργατικού δυναμικού, χωρίς να δημιουργεί πιέσεις στις τιμές.

Αν η άνοδος των τιμών δεν είναι αποτέλεσμα υπερβάλλουσας συνολικής ζήτησεως , αλλά μεταβολών στη σύνθεση της ζήτησεως , η μείωση της συνολικής ζήτησεως θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ανεργίας χωρίς αισθητή μείωση των τιμών. Η περίπτωση αυτή διαφοροποιεί τα οικονομικά μέτρα κατά τομείς. Στους τομείς, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ανερχόμενη ζήτηση και από τους οποίους προέρχεται ο πληθωρισμός, απαιτείται η λήψη περιοριστικών μέτρων. Αντίθετα στους τομείς , οι οποίοι παρουσιάζουν φθίνουσα ζήτηση μπορεί να αποφύγει την δημιουργία ανεργίας.

Στην περίπτωση του πληθωρισμού κόστους , καθώς επίσης και του πληθωρισμού των ποσοστιαίων ανατιμήσεων, που τους προκαλεί η ολιγοπωλιακή μορφή της αγοράς προϊόντων και η οργάνωση των εργατών σε μεγάλα και ισχυρά επαγγελματικά σωματεία, η ριζική αντιμετώπιση του πληθωρισμού είναι η αποκατάσταση του πλήρους ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντος και εργασίας. Η λύση αυτή βέβαια θεωρητικά είναι απλή αλλά πρακτικά είναι ανέφικτη. Ως πραγματοποιήσιμες λύσεις έχουν προταθεί δύο κυρίως λύσεις : η πρώτη είναι , η επιβολή άμεσων ελέγχων στις τιμές και τους μισθούς και η θέσπιση κανόνων για τις μεταβολές των μισθών και τιμών βάσει των μεταβολών της μέσης παραγωγικότητας.

Κατά το σύστημα των άμεσων ελέγχων κάποιο κρατικό όργανο προσδιορίζει και επιβάλλει το ύψος των τιμών και των μισθών είτε για το σύνολο της οικονομίας είτε για τους πιο σημαντικούς τομείς, δηλαδή τους τομείς που το κόστος και οι τιμές τους επηρεάζουν μεγάλο τμήμα της οικονομίας.

τη Φ_2 . Η παραπάνω διαδικασία επαναλαμβάνεται, η οικονομία κινείται στο σημείο Δ με μεγαλύτερο πληθωρισμό και το ίδιο ποσοστό ανεργίας, δηλαδή το φυσικό.

Με την παραπάνω ανάλυση οι μονεταριστές θέλουν να δείξουν ότι: (i) η καμπύλη Phillips είναι βραχυχρόνια, (ii) το ποσοστό ανεργίας δεν μπορεί να μειωθεί μακροχρονίως κάτω του φυσικού, και (iii) η προσπάθεια της οικονομικής πολιτικής να μειώσει το ποσοστό ανεργίας κάτω του φυσικού έχει σαν αποτέλεσμα τον πληθωρισμό. Έτσι ερμηνεύεται και η ταυτόχρονη αύξηση τιμών και ανεργίας, καθώς η οικονομία κινείται π.χ. από το σημείο Α στο Β. Μακροχρόνια η καμπύλη Phillips γίνεται ευθεία κάθετη προς τον άξονα της ανεργίας στο σημείο του φυσικού ποσοστού ανεργίας, δηλαδή η καμπύλη Φ_{MK} .

Από την παραπάνω ανάλυση απορρέει και η γνώμη των μονεταριστών για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Υποστηρίζουν ότι η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική δεν μπορεί να μειώσει το φυσικό ποσοστό ανεργίας μόνιμα και το αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής είναι η δημιουργία και η επιτάχυνση του πληθωρισμού. Για τους μονεταριστές η σωστή πολιτική για τη μείωση της ανεργίας κάτω του φυσικού ποσοστού είναι η βελτίωση της διάρθρωσης της οικονομίας και της αγοράς εργασίας, όπως π.χ. καλύτερο σύστημα πληροφοριών για ύπαρξη κενών θέσεων εργασίας, μετεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού σε νέα επαγγέλματα, κατάργηση των ελάχιστων επιπέδων μισθών που επιβάλλει η νομοθεσία, μείωση των επιδομάτων ανεργίας, κ.λπ. Γενικά, οι μονεταριστές πιστεύουν ότι κάθε μείωση της παρέμβασης του κράτους στις οικονομικές υποθέσεις της κοινωνίας είναι καλή και επιθυμητή.

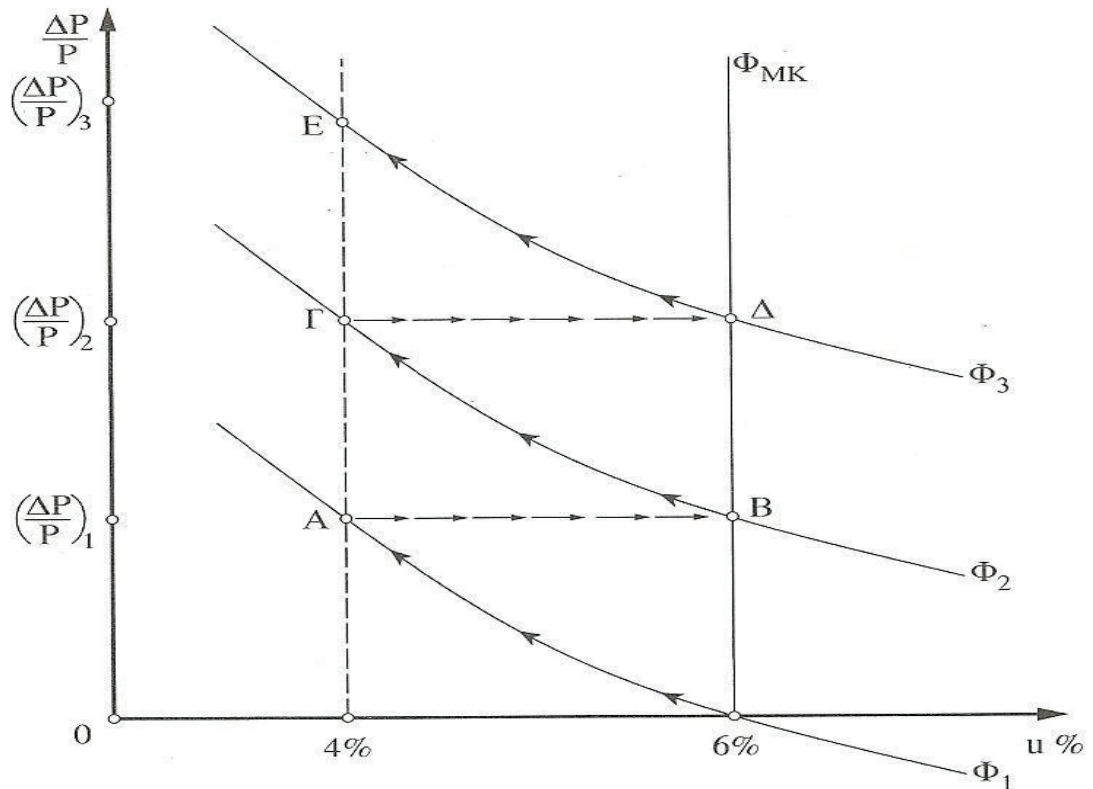
Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι το φυσικό ποσοστό ανεργίας δεν είναι ένα συγκεκριμένο και σταθερό ποσοστό. Διαφέρει από οικονομία σε οικονομία και από εποχή σε εποχή.

3.3 Μέτρα Αντιπληθωριστικής Πολιτικής

Η λήψη κατάλληλων μέτρων αντιπληθωριστικής πολιτικής αποτελεί έργο δυσχερέστατο για πολλούς λόγους. Η διάγνωση των αιτιών του πληθωρισμού, στην οποία πρέπει να στηρίζεται η διαμόρφωση αντιπληθωριστικής πολιτικής, δεν είναι πάντοτε εύκολη, όπως φαίνεται και από το πλήθος των θεωριών που έχουν εμφανιστεί για να εξηγήσουν το φαινόμενο του πληθωρισμού.

Άλλωστε η ταυτότητα των απόψεων ως προς τα αίτια του πληθωρισμού δε σημαίνει αναγκαστικά και συμφωνία ως προς τις μεθόδους αντιμετώπισης του. Αναμενόμενο είναι επίσης να υπάρχουν διαφωνίες ως προς την ικανότητα επιβολής, με τρόπο αποτελεσματικό, των απαιτούμενων αντιπληθωριστικών μέτρων.

Διάγραμμα 3.2.3.1 Προσαρμογή προς τη Μακροχρόνια Καμπύλη Phillips

Σύντομα αντιλαμβάνονται ότι η αύξηση των τιμών μείωσε τον πραγματικό μισθό και πιέζουν για αύξηση μισθών. Καθώς ο ονομαστικός μισθός αυξάνεται, ο πραγματικός επανέρχεται στο αρχικό του επίπεδο, η απασχόληση μειώνεται, η ανεργία αυξάνει και η οικονομία επιστρέφει στο φυσικό ποσοστό ανεργίας. Δεν επιστρέφει όμως στο σημείο απ' όπου άρχισε η διαδικασία δηλαδή στο σημείο τομής της Φ_1 με τον οριζόντιο άξονα, αλλά οδηγείται στο σημείο B, στο οποίο αντιστοιχεί φυσικό ποσοστό ανεργίας 6%, ρυθμός πληθωρισμού $(\frac{\Delta P}{P})_1$ και ρυθμός αύξησης των ονομαστικών μισθών $\frac{\Delta W}{W}$ ίσος προς το ρυθμό πληθωρισμού. Όσο η οικονομία βρίσκεται στο σημείο B, τιμές και ονομαστικοί μισθοί αυξάνονται ταυτόχρονα κατά το ίδιο ποσοστό σε κάθε χρονική περίοδο, γιατί οι εργάτες ενσωματώνουν στις διεκδικήσεις τους για αύξηση ονομαστικών μισθών, την αναμενόμενη αύξηση τιμών.

Αν τώρα η κυβερνητική πολιτική επιμένει να μειώσει το ποσοστό ανεργίας στο 4% και συνεχίζει την αύξηση των δαπανών, ο ρυθμός αυξήσεως των τιμών ανέρχεται σε $(\frac{\Delta P}{P})_2$ και η οικονομία κινείται από το σημείο B στο σημείο Γ. Δηλαδή έχουμε μια νέα καμπύλη Phillips

Η επιλογή του όρου φυσικό ποσοστό ανεργίας θέλει να δείξει ότι, υπό τις επικρατούσες κάθε φορά συνθήκες τεχνολογίας, ανάπτυξης και θεσμών, αυτό το ποσοστό είναι κανονικό ή φυσιολογικό, δηλαδή δεν αποτελεί πρόβλημα της κοινωνίας.

(ii) Η αυταπάτη του χρήματος στην περίπτωση των εργατών υπάρχει όταν οι εργάτες δεν αντιλαμβάνονται την αύξηση των τιμών και νομίζουν ότι ο ονομαστικός μισθός διατηρεί σταθερή την αγοραστική του δύναμη, δηλαδή δεν αντιλαμβάνονται τη μείωση του πραγματικού μισθού που προέρχεται από την αύξηση των τιμών. Οι μονεταριστές πιστεύουν ότι οι εργάτες δεν πάσχουν από την αυταπάτη του χρήματος και ότι σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα καταλαβαίνουν ότι ο πραγματικός μισθός μειώνεται όταν αυξηθούν οι τιμές.

Με τα δύο αυτά στοιχεία μπορούμε τώρα να δούμε την κριτική που άσκησαν οι μονεταριστές στην καμπύλη Phillips. Στο Διάγραμμα 3.2.3.1 υποθέτουμε ότι το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι 6% και σ' αυτό το ποσοστό ο ρυθμός πληθωρισμού είναι μηδέν όπως δείχνει η καμπύλη Phillips Φ_1 . Για τους μονεταριστές έχουμε σ' αυτό το επίπεδο ανεργίας και πλήρη απασχόληση. Η κυβέρνηση θεωρεί ότι αυτό το ποσοστό ανεργίας είναι πολύ μεγάλο και επιδιώκει να το μειώσει σε 4% αυξάνοντας τις δημόσιες δαπάνες ή αυξάνοντας την ποσότητα του χρήματος και μειώνοντας το επιτόκιο, δηλαδή μετατοπίζοντας την καμπύλη συνολικής ζήτησεως προς τα δεξιά. Έτσι, το επίπεδο τιμών αυξάνει, αλλά ταυτόχρονα μειώνεται ο πραγματικός μισθός, αυξάνει η απασχόληση και το εισόδημα και η οικονομία κινείται στο σημείο A του διαγράμματος με ανεργία 4% και με ρυθμό μεταβολής των τιμών $(\frac{\Delta P}{P})_1$. Αυτό όμως το σημείο δεν μπορεί να διατηρηθεί. Οι εργάτες δεν έχουν αυταπάτες για την αγοραστική δύναμη του χρήματος και συνεπώς του ονομαστικού τους μισθού.

πληθωρισμού ισχύει μόνο για τη βραχυχρόνια περίοδο. Οι εκάστοτε υπεύθυνοι χάραξης οικονομικής πολιτικής δεν μπορούν να διατηρήσουν για πάντα τον πληθωρισμό πάνω από τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. Τελικά, οι προσδοκίες των ανθρώπων είναι αυτές που προσαρμόζονται στο ρυθμό του πληθωρισμού που επιλέγουν κάθε φορά οι υπεύθυνοι της οικονομικής πολιτικής. Στη μακροχρόνια περίοδο, η ανεργία επιστρέφει στο φυσικό της ποσοστό, όπου δεν υπάρχει ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.

3.2.3 Το φυσικό ποσοστό ανεργίας και η μακροχρόνια καμπύλη Phillips

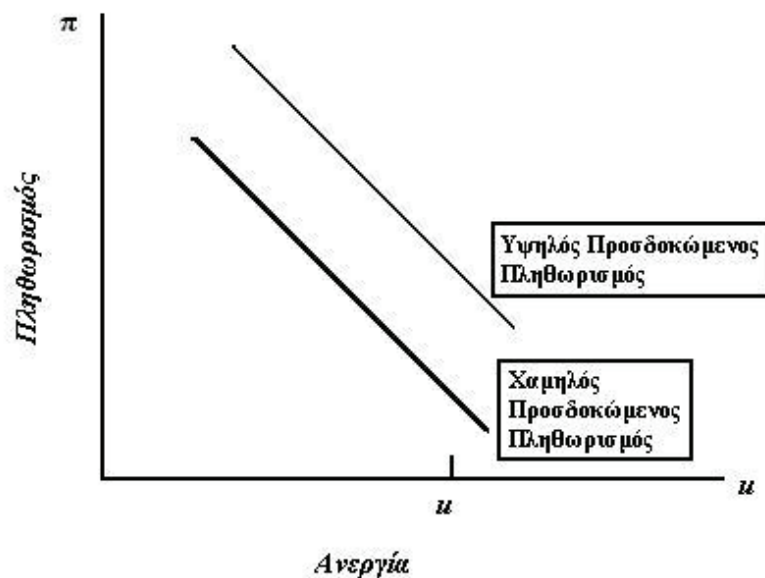
Οι οικονομολόγοι που χαρακτηρίζονται ως μονεταριστές υποστηρίζουν ότι η εμπειρία της τελευταίας εικοσαετίας δε δικαιολογεί την υποστήριξη της καμπύλης Phillips, ότι δηλαδή υπάρχει σταθερή αρνητική σχέση μεταξύ ποσοστού ανεργίας και ρυθμού πληθωρισμού. Αν μια τέτοια σχέση εμφανίζεται, η σημασία της είναι μόνο βραχυχρόνια. Τα σημεία της καμπύλης Phillips δεν αποτελούν για την οικονομία σημεία ισορροπίας. Η άποψη των μονεταριστών βασίζεται σε δύο στοιχεία: στην ύπαρξη ενός φυσικού ποσοστού ανεργίας και στην έλλειψη της αυταπάτης του χρήματος.

(i) Το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι το ποσοστό ανεργίας που υπάρχει όταν η οικονομία βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση. Βέβαια ο ορισμός αυτός περιέχει αντίφαση όρων, γιατί δεν είναι δυνατό σε πλήρη απασχόληση να υπάρχει ανεργία. Μ' αυτό τον ορισμό όμως οι μονεταριστές θέλουν να δείξουν ότι ανάλογα με την οικονομία και την εποχή υπάρχουν άνεργοι, οι οποίοι όμως είναι προσωρινά άνεργοι, όπως π.χ. όταν αλλάζουν δουλειά, όταν υπάρχει εποχιακή μείωση της παραγωγής, κ.λπ. Όλες αυτές οι περιπτώσεις συνήθως περιλαμβάνονται στον όρο ανεργία τριβής. Στο φυσικό ποσοστό ανεργίας περιλαμβάνονται και εκείνοι οι οποίοι εγκαταλείπουν μια δουλειά για αναζήτηση κάποιας άλλης καλύτερης, καθώς και εκείνοι οι οποίοι παρ' όλο που είναι άνεργοι δε δέχονται την προσφερόμενη δουλειά επειδή προσδοκούν να βρουν μια καλύτερη. Αυτή η ανεργία ονομάζεται ανεργία ζήτησεως. Πολλοί συγγραφείς χρησιμοποιούν τον ένα ή τον άλλο όρο για να συμπεριλάβουν και τις δύο περιπτώσεις.

Η φυσική ανεργία δεν είναι η ανεργία που δημιουργείται σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Κατά συνέπεια δε δημιουργεί πιέσεις για μείωση εργατικού μισθού. Για το λόγο αυτό το φυσικό ποσοστό ανεργίας θεωρείται ότι υπάρχει όταν η αγορά εργασίας βρίσκεται σε ισορροπία και κατά συνέπεια δε δημιουργεί δυνάμεις για αύξηση μισθών και στη συνέχεια τιμών.

υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής μπορούν να μεταβάλλουν το ποσοστό της ανεργίας, το ρυθμό μεταβολής πληθωρισμού, αλλά και την παραγωγή, μεταβάλλοντας τη συναθροιστική ζήτηση. Αυξάνοντας τη συναθροιστική ζήτηση, θα καταφέρουν μείωση της ανεργίας και αύξηση του πληθωρισμού. Αντίθετα, μειώνοντας τη συναθροιστική ζήτηση, το ποσοστό της ανεργίας θα αυξηθεί και ο ρυθμός μεταβολής του πληθωρισμού θα μειωθεί. Μπορούν λοιπόν, να διαχειριστούν τη συναθροιστική ζήτηση πάνω στη βραχυχρόνια καμπύλη Phillips.³³

Διάγραμμα 3.2.2.1 Η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips

Στο Διάγραμμα 3.2.2.1 παρατηρούμε ότι η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips εξαρτάται από τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. Αν αυξηθεί ο προσδοκώμενος πληθωρισμός, η καμπύλη Phillips μετατοπίζεται προς τα πάνω και η ανταλλαγή που επιτυγχάνουν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής είναι λιγότερο ευεργετική καθώς ο πληθωρισμός είναι υψηλότερος για κάθε επίπεδο ανεργίας. Το παραπάνω Διάγραμμα, δείχνει με ποιο τρόπο εξαρτάται από το επίπεδο προσδοκώμενου πληθωρισμού η ανταλλακτική σχέση.

Αν λάβουμε ως δεδομένο, ότι οι άνθρωποι αναπροσαρμόζουν τις πληθωριστικές προσδοκίες τους κάθε δεδομένη χρονική στιγμή, η ανταλλαγή αυτή μεταξύ ανεργίας και

³³ N. Gregory Mankiw, Μακροοικονομική Θεωρία, Β' Τόμος, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000, σελ. 180.

μειώσουν το ποσοστό ανεργίας, θα πρέπει να ανεχθούν αύξηση του πληθωρισμού. Η επίτευξη του ενός σκοπού οικονομικής πολιτικής συνεπάγεται τη θυσία του άλλου. Εδώ βρίσκεται και το δίλημμα της οικονομικής πολιτικής ως προς την επιλογή ενός συνδυασμού ανεργίας-πληθωρισμού που να είναι κοινωνικά αποδεκτός. Σημεία της καμπύλης Phillips που δείχνουν μεγάλο ρυθμό πληθωρισμού ή μεγάλο ποσοστό ανεργίας δεν είναι κοινωνικά αποδεκτά.

Η καμπύλη Phillips ως προς την άσκηση οικονομικής πολιτικής και την επιλογή συνδυασμών ανεργίας και πληθωρισμού υιοθετήθηκε από τους κεϋνσιανούς οικονομολόγους και μπόρεσε να ανταποκριθεί σε ικανοποιητικό βαθμό τη δεκαετία του '60. Τα τελευταία όμως χρόνια η ταυτόχρονη εμφάνιση αυξανόμενης ανεργίας και επιταχυνόμενου πληθωρισμού οδήγησε στη διατύπωση νέων απόψεων από διάφορους οικονομολόγους και συγκεκριμένα οι μονεταριστές.

Η ανάλυση της σχέσης μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού (δηλαδή μεταξύ ποσοστού ανεργίας και ποσοστιαίας μεταβολής των τιμών) όπως παρουσιάστηκε παραπάνω αμφισβητήθηκε από τους οικονομολόγους Friedman και Phelps τη δεκαετία του '60 υποστηρίζοντας ότι τα άτομα δεν υποφέρουν από τη λεγόμενη αυταπάτη του χρήματος και γνωρίζουν ότι η αγοραστική δύναμη του χρήματος μεταβάλλεται.

Ως αυταπάτη του χρήματος εννοούμε την αδυναμία των ατόμων να αντιληφθούν τις μεταβολές του επιπέδου των τιμών και την επίπτωση που αυτές έχουν στο πραγματικό τους εισόδημα. Δηλαδή τα άτομα κάνουν τις επιλογές τους βάσει του ονομαστικού και όχι του πραγματικού μισθού. Οι μονεταριστές υποθέτουν ότι οι εργαζόμενοι δεν πάσχουν από αυταπάτη του χρήματος και ότι σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα αντιλαμβάνονται τη μείωση του πραγματικού τους μισθού όταν αυξηθούν οι τιμές.

Συνεπώς υποστήριξαν ότι μια ανάλυση όπως η παραπάνω είναι ανεπαρκής καθώς δεν λαμβάνει υπ' όψιν της την επίδραση του επιπέδου τιμών πάνω στους μισθούς. Τη θεωρία που ανέπτυξαν θα την αναλύσουμε περαιτέρω παρακάτω.

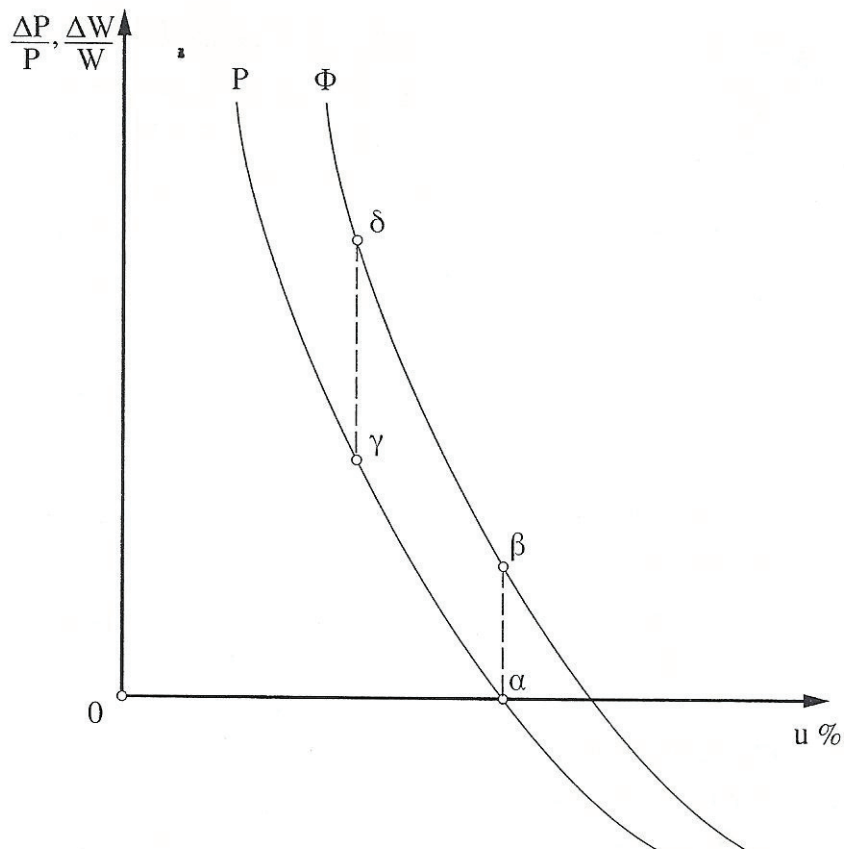
Αυτή ήταν μια προσπάθεια απεικόνισης της καμπύλης Phillips όπως υφίσταται σήμερα.

3.2.2. Βραχυχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας

Η καμπύλη Phillips δίνει δυνατότητες για τη χάραξη μιας οικονομικής πολιτικής που θέλει να επηρεάσει τη συναθροιστική ζήτηση με μέτρα νομισματικής ή δημοσιονομικής πολιτικής. Οποιαδήποτε χρονική στιγμή, ο προσδοκώμενος πληθωρισμός αλλά και οι διάφορες εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς βρίσκονται εντός ελέγχου. Όμως, οι εκάστοτε

Η εξίσωση (E.6) δείχνει ότι η ποσοστιαία μεταβολή της τιμής είναι ίση με την ποσοστιαία μεταβολή του μισθού μείον την ποσοστιαία αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Συνεπώς αύξηση των μισθών σημαίνει αύξηση των τιμών και αύξηση της παραγωγικότητας σημαίνει μείωση των τιμών.

Διάγραμμα 3.2.1.1 Συσχέτιση Μεταβολών Μισθών και Ποσοστού Ανεργίας

Στο Διάγραμμα 3.2.1.1 παρουσιάζονται οι δύο καμπύλες που σχετίζουν $\Delta W/W$ και $U\%$ και $\Delta P/P$ και $U\%$. Από την εξίσωση (E.6) διαπιστώνουμε ότι με σταθερό ρυθμό μεταβολής της παραγωγικότητας το $\Delta P/P$ είναι μικρότερο του $\Delta W/W$ κατά $\Delta q/q$. Οι κάθετες αποστάσεις που παρατηρούνται μεταξύ των Φ και P στο διάγραμμα είναι ίσες προς $\Delta q/q$. Φυσικά εφόσον η καμπύλη Φ παραμένει σταθερή και ο ρυθμός μεταβολής της παραγωγικότητας αλλάζει, η καμπύλη P θα μετατοπίζεται.

Η καμπύλη Phillips τονίζει την αντιφατικότητα που υπάρχει στην επιδίωξη της οικονομικής πολιτικής να επιταχύνει πλήρη απασχόληση και σταθερότητα τιμών. Αν οι ασκούντες την οικονομική πολιτική προσπαθήσουν με αύξηση των δημοσίων δαπανών να

Όπου: P= τιμή προϊόντος

L/Q = ποσότητα εργασίας κατά μονάδα προϊόντος

W= ονομαστικός μισθός

k= ανατίμηση ($0 < k < 1$)

Η εξίσωση μπορεί να γραφεί και ως:

$$P = \frac{L}{Q} \cdot W (1+k) \quad (E.2)$$

Το γινόμενο $L/Q \cdot W$ δείχνει το κόστος εργασίας κατά μονάδα προϊόντος και το γινόμενο $L/Q \cdot W \cdot k$ δείχνει την αύξηση του κόστους διαφόρων δαπανών της επιχείρησης και το κέρδος.

Αν υποθέσουμε ότι $Q/L = q$ η εξίσωση (E.2) γράφεται:

$$P = \frac{1}{\frac{Q}{L}} \cdot W (1+k) = \frac{W}{q} (1+k) \quad (E.3)$$

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η σχέση μεταξύ τιμών και μισθών βασίζεται στην παραγωγικότητα της εργασίας και στην ανατίμηση. Από την εξίσωση (E.3) μπορούμε να βρούμε τη σχέση μεταξύ ποσοστιαίας μεταβολής τιμών και ποσοστιαίας μεταβολής μισθών. Για το σκοπό αυτό βρίσκουμε την ολική παράγωγο της (E.3) ως προς το χρόνο με τις εξής μεταβολές:

$$\frac{dP}{dt} = \Delta P \quad \frac{dW}{dt} = \Delta W \quad \text{και} \quad \frac{dq}{q} = \Delta q$$

Επομένως προκύπτει η εξίσωση:

$$\Delta P = \Delta W \frac{1}{q} (1+k) - \Delta q \frac{1W}{q^2} (1+k) \quad (E.4)$$

Διαιρούμε και τα δύο μέλη με το P και έχουμε:

$$\frac{\Delta P}{P} = \Delta W \frac{1}{Pq} (1+k) - \frac{\Delta q}{q^2} \frac{W}{P} (1+k) \quad (E.5)$$

Από την εξίσωση (E.3) έχουμε τις εξής σχέσεις:

$$W = \frac{Pq}{1+k} \quad \text{και} \quad \frac{1}{W} = \frac{1+k}{Pq}$$

Οπότε με τις σχέσεις αντικαταστάσεις προκύπτει:

$$\frac{\Delta P}{P} = \frac{\Delta W}{W} - \frac{\Delta q}{q} \quad (E.6)$$

άνθρωποι διαμορφώνουν τις προσδοκίες τους βασιζόμενοι στον πρόσφατο πληθωρισμό που παρατηρούν. Η υπόθεση αυτή ονομάζεται «προσαρμοζόμενες προσδοκίες». Έτσι, τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα του πληθωρισμού, τα οποία συμβολίζουμε με π_{-1} , είναι ίσα με τον αναμενόμενο πληθωρισμό, τον οποίο συμβολίζουμε με π_e . Έτσι, μπορούμε να ξαναγράψουμε την καμπύλη Phillips ως εξής:

$$\pi = \pi_{-1} - \beta (u - u^n) + v$$

Η εξίσωση αυτή μας δείχνει ότι ο πληθωρισμός εξαρτάται από τον πληθωρισμό προηγούμενων ετών, την κυκλική ανεργία και τις εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς. Το γεγονός ότι εμφανίζεται στην εξίσωση ο πρόσφατος πληθωρισμός σημαίνει ότι ο πληθωρισμός συνεχίζει να υφίσταται αλλά είναι αδρανής.

Το δεύτερο μέρος της καμπύλης Phillips $\beta (u - u^n)$ δείχνει ότι η κυκλική ανεργία μπορεί ν' αλλάξει το ρυθμό του πληθωρισμού, ασκώντας πίεση μείωσης. Η υψηλή ανεργία, μειώνει τον πληθωρισμό, ενώ η χαμηλή ανεργία αυξάνει τον πληθωρισμό. Η παράμετρος β μετράει την ευαισθησία του πληθωρισμού στις αυξομειώσεις της ανεργίας. Ο όρος v δείχνει ότι ο πληθωρισμός εξαρτάται από τις εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς. Δηλαδή, μια επωφελής εξωγενής διαταραχή της προσφοράς όπως η μείωση της τιμής του πετρελαίου σημαίνει αρνητική τιμή του v και πτώση του πληθωρισμού. Τέτοιο παράδειγμα υπήρξε κατά τη δεκαετία του '80. Από την άλλη, μια δυσμενής εξωγενής διαταραχή της προσφοράς, όπως η άνοδος της τιμής του πετρελαίου συνεπάγεται θετική τιμή του v και άρα αύξηση του πληθωρισμού. Ένα τέτοιο γεγονός αντιμετωπίστηκε κατά τη δεκαετία του '70. Ο πληθωρισμός αυτός καλείται πληθωρισμός κόστους επειδή εξωγενείς διαταραχές από την πλευρά της προσφοράς μετατοπίζουν τον πληθωρισμό προς τα πάνω.³²

3.2.1. Η σχέση τιμών και αμοιβών

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία, μια θεωρία που συνδέει τις τιμές με τους ονομαστικούς μισθούς είναι εκείνη η οποία υποστηρίζει ότι το επίπεδο τιμών προσδιορίζεται από το κόστος εργασίας συν μια ποσοστιαία ανατίμηση για να καλύψει τις άλλες δαπάνες και το κέρδος. Για ένα προϊόν, η τιμή του προσδιορίζεται από το κόστος εργασίας κατά μονάδα προϊόντος συν την ποσοστιαία ανατίμηση. Έτσι, γράφουμε την εξής εξίσωση:

$$P = \frac{L}{Q} \cdot W + \frac{L}{Q} \cdot W \cdot k \quad (E.1)$$

³² N. Gregory Mankiw, Μακροοικονομική Θεωρία, Β' Τόμος, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000, σελ. 179-181

3.2 Η σύγχρονη καμπύλη Phillips

Η καμπύλη Phillips όπως παρουσιάστηκε παραπάνω δείχνει τη σχέση μεταξύ μεταβολής ονομαστικών μισθών και ποσοστού ανεργίας. Στη σημερινή βιβλιογραφία, το ποσοστό μεταβολής των ονομαστικών μισθών έχει αντικατασταθεί από το ποσοστό μεταβολής των τιμών. Έτσι, η καμπύλη Phillips δείχνει τη σχέση που υπάρχει μεταξύ του ποσοστού μεταβολής των τιμών, δηλαδή του ρυθμού πληθωρισμού και του ποσοστού ανεργίας.

Η καμπύλη Phillips που χρησιμοποιούν σήμερα οι οικονομολόγοι διαφέρει από τη σχέση που παρουσίασε ο Phillips για τρεις βασικούς λόγους:

1) Η σύγχρονη καμπύλη αντικαθιστά τον πληθωρισμό του μισθού με τον πληθωρισμό των τιμών. Η διαφορά αυτή δεν είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, καθώς και οι δύο συνδέονται άμεσα. Όταν κατά περιόδους αυξάνονται οι μισθοί, αυξάνονται με την ίδια ταχύτητα και οι τιμές.

2) Η σύγχρονη καμπύλη περιλαμβάνει τον προσδοκώμενο πληθωρισμό κι αυτό λόγω των επικρίσεων που δέχτηκε από τους Friedman και Phelps.

3) Τέλος, η σύγχρονη καμπύλη περιλαμβάνει τις εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς λόγω του ότι το 1970 ο Οργανισμός Πετρελαιοεξαγωγικών Χωρών επέβαλε μεγάλες αυξήσεις στη διεθνή τιμή του πετρελαίου, υποδεικνύοντας έτσι στους οικονομολόγους τη σημασία των εξωγενών διαταραχών της συναθροιστικής προσφοράς.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η καμπύλη Phillips εξαρτάται από τους εξής τρεις παράγοντες: τον αναμενόμενο πληθωρισμό, την απόκλιση της ανεργίας από το φυσικό της ποσοστό και τις εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς.

Οι τρεις αυτοί παράγοντες εκφράζονται με την ακόλουθη εξίσωση:

$$\pi = \pi^e - \beta(u - u^n) + v$$

Η εξίσωση της καμπύλης Phillips μαζί με την εξίσωση βραχυχρόνιας καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς αποτελούν έναν τρόπο σύνδεσης των πραγματικών μεταβλητών με τις ονομαστικές, το οποίο έχει σαν αποτέλεσμα η κλασική διχοτόμηση να μην ισχύει βραχυχρόνια. Την καμπύλη Phillips όμως τη χρησιμοποιούμε όταν μελετάμε την ανεργία και τον πληθωρισμό, ενώ την καμπύλη συνολικής προσφοράς, όταν μελετάμε το επίπεδο τιμών και το προϊόν.

Για να εντοπίσουμε την χρησιμότητα της καμπύλης Phillips, ώστε να αναλύσουμε τις επιλογές των υπεύθυνων άσκησης της οικονομικής πολιτικής, χρειάζεται να προσδιορίσουμε τι είναι αυτό που καθορίζει τον αναμενόμενο πληθωρισμό. Μια απλή υπόθεση, είναι ότι οι

της αγοράς εργασίας κατά τα ανωτέρω. Η σχέση ανάμεσα στη μεταβολή του μισθού και την υπερβάλλουσα ζήτηση για εργασία αντιπροσωπεύεται από μια γραμμική σχέση. Η σχέση αυτή όμως δεν χρειάζεται απαραίτητα να είναι γραμμική, κάτι που υποδηλώνει διαφορετικούς ρυθμούς προσαρμογής του μισθού προς τα κάτω.

Στο δεύτερο τμήμα εμφανίζεται μια σημαντική σχέση: η σχέση ανάμεσα στην υπερβάλλουσα ζήτηση για εργασία και το επίπεδο της ανεργίας. Συμπεριλαμβάνει την ανεργία τριβής, τη διαρθρωτική ανεργία και την ανεργία που οφείλεται σε ελλιπή ενεργό ζήτηση, γεγονός που εξηγεί τη μορφή της. Το σημείο τομής με τον οριζόντιο άξονα αντιστοιχεί στην ανεργία που δεν οφείλεται στην ελλιπή ενεργό ζήτηση, ενώ κάτω από το σημείο αυτό η καμπύλη μετατρέπεται σε ευθεία, δείχνοντας μας ότι αυξάνεται η ανεργία όταν υπάρχει υπερβάλλουσα ζήτηση που αυξάνεται. Το τμήμα της καμπύλης που βρίσκεται στο θετικό τεταρτημόριο δείχνει ότι η ύπαρξη υπερβάλλουσας ζήτησης εργασίας οδηγεί σε μείωση της ανεργίας κάτω από το επίπεδο της ανεργίας τριβής, αλλά με επιβραδυνόμενο ρυθμό.

Η συμπεριφορά αυτή της καμπύλης εξηγείται, αν υποθέσουμε ότι η ανεργία μεταβάλλεται εξαιτίας της μεταβολής στο μέγεθος των προσλήψεων που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις και στο μέγεθος των αποχωρήσεων των εργαζομένων από την εργασία, τότε η προσφορά εργασίας είναι σταθερή. Ενώ, αν η αναλογία των αποχωρήσεων στο σύνολο των εργαζομένων μένει σταθερή, η μεταβολή στην ανεργία οφείλεται αποκλειστικά στον αριθμό των προσλήψεων (αύξηση των προσλήψεων οδηγεί σε μείωση της ανεργίας).

Στο τέταρτο τμήμα του διαγράμματος 3.1.3.1 η καμπύλη Phillips προκύπτει από το συνδυασμό των υπολοίπων τριών τμημάτων ως μια παραγόμενη συνάρτηση προσαρμογής της αγοράς εργασίας που δείχνει την ταχύτητα με την οποία προσαρμόζονται οι χρηματικοί (ονομαστικοί) μισθοί σε κατάσταση ανισορροπίας της αγοράς.

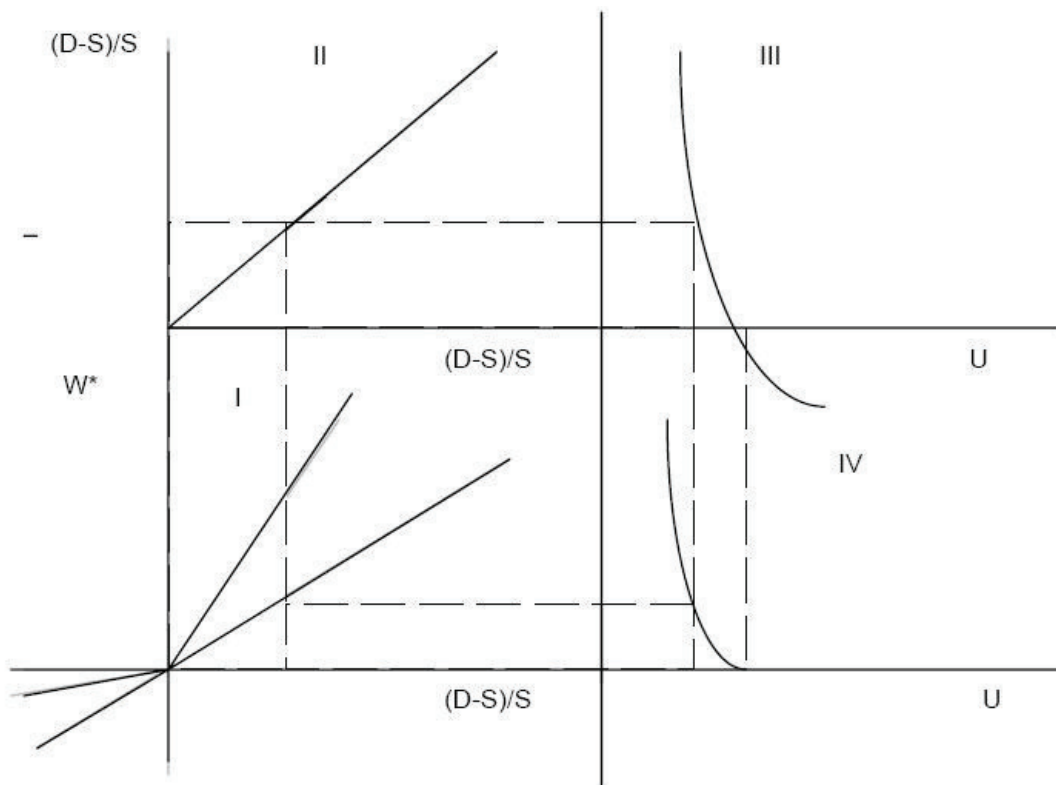
Η ανάλυση του Lipsey αφορά μια αγορά εργασίας. Για να επεκταθεί και να συμπεριλάβει την εθνική αγορά εργασίας η ανάλυση πρέπει να ενισχυθεί με έναν αριθμό υποθέσεων που αφορούν την αθροιστικότητα, δηλαδή την παραγωγή των συνολικών συναρτήσεων για την εθνική αγορά εργασίας από τις συναρτήσεις των επιμέρους αγορών εργασίας. Ο Lipsey διατύπωσε μερικές τέτοιες υποθέσεις, που αποδείχθηκαν κρίσιμες στην εμπειρική μελέτη του φαινομένου.

Τέλος, ο Lipsey απέδωσε τις κυκλικότητες της συμπεριφοράς των παρατηρήσεων που είχε διαπιστώσει ο Phillips στις μεταβολές της κατανομής της ανεργίας στις επιμέρους αγορές εργασίας (καθεμία αγορά εργασίας επηρεάζεται διαφορετικά από τις διακυμάνσεις στο επίπεδο της συνολικής ζήτησης για τα τελικά προϊόντα).

Η σχέση αυτή μας δείχνει τη διαδικασία προσαρμογής του ονομαστικού μισθού προς το αντίστοιχο ποσοστό της υπερβάλλουσας ζήτησης. Ας σημειωθεί όμως, ότι εμπειρική επαλήθευση μιας τέτοιας θεωρητικής σχέσεως είναι δύσκολη, αφού οι συναρτήσεις ζήτησεως και προσφοράς εργασίας δεν είναι παρατηρήσιμες στην αγορά, όπως δεν είναι παρατηρήσιμη κάθε καμπύλη που δείχνει προσδοκίες και προθέσεις.

Η βασική αυτή υπόθεση επιτρέπει την επίδραση παραγόντων και από την πλευρά της προσφοράς και από την πλευρά της ζήτησης στην αγορά εργασίας. Η υπερβάλλουσα ζήτηση μπορεί να εμφανισθεί είτε εξαιτίας μιας μετατόπισης της ζήτησης για εργασία είτε εξαιτίας μιας μετατόπισης της καμπύλης προσφοράς εργασίας

Διάγραμμα 3.1.3.1 Η εξαγωγή της καμπύλης Phillips

Πηγή: Θεωρίες της Ανεργίας, Α.Δεδουσόπουλος, 5.1 Δυναμικές Προσαρμογές της Αγοράς Εργασίας

Στο διάγραμμα 3.1.3.1 παρουσιάζεται η διαγραμματική παραγωγή μιας καμπύλης Phillips σύμφωνα με την ανάλυση του Lipsey. Το διάγραμμα αποτελείται από τέσσερα αλληλοεξαρτώμενα τμήματα. Στο πρώτο τμήμα παρουσιάζεται ο μηχανισμός εξισορρόπησης

στην ανεργία των συνδικαλισμένων μισθωτών, διαχρονικά όμως η αναλογία μεταξύ συνδικαλισμένων και μη, παρουσιάζει αυξητική τάση. Συνεπώς, τα στοιχεία που χρησιμοποίησε ο Phillips δεν έχουν την ίδια βαρύτητα.

Παρόλη την ισχυρή κριτική που δέχθηκε η προσέγγιση του Phillips, η καμπύλη Phillips υιοθετήθηκε πλήρως από τους οικονομολόγους και έχει αποτελέσει βασική σχέση της οικονομικής θεωρίας. Το φαινόμενο είναι αξιοπρόσεκτο και ήδη έχουμε αναφέρει τους λόγους που διευκόλυναν την αποδοχή της καμπύλης Phillips από την κοινότητα των οικονομολόγων.

3.1.3. Θεωρητική θεμελίωση της καμπύλης Phillips

Η προσπάθεια του Lipsey να θεμελιώσει την καμπύλη Phillips είχε δύο στόχους. Αφ' ενός προσπάθησε να δώσει μια αναγκαία θεωρητική θεμελίωση. Αφ' ετέρου προχώρησε σε μια εκ νέου εμπειρική εκτίμηση με διαφορετικές τεχνικές και με χρήση εναλλακτικών σειρών δεδομένων. Ενσωμάτωσε επίσης, τις επιδράσεις του πληθωρισμού και των μεταβολών της ανεργίας στη βασική καμπύλη Phillips. Το συμπέρασμα του ήταν ότι τα στοιχεία που χρησιμοποίησε ο Phillips στηρίζουν το βασικό του συμπέρασμα, ότι δηλαδή υπάρχει μια σημαντική σχέση ανάμεσα στο επίπεδο της ανεργίας και το ρυθμό μεταβολής των χρηματικών μισθών, παρόλο που αρκετές υποθέσεις του δεν μπορούν να υποστηριχθούν.

Η ερμηνεία της καμπύλης Phillips που πρότεινε ο Lipsey στηρίζεται σε ένα υπόδειγμα ανισορροπίας της αγοράς εργασίας και ανάλυσης του μηχανισμού επαναφοράς της αγοράς στην ισορροπία. Η βασική υπόθεση του είναι ότι είναι ότι ο ρυθμός μεταβολής του μισθού προσδιορίζεται από το μέγεθος της υπερβάλλουσας ζήτησης για εργασία, με συνέπεια όσο μεγαλύτερη να είναι η υπερβάλλουσα ζήτηση για εργασία, τόσο ταχύτερα να αυξάνεται ο μισθός. Αξίζει να σημειωθεί ότι έναν όμοιο μηχανισμό είχε αναφέρει και ο Phillips στο αρχικό του άρθρο, χωρίς όμως να προχωρήσει την ανάλυση του.³¹

Η σχέση αυτή μας δίνει θεωρητικώς μια συνάρτηση αντιδράσεως, της παρακάτω μορφής:

$$w = l \left(\frac{D-S}{S} \right) \quad , \text{ με } l > 0$$

Όπου, w =ρυθμός μεταβολής ονομαστικού μισθού

$D-S$ = υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας

³¹ Απόστολος Δεδουσόπουλος, Η κρίση στην αγορά εργασίας: ρύθμιση- ευελιξίες- απορρύθμιση, Θεωρίες της Ανεργίας, Πρώτος Τόμος, Τυπώθητω, Γ. Δαρδάνος, Αθήνα 2004, σελ.309.

- Στην περίοδο μεταξύ των δύο παγκοσμίων πολέμων, η σχέση μεταξύ ανεργίας και ρυθμού μεταβολής των χρηματικών μισθών ήταν εξαιρετικά ασθενής.
- Από το τέλος της δεκαετίας του '60, η αμεσότητα της σχέσης καταστρέφεται: είτε η ανεργία και ο ρυθμός μεταβολής των χρηματικών μισθών κινούνται προς την αυτή κατεύθυνση (θετική συσχέτιση μεταξύ τους), είτε ο ρυθμός μεταβολής των χρηματικών μισθών μεταβάλλεται ανεξάρτητα από το επίπεδο της ανεργίας. Το εύρημα αυτό αποτέλεσε την αφετηρία για να θεωρηθεί η καμπύλη Phillips ως ασταθής σχέση, αρχικώς, και στη συνέχεια να επιχειρηθεί η πλήρης θεωρητική αποδόμηση από τους Friedman και Phelps.

Το άρθρο του Phillips προκάλεσε αμέσως πληθώρα σχολίων, θετικών και αρνητικών, ενώ μεγάλος αριθμός οικονομολόγων προσπάθησε να δώσει μια περισσότερο συγκροτημένη θεωρητική βάση στα εμπειρικά ευρήματα του Phillips. Οι επικρίσεις που δέχθηκε, αφορούσαν τη μεθοδολογία που χρησιμοποίησε και την αδύναμη θεωρητική ερμηνεία που πρότεινε.

Οι Knowles και Winsten επέκριναν την εμπειρική προσέγγιση του Phillips. Υποστήριζαν ότι το γεγονός ότι η καμπύλη Phillips παραμένει σταθερή σε μια τόσο μεγάλη χρονική περίοδο, κατά την οποία τόσο σημαντικές μεταβολές είχαν συμβεί στους μηχανισμούς της αγοράς εργασίας και στο θεσμικό της πλαίσιο, δημιούργησε εύκολα έντονες αμφισβητήσεις. Αμφισβήτησαν επίσης τη σταθερότητα της σχέσης για το άμεσο μέλλον, «... αυτό που μπορούμε να συνάγουμε από τα στοιχεία είναι ότι μέχρι σήμερα... υψηλός ρυθμός μεταβολής των μισθών δεν παρατηρήθηκε σε περίοδο υψηλής ανεργίας, ενώ περίοδοι σχεδόν πλήρους απασχόλησης δεν συνέπεσαν με περιόδους μείωσης των μισθών. Αλλά όλοι οι άλλοι συνδυασμοί έχουν εμφανισθεί.».

Όμως, η σημαντικότερη κριτική της μεθοδολογίας του Phillips αφορά την ποιότητα και το είδος των στατιστικών σειρών που χρησιμοποίησε. Οι Knowles και Winsten υποστήριζαν ότι θα έπρεπε να είχε χρησιμοποιήσει στοιχεία αποδοχών και όχι μισθών, δεδομένου ότι οι αποδοχές δείχνουν μεγαλύτερη ευαισθησία στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς παρά οι μισθοί που εμφανίζουν έντονη μακροχρόνια τάση.³⁰

Ο Phillips παρέβλεψε επίσης τις έντονες μεταβολές στην επαγγελματική διάρθρωση του εργατικού δυναμικού, οι οποίες προκαλούν μεταβολή του μέσου μισθού ανεξαρτήτως του επιπέδου της ανεργίας. Τέλος, τα στοιχεία της ανεργίας που χρησιμοποίησε αναφέρονται

³⁰ Απόστολος Δεδουσόπουλος, Η κρίση στην αγορά εργασίας ρύθμιση-ευελιξίες- απορρύθμιση, Θεωρίες της Ανεργίας, Πρώτος Τόμος, Τυπώθητω Γ.Δαρδάνος, Αθήνα 2004,σελ.306

Πηγή: Α. Δεδουσόπουλος, Θεωρίες της Ανεργίας, Α' Τόμος, Πληθωρισμός και Ανεργία:

Η καμπύλη Phillips

Η καμπύλη Phillips κάλυπτε συνεπώς ένα κενό στη θεωρητική κατασκευή του κεϋνσιανού υποδείγματος.

2) Οι οικονομετρικές εκτιμήσεις του Phillips έδειχναν την ύπαρξη μιας σχέσης που διακρινόταν από μακροχρόνια σταθερότητα, γεγονός που σπανίζει στα οικονομικά φαινόμενα. Τα ευρήματα του Phillips υποδείκνυαν την ύπαρξη μιας σταθεράς στα οικονομικά φαινόμενα, μία σχέση που έμεινε αμετάβλητη για εκατό σχεδόν χρόνια παρά τις σημαντικές μεταβολές που είχαν επέλθει στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον.

3) Η καμπύλη Phillips υποδείκνυε στους ασκούντες οικονομική πολιτική ότι κάποιο είδος ανεργίας και κάποιος ρυθμός πληθωρισμού έπρεπε να γίνουν αποδεκτά. Ουσιαστικά δικαιολογούσε την αδυναμία της οικονομικής πολιτικής να εξασφαλίσει ταυτοχρόνως πλήρη απασχόληση και σταθερότητα τιμών δείχνοντας ότι το πρόβλημα οφειλόταν στους στόχους που έθεταν και όχι στα μέτρα που λάμβαναν οι κυβερνήσεις. Όλα αυτά συνέβησαν σε μια εποχή που ο φόβος του πληθωρισμού γινόταν έντονα αισθητό γεγονός που ώθησε την κοινότητα των οικονομολόγων σε γενικευμένη αποδοχή της καμπύλης Phillips.²⁹

3.1.2. Οι εκτιμήσεις του Phillips και οι πρώτες επικρίσεις

Το μεγαλύτερο και σημαντικότερο τμήμα του άρθρου του Phillips ήταν αφιερωμένο στη στατιστική εκτίμηση μιας σχέσης ανάμεσα στο επίπεδο της ανεργίας και στο ρυθμό μεταβολής του ονομαστικού μισθού. Τα εμπειρικά ευρήματα του Phillips, συνοψίζονται σε πέντε βασικά σημεία:

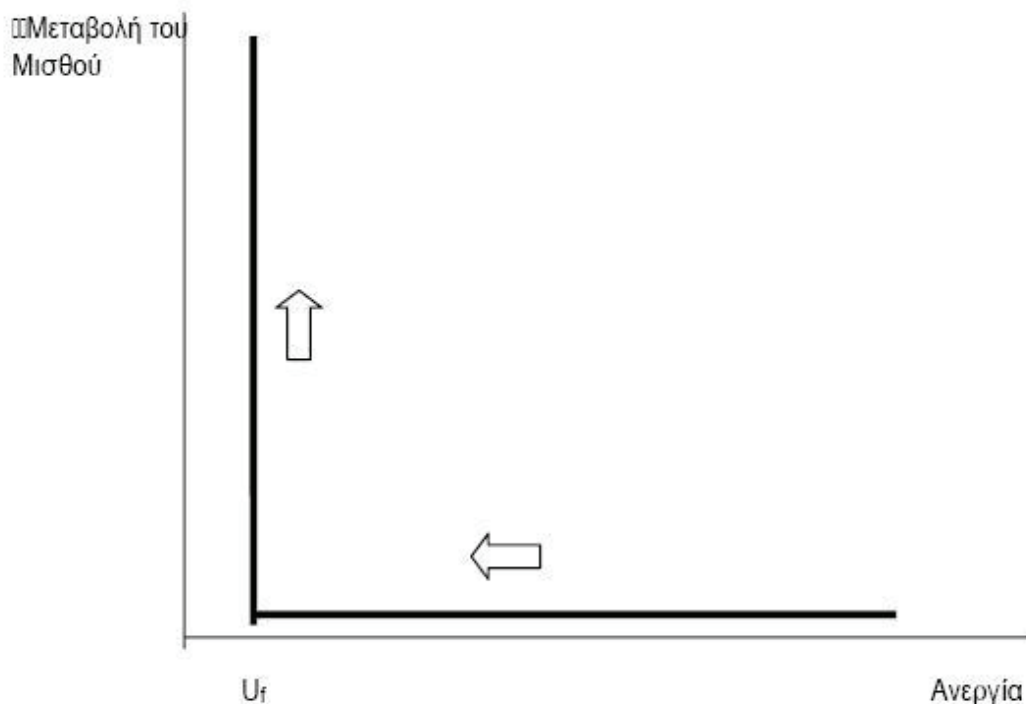
- Υπάρχει μια ασθενής αντίστροφη σχέση μεταξύ ανεργίας και ρυθμού μεταβολής του χρηματικού μισθού.
- Κατά το 19^ο αιώνα εντοπίστηκαν σαφείς κυκλικότητες μεταξύ των δύο μεγεθών που έχουν φορά αντίστροφη από τους δείκτες του ρολογιού (αριστερόστροφες κυκλικότητες).
- Στη μεταπολεμική περίοδο, οι κυκλικότητες αυτές εξακολουθούν να υπάρχουν, αλλά έχει αντιστραφεί η φορά (δεξιόστροφες κυκλικότητες).

²⁹ Απόστολος Δεδουσόπουλος, Η κρίση στην αγορά εργασίας: ρύθμιση-ευελιξίες- απορρύθμιση, Θεωρίες της Ανεργίας, Πρώτος Τόμος, Τυπωθήτω Γ.Δαρδάνος, Αθήνα 2004, σελ. 298-299

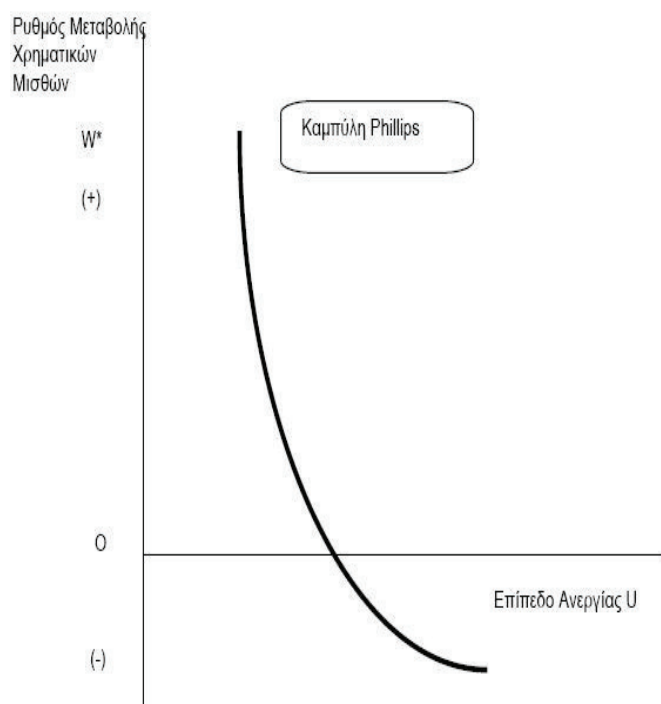
Η σχέση λοιπόν μεταξύ ρυθμού αύξησης του χρηματικού μισθού και του επιπέδου ανεργίας έγινε αποδεκτή στην οικονομική σκέψη ως καμπύλη Phillips και αυτό για τους εξής λόγους:

1) Η σχέση αυτή κάλυπτε ένα κενό στην κεϋνσιανή θεωρία. Συγκεκριμένα, η κεϋνσιανή θεωρία υποστήριξε ότι, όσο η οικονομία βρίσκεται σε ισορροπία σε επίπεδο εισοδήματος μικρότερο από εκείνο της πλήρους απασχόλησης, η αύξηση της ενεργούς ζήτησης θα προκαλούσε αύξηση της παραγωγής με σταθερότητα του επιπέδου τιμών. Στην περίπτωση που το εισόδημα έφθανε στο εισόδημα πλήρους απασχόλησης, περαιτέρω αυξήσεις της ενεργούς ζήτησης θα οδηγούσαν σε αύξηση του επιπέδου τιμών με σταθερότητα της παραγωγής. Αυτό το επιχείρημα μεταφέρθηκε και στη λειτουργία της αγοράς εργασίας, δηλαδή όσο υπήρχε ακούσια ανεργία (άτομα που επιθυμούν να εργασθούν στον τρέχοντα μισθό, αλλά δεν βρίσκουν εργασία) η αύξηση της απασχόλησης λόγω της αυξημένης ζήτησης για προϊόντα δεν θα επηρέαζε το επίπεδο του μισθού. Αν η ζήτηση αυξανόταν σε επίπεδο μεγαλύτερο από το επίπεδο πλήρους απασχόλησης, τότε θα επέρχονταν αυξήσεις του μισθού χωρίς μεταβολές στο επίπεδο της απασχόλησης, όπως παρουσιάζεται παρακάτω στο διάγραμμα 3.1.1.2.

Διάγραμμα 3.1.1.2 Η κεϋνσιανή εκδοχή για τη σχέση ρυθμού μεταβολής του μισθού και επιπέδου ανεργίας.

Διάγραμμα 3.1.1.1 Η καμπύλη Phillips

Πηγή: Α. Δεδουσόπουλος, Θεωρίες της Ανεργίας, Α' Τόμος, Πληθωρισμός και Ανεργία: Η καμπύλη Phillips

Κατά διαστήματα, η πρωτοτυπία της εμπειρικής εργασίας του Phillips αμφισβητήθηκε από τους οικονομολόγους. Υποστηρίχθηκε ότι πριν τη δημοσίευση του άρθρου του Phillips, είχαν γίνει αντίστοιχες προσπάθειες κατά τη δεκαετία του '50 αλλά και προγενέστερες κατά τη δεκαετία του '20. Συγκεκριμένα, οι E. Amid- Hozour, D.T. Dick και R.L. Lucier υποστήριξαν ότι το 1957 ο P.E. Sultan παρουσίασε στο βιβλίο του Labor Economics μια σχέση επιλογής μεταξύ τριών στόχων: της σταθερότητας του επιπέδου τιμών, της πλήρους απασχόλησης και της ελευθερίας των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Το συμπέρασμα ήταν, ότι η επίτευξη των δύο, θυσίαζε τον τρίτο στόχο. Η σχέση που δημιούργησε ο Sultan αντανακλούσε το γεγονός «ότι όσο πιο σφικτή είναι η κατάσταση στην αγορά εργασίας, τόσο μεγαλύτερο θα είναι το βάρος του πληθωρισμού». Δύο χρόνια νωρίτερα, ο A.P. Thirlwall υποστήριξε ότι ο A.J. Brown στο βιβλίο του Great Inflation το 1955, ανέλυσε τα αίτια που οδηγούσαν στην εμφάνιση μιας αντίστροφης σχέσης μεταξύ ποσοστού ανεργίας και πληθωρισμού. Την προσπάθεια αυτή του Brown γνώριζε ο Phillips και ανέφερε ότι «ο Brown είχε βρει σχεδόν τα ίδια αποτελέσματα νωρίτερα, αλλά απέτυχε να εισάγει τις χρονικές υστερήσεις».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Αλληλεπίδραση ανεργίας και πληθωρισμού – Η καμπύλη Phillips

3.1 Ιστορική αναδρομή

3.1.1 Η εμπειρική εργασία του Phillips- Η καμπύλη Phillips

Ο κρίκος που έλειπε από τη θεωρία του Keynes για να συνδέσει τον πραγματικό τομέα με τον πληθωρισμό βρέθηκε με την καμπύλη Phillips, η οποία αναπτύχθηκε από τον οικονομολόγο A.W.Phillips, ο οποίος ποσοτικοποίησε τους συντελεστές του πληθωρισμού ημερομισθίων. Η καμπύλη Phillips απασχόλησε τα ερευνητικά ενδιαφέροντα των οικονομολόγων και ειδικά μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν η καταπολέμηση της ανεργίας και του πληθωρισμού αποτέλεσαν βασικούς στόχους της οικονομικής πολιτικής. Τότε, η καμπύλη Phillips έδειχνε ότι η επίτευξη του ενός στόχου είχε αρνητικό αντίκτυπο στον άλλο, δηλαδή ο Phillips βρήκε μια αντίστροφη σχέση μεταξύ της ανεργίας και των μεταβολών στα χρηματικά ημερομίσθια. Βρήκε, δηλαδή, ότι τα ημερομίσθια έτειναν να αυξάνονται όταν ήταν η ανεργία ήταν χαμηλή και αντίστροφα. Ο λόγος που η υψηλή ανεργία θα μπορούσε να μειώσει την αύξηση των χρηματικών ημερομισθίων είναι ότι οι εργάτες θα πίεζαν λιγότερο έντονα για αυξήσεις ημερομισθίων όταν θα υπήρχαν διαθέσιμες λιγότερες εργασίες και, επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις θα αντιστέκονταν πιο αποφασιστικά στα αιτήματα για αύξηση των μισθών εργασίας τους, όταν τα κέρδη θα ήταν χαμηλά.

Η χρησιμότητα της καμπύλης Phillips διαφαίνεται στην ανάλυση των βραχυχρόνιων κινήσεων της ανεργίας και του πληθωρισμού. Η απλούστερη εκδοχή της απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.1.1.1. Στον οριζόντιο άξονα του διαγράμματος είναι το επίπεδο Ανεργίας, ενώ στον κάθετο άξονα απεικονίζεται ο ρυθμός μεταβολής χρηματικών μισθών.

Όταν έχουμε κίνηση της καμπύλης προς τα 'αριστερά, μειώνοντας την ανεργία, ο ρυθμός αύξησης τιμών και ημερομισθίων που υποδηλώνεται από την καμπύλη, καθίσταται υψηλότερος.

Αντίστοιχα, είναι και τα αποτελέσματα για την εξέλιξη της ισοτιμίας του εγχώριου νομίσματος με βάση τον δείκτη ιδιωτικής κατανάλωσης, ανάμεσα στην Ελλάδα και άλλες ανταγωνίστριες χώρες. Προσδιορίζεται, αν ο ρυθμός αύξησης των τιμών των διεθνώς εξαγωγίμων προϊόντων της Ελλάδας είναι υψηλότερος ή όχι από το ρυθμό αύξησης των τιμών των υπολοίπων Ευρωπαϊκών χωρών. Το μέρος αυτής της ανατίμησης που οφείλεται σε αυξήσεις μισθών και τιμών λόγω ζήτησης και όχι σε αύξηση παραγωγικότητας, είναι η αιτία απώλειας της ανταγωνιστικότητας και έχει σταδιακά χειροτερεύσει κατά πολύ τη θέση της χώρας μας στη διεθνή παραγωγή.

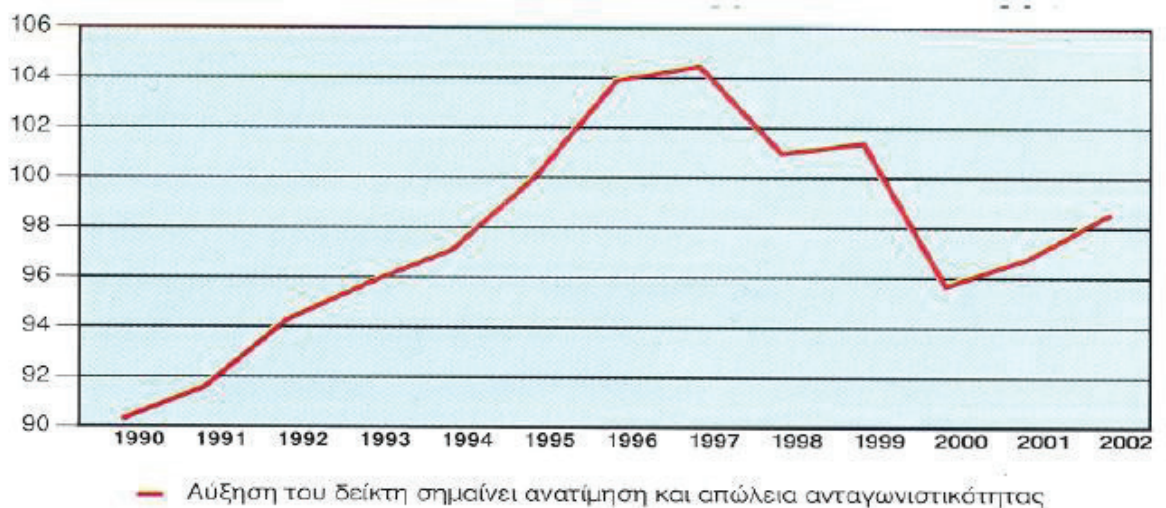
2001 μέχρι και σήμερα παρουσιάζεται μείωση της ανταγωνιστικότητας λόγω της απότομης ανατιμητικής πορείας του ευρώ αλλά και της ύφεσης που διανύουμε τα τελευταία χρόνια.

Διάγραμμα 2.6.3.1 Εξέλιξη της πραγματικής σταθμισμένης ισοτιμίας με βάση το σχετικό κόστος εργασίας στην οικονομία

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Price and Cost Competitiveness*, first quarter 2003

Διάγραμμα 2.6.3.2 Εξέλιξη πραγματικής σταθμισμένης ισοτιμίας με βάση το σχετικό αποπληθωριστή της ιδιωτικής κατανάλωσης

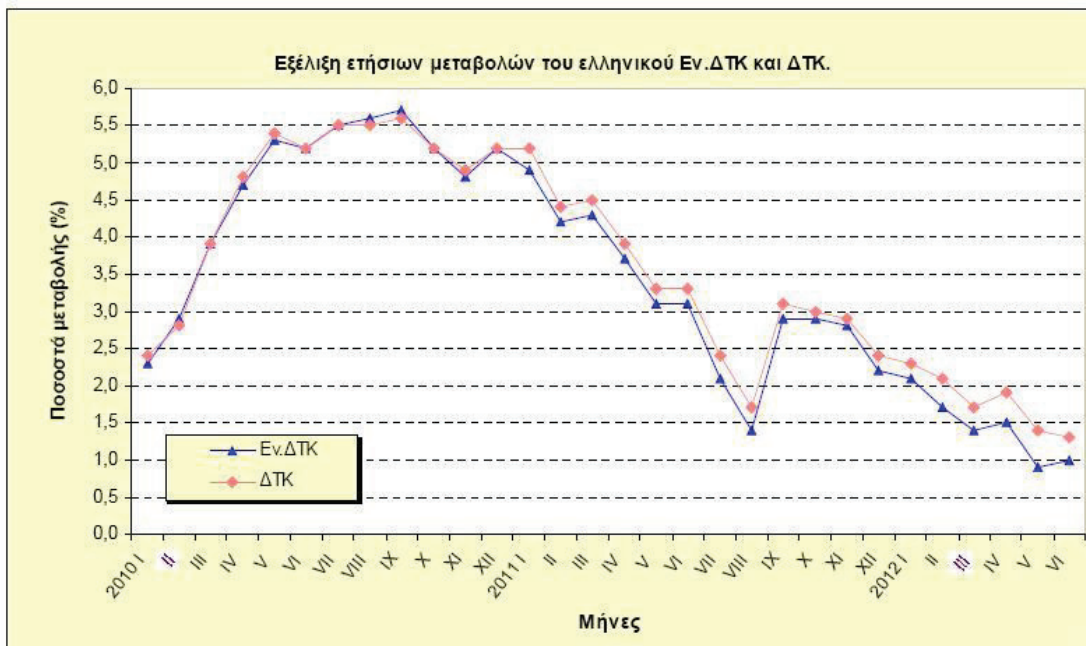

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Price and Cost Competitiveness*, first quarter 2003

Μείωση παρουσίασαν μόνο οι τιμές αγαθών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες Ένδυση και Υπόδηση και Επίπλωση , οικιακός εξοπλισμός και προϊόντα καθαρισμού.

Τον Ιούνιο του 2012 ο εναρμονισμένος πληθωρισμός είχε διαμορφωθεί στο 2,9 % και το Μάιο του ίδιου έτους στο 3,7 % , που αποτελεί τον δεύτερο υψηλότερο εναρμονισμένο πληθωρισμό εντός του 2012. Τα παραπάνω μπορούμε να τα διακρίνουμε και στο παρακάτω Διάγραμμα:

Διάγραμμα 2.6.2.4 Εξέλιξη ετήσιων μεταβολών του ελληνικού Εν.ΔΤΚ και ΔΤΚ.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Αρχή.

2.6.3 Πληθωρισμός και ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα

Οι διαφορές πληθωρισμού, οφείλονται πολλές φορές, στον υψηλό ρυθμό αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα, ή σε αύξηση των τιμών των διεθνώς μη εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών. Στην περίπτωση αυτή, ο υψηλός ρυθμός πληθωρισμού της Ελλάδας, έχει ως αποτέλεσμα την πτώση των διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων σε σχέση με τα διεθνώς μη εμπορεύσιμα, γεγονός που επιφέρει μείωση της ανταγωνιστικότητας. Πιο συγκεκριμένα, από το Διάγραμμα 2.6.3.1, διαπιστώνουμε ότι μετά την περίοδο 1998-2000 η ανταγωνιστικότητα κυμαινόταν σε υψηλά επίπεδα, ενώ από το

Πίνακας 2.6.2.1 Μηνιαίες Μεταβολές Δείκτη τιμών καταναλωτή

Ομάδες αγαθών & υπηρεσιών	Σταθμίσεις ΕΟΠ 08/09 (ο/οο)	2012	2012	Δ (%)	2011	2011	Δ(%)
		Ιούνιος	Μάιος		Ιούνιος	Μάιος	
1 Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά	171,22	105,29	105,89	-0,6	103,27	104,07	-0,8
2 Αλκοολούχα ποτά και καπνός	34,80	122,96	123,00	0,0	122,40	122,48	-0,1
3 Ένδυση και υπόδηση	86,40	110,81	110,81	0,0	109,30	109,29	0,0
4 Στέγαση	115,88	123,30	123,38	-0,1	116,70	116,63	0,1
5 Διαρκή αγαθά - Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες	73,63	102,46	102,48	0,0	103,61	103,52	0,1
6 Υγεία	70,73	99,15	99,13	0,0	101,34	101,34	0,0
7 Μεταφορές	132,39	125,28	126,83	-1,2	123,66	124,58	-0,7
8 Επικοινωνίες	45,56	102,76	103,66	-0,9	104,72	104,72	0,0
9 Αναψυχή - Πολιτιστικές – δραστηριότητες	47,77	99,68	99,69	0,0	100,86	100,85	0,0
10 Εκπαίδευση	30,41	101,16	101,16	0,0	102,19	102,19	0,0
11 Ξενοδοχεία-Καφέ - Εστιατόρια	114,09	106,90	106,70	0,2	104,08	104,04	0,0
12 Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	77,11	108,22	108,19	0,0	107,73	107,64	0,1
Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	1000,00	110,37	110,71	-0,3	108,95	109,19	-0,2

Σημείωση : 1. Οι δείκτες υπολογίζονται με άπειρα δεκαδικά ψηφία και δημοσιεύονται με στρογγυλοποίηση δύο δεκαδικών ψηφίων.
2. Οι ποσοστιαίες μεταβολές υπολογίζονται βάσει δεικτών με άπειρα δεκαδικά ψηφία και δημοσιεύονται με στρογγυλοποίηση ενός δεκαδικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Σύμφωνα όμως με τα στοιχεία της Eurostat , ο πληθωρισμός υποχώρησε κατά 0,5 % τον Ιούλιο σε σχέση με τον Ιούνιο, ενώ οι χαμηλότερες επιδόσεις σημειώθηκαν σε Σουηδία και Ελλάδα (0,7 % και 0,9 % αντίστοιχα) και οι υψηλότερες σε Ουγγαρία , Εσθονία και Σλοβακία (4,9 % , 4,6 % και 4,1 % αντίστοιχα).

Ο υψηλότερος εναρμονισμένος πληθωρισμός κατά το 2012 καταγράφηκε τον Ιούλιο , φθάνοντας στο 3,8 % , σε σύγκριση με 3,5 % τον Ιούλιο του 2011 , σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε η Στατιστική Υπηρεσία .

Εξάλλου, κατά το πρώτο επτάμηνο του 2012 , ο εναρμονισμένος πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 3,4 % , σε σύγκριση με 3,6 % την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

Τον Ιούλιο του 2012 , τη μεγαλύτερα ετήσια αύξηση σημείωσε ο Δείκτης της κατηγορίας Στέγαση , ύδρευση , ηλεκτρισμός και υγραέριο και ακολούθησαν οι δείκτες των κατηγοριών Εστιατόρια και Ξενοδοχεία με μείωση κατά 5,1 % και Μεταφορές με μείωση κατά 4 %.

6) Κατά 0,5 % της ομάδας «Αλκοολούχα ποτά και καπνός», λόγω αύξησης, κυρίως των τιμών στα αλκοολούχα ποτά.²⁸

Καθώς επίσης και τις εξής μειώσεις:

A) Κατά 1,1% της ομάδας «Διαρκή Αγαθά- Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες», λόγω μείωσης, κυρίως, των τιμών στα έπιπλα – καταλύματα δαπέδου, οικιακές συσκευές και οικιακές υπηρεσίες.

B) Κατά 2,2% της ομάδας, «Υγεία», λόγω της μείωσης, κυρίως, των τιμών και των φαρμάκων, και των ιατρικών, οδοντιατρικών και παραϊατρικών υπηρεσιών. Μέρος της μείωσης αυτής αντισταθμίστηκε από την αύξηση των τιμών των νοσοκομείων και κλινικών.

Γ) Κατά 1,9% της ομάδας «Επικοινωνίες», λόγω μείωσης, κυρίως, των τιμών των τηλεφωνικών υπηρεσιών.

Δ) Κατά 1,2% της ομάδας «Αναψυχή – Πολιτιστικές Δραστηριότητες», λόγω μείωσης των τιμών του οπτικοακουστικού εξοπλισμού- υπολογιστών και των υπηρεσιών αναψυχής. Μέρος της μείωσης αυτής αντισταθμίστηκε από την αύξηση των τιμών των βιβλίων, γραφικής ύλης- σχολικών ειδών.

Ε) Κατά 1,0% της ομάδας «Εκπαίδευση», λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα διδάκτρα ξένων γλωσσών, φροντιστήρια και ΙΕΚ.

²⁸ Στατιστικά Στοιχεία, Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ Ιούνιος 2012 (www.statistics.gr).

Ο μέσος δείκτης κατά του δωδεκάμηνου Ιουλίου 2011- Ιουνίου 2012, σε σύγκριση προς τον ίδιο Δείκτη του δωδεκάμηνου Ιουλίου 2010 – Ιουνίου 2011 , παρουσίασε αύξηση 2,2 % , έναντι αύξησης 4,7 % , που σημειώθηκε κατά τα αντίστοιχα προηγούμενα δωδεκάμηνα.

Η αύξηση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, κατά 1,3 % το μήνα Ιούνιο 2012 , σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του Ιουνίου 2011 , προήλθε από τις ακόλουθες αυξήσεις:

1)Κατά 5,7 % της ομάδας «Στέγασης», λόγω αύξησης των τιμών, κυρίως του πετρελαίου θέρμανσης, του φυσικού αερίου και του ηλεκτρισμού. Μέρος της αύξησης αυτής αντισταθμίστηκε από τη μείωση των τιμών στα ενοίκια κατοικιών.

2)Κατά 2,7 % της ομάδας «Ξενοδοχεία – Καφέ – Εστιατόρια» λόγω αύξησης, κυρίως , των τιμών των εστιατορίων – ζαχαροπλασטיών – καφενείων – κυλικείων . Μέρος της αύξησης αυτής αντισταθμίστηκε από τη μείωση των τιμών των ξενοδοχείων.

3)Κατά 2 % της ομάδας «Μεταφορές», λόγω αύξησης, κυρίως, των τιμών στα είδη : φρούτα νωπά , λαχανικά νωπά , δημητριακά και παρασκευάσματα , ψάρια γενικά , γαλακτοκομικά και αυγά , ζάχαρη – σοκολάτες – γλυκά – παγωτά , καφές , αναψυκτικά , χυμοί φρούτων. Μέρος της αύξησης αυτής αντισταθμίστηκε από τη μείωση των τιμών στα αυτοκίνητα.

4)Κατά 1,4 % της ομάδας «Ένδυση και υπόδηση», λόγω αύξησης των τιμών στα είδη ένδυσης και υπόδησης .

5)Κατά 0,5 % της ομάδας «Άλλα αγαθά και υπηρεσίες» , λόγω αύξησης , κυρίως , των τιμών των ασφαλιστρών αυτοκινήτων και δικύκλων και των ειδών ατομικής φροντίδας. Μέρος της αύξησης αυτής αντισταθμίστηκε από την μείωση των τιμών στα είδη : κουρεία – κομμωτήρια , είδη ταξιδιού – λοιπά προσωπικά είδη.

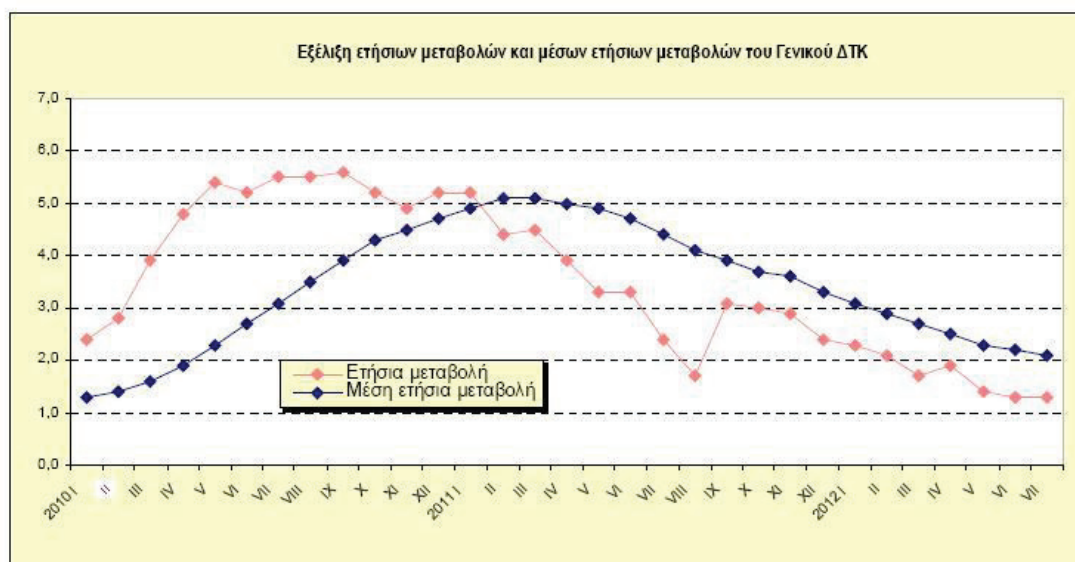
απ'ότι το 2011 και η συρρίκνωση της καταναλωτικής θα συνεχιστεί, γεγονός που επιβεβαιώνεται ήδη από τους πρώτους μήνες του έτους. Εξάλλου, η τιμή του αργού πετρελαίου – με βάση τις πιο πρόσφατες προθεσμιακές τιμές – προβλέπεται να εμφανίσει αύξηση της τάξεως του 10% σε δολάρια ΗΠΑ (και του 15-16% σε ευρώ), η οποία πάντως συνεπάγεται μεγάλη επιβράδυνση σε σύγκριση με την προαναφερθείσα αύξηση του 2011. Αντίθετα, οι τιμές των άλλων πρώτων υλών και βασικών εμπορευμάτων αναμένεται να μειωθούν το 2012 μετά από τις μεγάλες αυξήσεις του 2010 και του 2011.

Επίσης σύμφωνα με το Διάγραμμα 2.6.2.3 στο 1,3 % διαμορφώθηκε τον Ιούνιο ο πληθωρισμός σε ετήσια βάση από 1,4 % τον Μάιο. Σε μέσα επίπεδα στο εξάμηνο Ιανουαρίου – Ιουνίου 2012 ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 1,78 % .

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή από τη σύγκριση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή Ιουνίου 2012 , προς τον αντίστοιχο Δείκτη του Ιουνίου 2011, προκύπτει αύξηση 1,3 % , έναντι αύξησης 3,3%, που σημειώθηκε κατά την ίδια σύγκριση του έτους 2011 προς το 2010.

Ο Γενικός Δείκτης κατά το μήνα Ιούνιο 2012, σε σύγκριση με τον Μάιο 2012 παρουσίασε μείωση 0,3 % έναντι μείωσης 0,2 % που σημειώθηκε κατά την ίδια σύγκριση του προηγούμενου έτους.

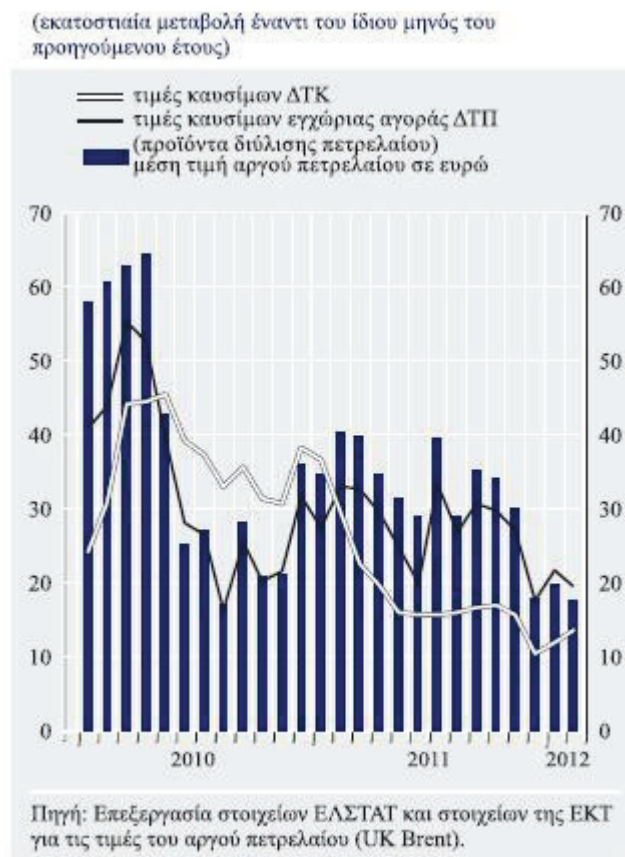
Διάγραμμα 2.6.2.3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Αρχή

Η υποχώρηση του πληθωρισμού το 2011 αντανακλούσε τη σταδιακή εξασθένηση των επιδράσεων της έμμεσης φορολογίας, τη μεγαλύτερη απ' ό,τι το 2010 μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα, τη μεγάλη υποχώρηση της καταναλωτικής ζήτησης και την κάπως μικρότερη απ' ό,τι το 2010 αύξηση των τιμών του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά (αύξηση 31,3% το 2011 έναντι 36,1% το 2010- Διάγραμμα 2.6.2.2)

Διάγραμμα 2.6.2.2 Εξέλιξη τιμών καυσίμων του ΔΤΚ και του ΔΤΠ και της τιμής του αργού πετρελαίου σε ευρώ (Ιανουάριος 2010- Φεβρουάριος 2012)

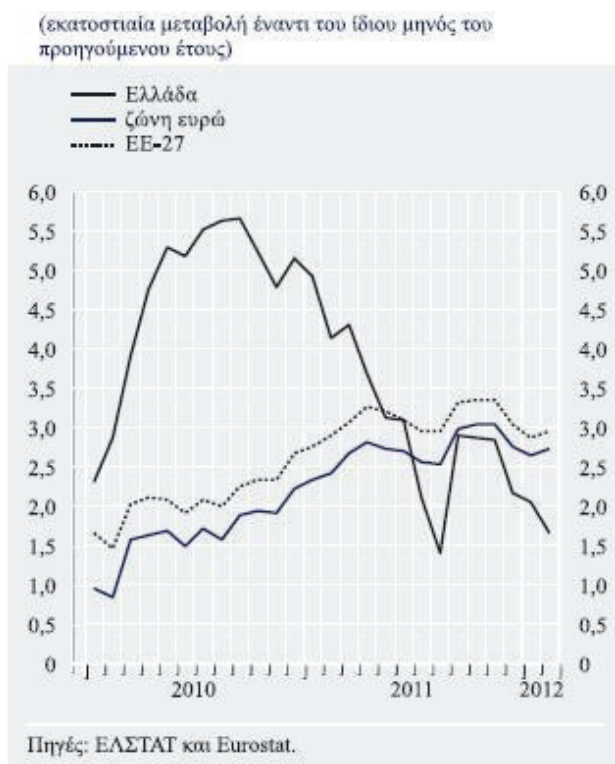
Η επίδραση των παραγόντων αυτών εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί καθ' όλη τη διάρκεια του 2012, καθώς υπολογίζεται – λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πρόσφατα δεδομένα- ότι ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του Εν ΔΤΚ θα διαμορφωθεί γύρω στο 1,2%, ενώ ο πυρήνας του πληθωρισμού μάλλον θα είναι μηδενικός κατά μέσο όρο. Πράγματι, δεν αναμένονται αξιοσημείωτες μεταβολές της έμμεσης φορολογίας, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα εκτιμάται ότι θα μειωθεί περίπου με διπλάσιο ρυθμό

παρατηρείται συνεχής άνοδος στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρωζώνη.

2.6.2 Ο πληθωρισμός σήμερα

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μικρή αλλά συνεχής μείωση του πληθωρισμού, ο οποίος κατά τα δύο τελευταία έτη επηρεάστηκε κατά κύριο λόγο από τις αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας. Συγκεκριμένα, υποχώρησε από 2,2% το Δεκέμβριο του 2011 σε 1,4% το Μάρτιο του 2012 όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.6..2.1.²⁷

Διάγραμμα 2.6.2.1 Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών καταναλωτή Ελλάδος, ζώνης Ευρώ και Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ιανουάριος 2010- Φεβρουάριος 2012)

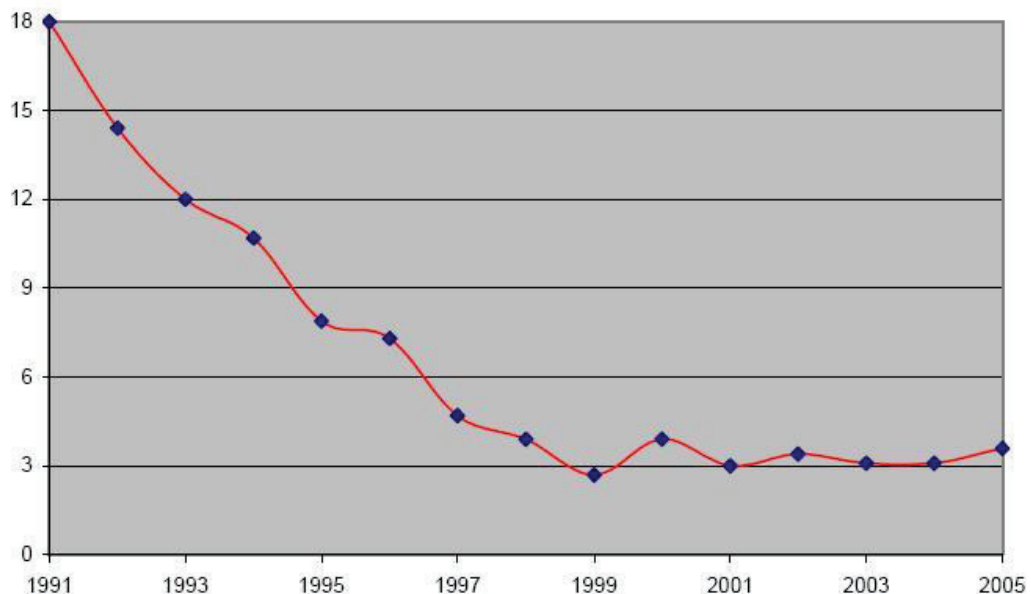
Η διαφορά του πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και της ζώνης του ευρώ περιορίστηκε σημαντικά το 2011 σε 0,4 της εκατοστιαίας μονάδας, από 3,1 εκατ. μονάδες το 2010 και 1,0 εκατ. μονάδα το 2009. Η διαφορά του πυρήνα του πληθωρισμού μηδενίστηκε το 2011, από 2,0 εκατ. μονάδες το 2010 από 0,9 της εκατ. μονάδας το 2009. Εξάλλου το Μάρτιο του 2012 η διαφορά του πληθωρισμού ήταν αρνητική (-1,2 εκατ. μονάδα).

²⁷ Έκθεση Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2011 (www.bankofgreece.gr)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

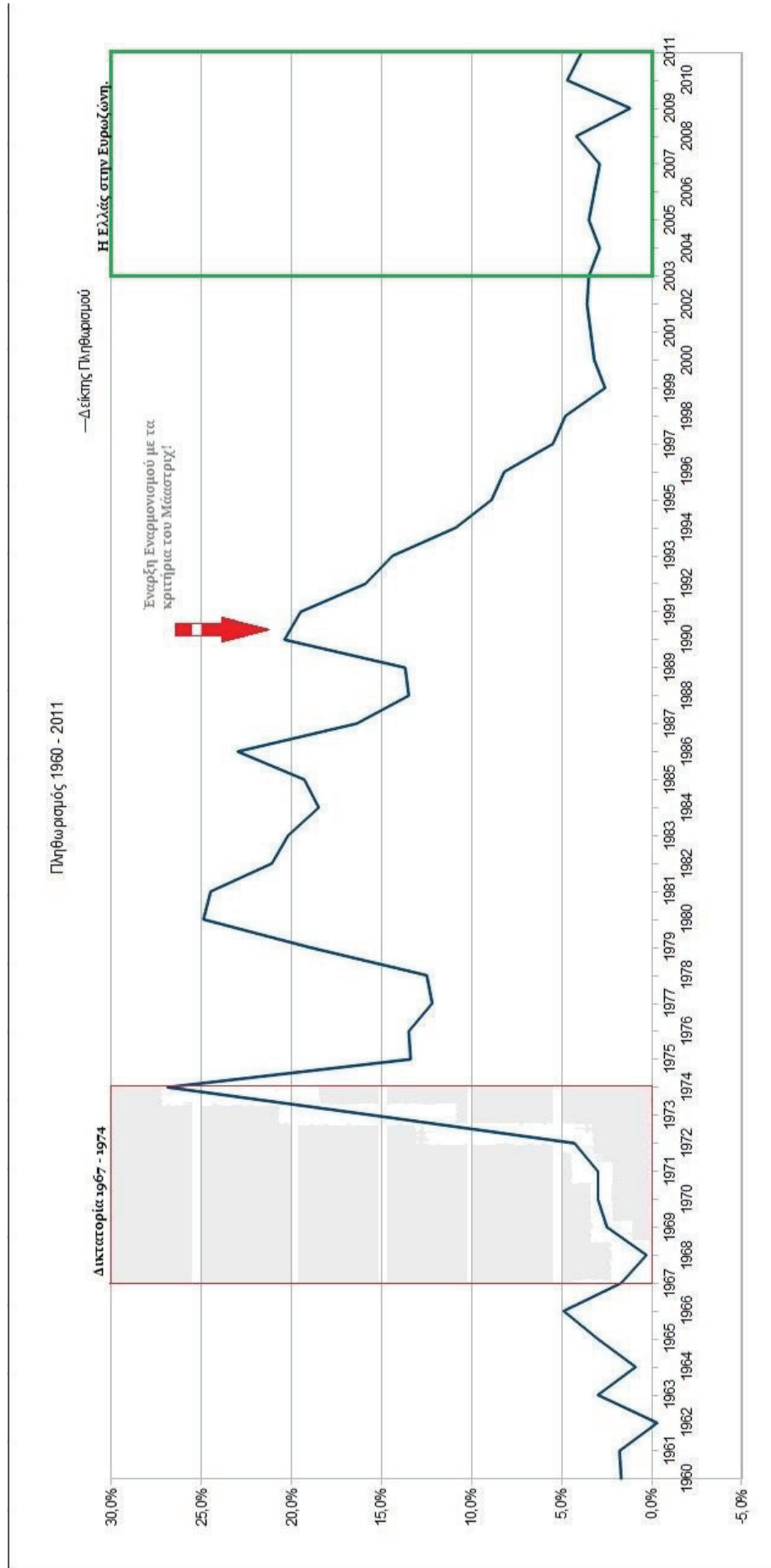
Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, πρόβλημα του πληθωρισμού μειώθηκε σταδιακά τη δεκαετία του 1990 προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη. Όπως παρατηρούμε και στο Διάγραμμα 2.6.1.2 ο πληθωρισμός έπεσε από 18% σε 2,7% στο διάστημα από το 1991 μέχρι το 1999, στο οποίο έγινε και η ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Αντιθέτως μετά το 1999 παρατηρείται μια ελαφρά αύξηση του πληθωρισμού λίγο πάνω από το 3% ως αποτέλεσμα της χαλάρωσης την οικονομικής πολιτικής που ίσχυε μέχρι τότε.

Διάγραμμα 2.6.1.2 Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ

Γεγονός είναι ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα δεν καταφέρνει ακόμη και μέχρι σήμερα να συγκλίνει με τον πληθωρισμό της υπόλοιπης Ευρωζώνης, αλλά διατηρείται συνεχώς σε υψηλότερα επίπεδα. Βασικός παράγοντας που συντελεί σε αυτό είναι η υστέρηση της Ελληνικής οικονομίας σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές οικονομίες. Οι εγχώριες αγορές δεν λειτουργούν αποτελεσματικά (αγορά καυσίμων, αγορά οπωροκηπευτικών κ.λπ.) με αποτέλεσμα να διογκώνονται οι επιπτώσεις εσωτερικών ή εξωτερικών διαταραχών (άνοδος διεθνούς τιμής πετρελαίου, κακοκαιρία κ.λπ.). Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που διατηρεί τον πληθωρισμό σε αυξημένο επίπεδο στη χώρα μας είναι το γεγονός ότι

2.5.3 Ευρεία εφαρμογή αυτόματων τιμαριθμικών εφαρμογών

Παρόλο που οι δύο παραπάνω προτάσεις, τις οποίες υποστήριξαν πρώτοι οι μονεταριστές, στοχεύουν εις βάθος στην επίλυση του πληθωριστικού προβλήματος, συνεπάγονται και σημαντικό κόστος κοινωνικά αλλά και οικονομικά, για αρκετά χρόνια. Για να μειώσουμε μια τέτοια μεταβατική περίοδο, θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε την εφαρμογή αυτόματων-τιμαριθμικών προσαρμογών, έτσι ώστε, να επιταχύνουμε το ρυθμό εκτόνωσης των πληθωριστικών πιέσεων και να περιορίσουμε τις αυθαίρετες ανισότητες και ανακατανομές λόγω του απροσδόκητου πληθωρισμού. Μια τέτοια πολιτική, παρουσίασε ο Friedman (1974) ο οποίος υποστήριζε ότι μια τέτοια προσαρμογή αν δεν αυξάνει το ρυθμό πληθωρισμού, θα έφερνε τα αντίθετα αποτελέσματα.

2.5.4 Εφαρμογή πολιτικής τιμών και εισοδημάτων

Η εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής τίθεται υπό αμφισβήτηση, καθώς από τη μια υπάρχουν πολιτικής φύσεως εμπόδια όσον αφορά το χαρακτήρα αυτής της πολιτικής (υποχρεωτικό ή εθελοντικό). Από την άλλη, ο περιορισμός μεταβλητότητας των τιμών υποστηρίζεται ότι δεν επιτρέπει τη σωστή αναδιάρθρωση των παραγωγικών πόρων.

Παρά τις στατιστικές μελέτες που δείχνουν την αναποτελεσματικότητά μιας τέτοιας πολιτικής, πιστεύουμε ότι η υλοποίηση μιας τέτοιας πρότασης θα έπαιξε σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του πληθωρισμού.

2.6 Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα – Στατιστικά Στοιχεία

2.6.1 Ιστορική Αναδρομή

Ο πληθωρισμός είναι τόσο παλιός όσο και οι οικονομίες της αγοράς. Στις δεκαετίες του '70 και του '80 ο ρυθμός του πληθωρισμού ήταν αρκετά αυξημένος σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες καθώς επίσης και στην Ελλάδα. Από τα μέσα τις δεκαετίας του '90 όμως, ο ρυθμός του πληθωρισμού μειώθηκε καθώς οι χώρες κατέβαλλαν προσπάθειες στο πλαίσιο της προετοιμασίας τους για την εισαγωγή στο ευρώ.

Διάγραμμα 2.6.1.1 Πληθωρισμός 1960-2012

προσδοκούν, ότι ο πληθωρισμός θα συνεχισθεί, ασφαλώς θα προσπαθήσουν να πάρουν αγαθών και γενικά θα προσπαθήσουν να επενδύσουν τα χρηματικά τους ποσά σε αγαθά που ακολουθούν την ανοδική πορεία των τιμών. Αυτές όμως οι ενέργειες τους θα τροφοδοτήσουν τον πληθωρισμό που ήδη υπάρχει, με αποτέλεσμα να έχουμε μεγαλύτερο πληθωρισμό. Έτσι, μπορεί να προκληθεί ένας αυτοσυντηρούμενος πληθωρισμός, ο οποίος τελικά, αν δε ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, θα εξελιχθεί σε μεγάλο πληθωρισμό.

Αν ο υπερπληθωρισμός πάρει μεγάλες διαστάσεις, τότε τα οικονομούντα άτομα είναι πιθανόν να αποφεύγουν τις διαπραγματεύσεις και συναλλαγές σε χρήμα και αντί αυτού να λαβαίνει χώρα αντιπραγματισμός. Συνεπώς, τα μεγάλα οφέλη από τη χρησιμοποίηση του χρήματος χάνονται, πράγμα που σημαίνει μεγάλες απώλειες σε πραγματική παραγωγή.²⁵

2.5 Τρόποι αντιμετώπισης του πληθωρισμού

2.5.1 Ελεύθερη Διακύμανση Ισοτιμίας

Κύριο αίτιο των παγκοσμίων πληθωριστικών πιέσεων αποτέλεσε η διάχυση της διεθνούς ρευστότητας με το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών. Μια ανοικτή οικονομία θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν κλειστή αν κατάφερνε να κυμαίνει ελεύθερα την ισοτιμία του νομίσματός της. Η άποψη αυτή πηγάζει από το γεγονός ότι η εισροή νομίσματος αποτελεί την κύρια πηγή πληθωριστικών πιέσεων και η οποία συνεπάγεται πλεόνασμα του ισοζυγίου πληρωμών. Γι' αυτό το λόγο, κατά τις δεκαετίες '60 και '70 δόθηκε μεγάλη σημασία στα ελλείμματα του δολαρίου έναντι του υπόλοιπου κόσμου.²⁶

2.5.2 Έλεγχος του ρυθμού εσωτερικής πιστωτικής επεκτάσεως

Η εκάστοτε κυβέρνηση έχει τη δύναμη να ελέγχει την προσφορά χρήματος που δημιουργείται από εγχώριες πηγές. Θα μπορούσε λοιπόν, χρησιμοποιώντας αυτή της τη δύναμη να προσπαθήσει ν' αντιμετωπίσει τον πληθωρισμό. Για διάφορους πολιτικούς λόγους κάτι τέτοιο δεν είναι εύκολο να αποφασιστεί. Τέτοιο παράδειγμα, αποτελεί η πιθανή αύξηση της ανεργίας, που θα μπορούσε να προκύψει από τον περιορισμό της ζήτησης. Άλλο παράδειγμα, θα μπορούσε να αποτελεί το γεγονός της στέρησης επιβολής φόρου με πληθωρισμό, καθώς κάτι τέτοιο θα ανάγκαζε περικοπές δημοσίων δαπανών.

²⁵ Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, Έκδοση Ζ', Σύλλογος Καθηγητών Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Γ. Μπενού, Αθήνα 2007, σελ. 428-429.

²⁶ James A. Trevithick, Charles Mulvey, Οικονομική Ανάλυση του Πληθωρισμού, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1980, σελ. 228-229

δύναμη του χρήματος και ουσιαστικά αυτό σημαίνει αρνητικό επιτόκιο. Συνεπώς, τα άτομα μειώνουν όσο είναι δυνατόν την ζήτηση χρήματος με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται στις καθημερινές του συναλλαγές. Για παράδειγμα, ένας καταναλωτής μπορεί να κρατάει ελάχιστη ποσότητα χρηματικών διαθεσίμων και να τοποθετεί το χρήμα που διαθέτει σε τοκοφόρους λογαριασμούς, με αποτέλεσμα να αυξάνει τις επισκέψεις του στην Τράπεζα, όταν έχει να κάνει πληρωμές. Για τον ίδιο λόγο, ένας επιχειρηματίας είναι αναγκασμένος να χρησιμοποιεί έναν παραπάνω υπάλληλο για τέτοιες συναλλαγές. Αυτό το κόστος είναι πραγματικό διότι απαιτεί παραγωγικούς πόρους (εργασία, τηλεφωνήματα, κ.λπ.).

Μια άλλη περίπτωση σπατάλης πόρων είναι αυτή που προκύπτει από την ανάγκη αναπροσαρμογών των τιμών που αναγράφονται στις ετικέτες των εμπορευμάτων. Το κόστος αυτό της αναπροσαρμογής, είναι κόστος εργασίας και αναφέρεται ως κόστος τιμοκαταλόγων.²⁴

2.4.5 Παραμόρφωση του Φορολογικού Συστήματος και των κινήτρων των ατόμων για προσφορά εργασίας

Η αύξηση των τιμών των προϊόντων μεταφέρεται και στις τιμές των παραγωγικών συντελεστών. Έτσι σε περιόδους πληθωρισμού αυξάνονται τα ονομαστικά εισοδήματα χωρίς όμως να αυξάνονται και τα πραγματικά εισοδήματα. Αν οι φορολογικοί συντελεστές παραμένουν σταθεροί και η φορολογία είναι προοδευτική, δηλαδή ο φορολογικός συντελεστής είναι μεγαλύτερος για τα υψηλότερα κλιμάκια εισοδήματος, ένα άτομο με αυξανόμενο ονομαστικό εισόδημα λόγω πληθωρισμού αλλά με σταθερό πραγματικό εισόδημα, θα πληρώνει περισσότερους φόρους. Συνεπώς, το πραγματικό εισόδημα μετά την πληρωμή των φόρων θα μειώνεται. Αυτή η μείωση του εισοδήματος μπορεί να οδηγήσει ορισμένα άτομα σε αποφάσεις μείωσης της προσφοράς εργασίας και συνεπώς, σε μείωση των παραγωγικών συντελεστών.

2.4.6 Δημιουργία Προϋποθέσεων για τον Υπερπληθωρισμό

Τέλος υποστηρίζεται, ότι ο πληθωρισμός δημιουργεί κατάλληλο ψυχολογικό κλίμα για την ανάπτυξη του υπερπληθωρισμού. Πραγματικά, όταν τα άτομα που οικονομούν

²⁴ Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, Έκδοση Ζ', Σύλλογος Καθηγητών Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Γ. Μπενού, Αθήνα 2007, σελ. 427-428

2.4.2 Εξασθένηση του Ισοζυγίου Πληρωμών

Ένα άλλο πρόβλημα που δημιουργεί ο πληθωρισμός είναι η εξασθένηση που μπορεί να επιφέρει στο ισοζύγιο των πληρωμών. Πραγματικά, εφόσον οι τιμές αγαθών και υπηρεσιών αυξάνονται στο εσωτερικό σε σχέση με τις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών στο εξωτερικό, επόμενο είναι να παρατηρηθεί και μια αύξηση στις εισαγωγές με ταυτόχρονη μείωση στις εξαγωγές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση του ισοζυγίου πληρωμών και ακολούθως τη μείωση σε συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι τη δεκαετία του '80 οι Ηνωμένες Πολιτείες οδήγησαν πάλι τη χώρα σε βαρύ δανεισμό από το εξωτερικό για να χρηματοδοτήσουν την εγχώρια επένδυση τους λόγω των χαμηλών επιπέδων εγχώριας αποταμίευσης και του χαμηλού πληθωρισμού.

2.4.3 Η κατανομή των Συντελεστών Παραγωγής δεν είναι Άριστη

Ο πληθωρισμός επηρεάζει επίσης και την άριστη κατανομή των συντελεστών της παραγωγής στους διάφορους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Πραγματικά, η συνεχής άνοδος των τιμών, δημιουργεί αύξηση στην προσδοκώμενη απόδοση των επενδύσεων, με αποτέλεσμα να αναλαμβάνονται επενδύσεις που κάτω από άλλες συνθήκες δε θα είχαν αναληφθεί. Έτσι, δημιουργείται μια όχι άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων της οικονομίας, η οποία φυσικά, εκτός από άλλα μειονεκτήματα που παρουσιάζει, επιβραδύνει και το ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης της οικονομίας.²³

2.4.4 Σπατάλη Παραγωγικών Πόρων

Ο πληθωρισμός έχει ως αποτέλεσμα τη σπατάλη παραγωγικών πόρων, η οποία προέρχεται από την ανάγκη των ατόμων (καταναλωτών και παραγωγών) να προσαρμοσθούν στις συνθήκες που δημιουργούνται από τη συνεχή αύξηση των τιμών. Μια τέτοια σπατάλη προέρχεται από την προσπάθεια των ατόμων να μειώσουν την ποσότητα του χρήματος που διατηρούν ως ρευστά διαθέσιμα. Η διακράτηση χρήματος με τη μορφή ρευστών διαθεσιμών δεν αποφέρει τόκους. Εν τούτοις όπως έχουμε δει τα άτομα κρατούν χρήμα σε ρευστή μορφή διότι διευκολύνονται στις συναλλαγές τους. Όμως ο πληθωρισμός μειώνει την αγοραστική

²³ Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, Έκδοση Ζ', Σύλλογος καθηγητών Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Γ. Μπενού, Αθήνα 2007, σελ. 427

Από τη σχέση (Ε.2.4.1.1) γίνεται φανερό ότι, για να διατηρηθεί το πραγματικό εισόδημα I_r , σταθερό, θα πρέπει να αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό, όπως και το γενικό επίπεδο των τιμών.

Σε περιόδους ανόδου των τιμών, τα άτομα που έχουν σταθερό χρηματικό εισόδημα ή που το χρηματικό εισόδημα τους αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο από το ρυθμό ανόδου των τιμών, υφίστανται μείωση του πραγματικού τους εισοδήματος. Αντίθετα, τα άτομα, που το χρηματικό τους εισόδημα αυξάνεται ταχύτερα από την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών, γνωρίζουν αύξηση του πραγματικού τους εισοδήματος. Κατά συνέπεια ο πληθωρισμός πλήττει κυρίως τους συνταξιούχους, δημοσίους υπαλλήλους, ιδιωτικούς υπάλληλους και εργάτες, των οποίων οι συμβάσεις εργασίας ανανεώνονται σε αραιά χρονικά διαστήματα. Αντίθετα, ο πληθωρισμός ευνοεί τους επιχειρηματίες, γιατί αυξάνει το πραγματικό τους εισόδημα γενικά, αφού οι τιμές των αγαθών αυξάνονται συνεχώς πιο γρήγορα από τις τιμές των παραγωγικών συντελεστών και επομένως οι εισπράξεις αυξάνονται πιο γρήγορα από τις παραγωγικές δαπάνες. Με άλλα λόγια, ο πληθωρισμός ωφελεί τα άτομα, που το εισόδημα τους μεταβάλλεται εύκολα σε βάρος των ατόμων, που έχουν σχετικά σταθερό χρηματικό εισόδημα. Εξάλλου είναι αυτονόητο, ότι ο πληθωρισμός μειώνει την αγοραστική δύναμη όχι μόνο των σταθερών χρηματικών εισοδημάτων, αλλά και κάθε σταθερού χρηματικού ποσού. Ιδιαίτερη σημασία έχει η μείωση της πραγματικής αξίας των αποταμιεύσεων σε περιόδους πληθωρισμού, γιατί δημιουργεί αντικίνητρο προς αποταμίευση και στρέφει μεγαλύτερο μέρος εισοδήματος προς κατανάλωση. Το βάρος του πληθωρισμού φέρουν κυρίως οι μικροί αποταμιευτές, οι οποίοι δεν έχουν την δυνατότητα για έγκαιρη επένδυση των αποταμιεύσεων τους.

Τέλος, σε περιόδους πληθωρισμού ωφελούνται όσοι δανείζονται χρηματικά ποσά σε βάρος των δανειστών, γιατί η πραγματική αξία των δανεισμένων χρημάτων είναι μειωμένη κατά τη στιγμή της εξοφλήσεως. Π.χ. αυτός που δανείζεται για ένα έτος χρηματικό ποσό $M=100$, όταν το γενικό επίπεδο των τιμών είναι $P=1$, παίρνει πραγματική αξία ίση προς 100, γιατί $\frac{M}{P} = \frac{100}{1} = 100$. Αν στο τέλος του έτους το επίπεδο των τιμών έχει αυξηθεί κατά 25%, δηλαδή $P=1,25$, ο δανειζόμενος επιστρέφει το ίδιο χρηματικό ποσό $M=100$, συν τον τόκο, αλλά η πραγματική αξία των 100 μονάδων είναι $80 \left(\frac{100}{1,25} = 80 \right)$.²²

²² Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, Έκδοση Ζ', Σύλλογος καθηγητών Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Γ. Μπενού, Αθήνα 2007, σελ. 425-426

οικονομικές στρεβλώσεις. Γενικά, πολλά συμβόλαια τιμαριθμοποιούνται ή συνδέονται με ξένο νόμισμα, οι χρηματοοικονομικές αγορές μαραίνονται, καθώς κεφάλαια διαρρέουν στο εξωτερικό και φυσικό επακόλουθο είναι η συνεχής πτώση της αγοραστικής αξίας της νομισματικής μονάδας και τελικά η απαξίωση του νομισματικού συστήματος της χώρας και σε ακραίες περιπτώσεις στην επιστροφή της ανταλλαγής αντί της συναλλαγής. Ο καλπάζων πληθωρισμός αυτής της μορφής εμφανίζεται κυρίως σε ανώμαλες οικονομικές καταστάσεις όπως σε περίοδο πολέμου ή σε περιόδους που συνδέονται με οικονομικές κρίσεις όπως τις δεκαετίες του 1930, του 1980.

Την επίπτωση του πληθωρισμού εξέφρασε θαυμάσια ο Τζ. Μ. Κένυς:

Καθώς αυξάνεται ο πληθωρισμός και η πραγματική αξία του νομίσματος κυμαίνεται άγρια από μήνα σε μήνα, όλες οι σταθερές σχέσεις μεταξύ χρεωστών και πιστωτών, που συνιστούν την έσχατη θεμελίωση του καπιταλισμού, καθίστανται τόσο ολοκληρωτικά στρεβλές ώστε να είναι σχεδόν χωρίς νόημα. Η διαδικασία της απόκτησης πλούτου εκφυλίζεται σε παίγνιο και λοταρία. Ο πληθωρισμός δημιουργεί ορισμένα προβλήματα στην οικονομία, που θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως «κόστος» του πληθωρισμού.

2.4.1 Αναδιανομή Εισοδημάτων και Πλούτου

Ο πληθωρισμός ενεργεί ως μηχανισμός αναδιανομής του εισοδήματος και του πλούτου ανάμεσα στις διάφορες ομάδες ατόμων. Για να γίνει σαφής ο μηχανισμός αυτός, είναι αναγκαίο να κάνουμε διάκριση μεταξύ χρηματικού (ονομαστικού) και πραγματικού εισοδήματος. Χρηματικό (ονομαστικό) εισόδημα είναι το σύνολο των χρηματικών μονάδων, τις οποίες παίρνει ένα άτομο ως εισόδημα σε μια χρονική περίοδο. Πραγματικό εισόδημα είναι το σύνολο των αγαθών, τα οποία μπορεί το άτομο να αγοράσει με το χρηματικό του εισόδημα. Είναι φανερό, ότι με δεδομένο το χρηματικό εισόδημα, το ύψος του πραγματικού εισοδήματος εξαρτάται από το επίπεδο των τιμών. Όσο ψηλότερο είναι το επίπεδο των τιμών, τόσο λιγότερα αγαθά μπορεί να αγοράσει το άτομο και επομένως τόσο μικρότερο είναι το πραγματικό του εισόδημα. Η σχέση μεταξύ χρηματικού, πραγματικού εισοδήματος και επιπέδου τιμών δίνεται από την εξής σχέση:

$$I_r = \frac{I_m}{P} \quad (\text{E.2.4.1.1})$$

Όπου:

I_r = πραγματικό εισόδημα

I_m = χρηματικό εισόδημα

P = επίπεδο των τιμών

διενεργείται εμπορική δραστηριότητα μεταξύ χωρών. Το ποσοστό αλληλεπίδρασης των τιμών είναι ο βαθμός εξάρτησης της εσωτερικής οικονομίας έναντι των εξωτερικών αγορών και ο βαθμός ελαστικότητας ζήτησης των εισαγωγών.²⁰

Η ποσότητα των εισαγωγών εξαρτάται από την οικονομική κατάσταση της χώρας, την πολιτική σταθερότητα και την εισοδηματική πολιτική. Η ελληνική οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εξωτερικό, επομένως, οποιαδήποτε αύξηση των εισαγόμενων προϊόντων οδηγεί σε περαιτέρω αυξήσεις στο επίπεδο του πληθωρισμού.

Ο εισαγόμενος πληθωρισμός, αυξάνει κι αυτός με τη σειρά του την ανεργία, καθώς λόγω υψηλού κόστους παραγωγής και επιτοκίων μειώνονται οι επενδύσεις και άρα η δημιουργία θέσεων εργασίας.

2.4 Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού

Η σημασία των αποτελεσμάτων του πληθωρισμού εξαρτάται από την ένταση του, δηλαδή από τον ρυθμό αύξησης των τιμών. Αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών κατά μικρό ποσοστό, κάτω από 4-5 % κάθε χρόνο δε δημιουργεί σοβαρά προβλήματα. Αντίθετα οι περισσότεροι μακροοικονομολόγοι επισημαίνουν το πλεονέκτημα του σχετικά χαμηλού και σταθερού πληθωρισμού ότι, ασκεί θετική επίδραση στην παραγωγή, γιατί δημιουργούνται προσδοκίες κέρδους, δεδομένου ότι η αύξηση των τιμών των προϊόντων προηγείται της αύξησης των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της περιόδου 1991-1996 στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου ο πληθωρισμός των τιμών καταναλωτή ήταν σταθερός περίπου στο 3% το χρόνο. Στη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, η αύξηση του προϊόντος και των τιμών ήταν σχετικά προβλέψιμη, οδηγώντας σε σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτό συνέβη γιατί όταν οι τιμές είναι σχετικά σταθερές, ο κόσμος εμπιστεύεται το χρήμα. Επιθυμεί να έχει στην κατοχή του χρήμα επειδή θα έχει σχεδόν την ίδια αξία σε ένα μήνα ή έτος, όπως σήμερα. Επομένως, ο μικρής εντάσεως πληθωρισμός, ο οποίος ονομάζεται και έρπων πληθωρισμός, ενθαρρύνει τις επενδύσεις λόγω των κερδών που αναμένονται και οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας της οικονομίας και της παραγωγής.²¹

Αντίθετος από τον έρποντα πληθωρισμό είναι ο καλπάζων πληθωρισμός ή υπερπληθωρισμός, τον οποίο χαρακτηρίζει πολύ υψηλός ρυθμός μεταβολής των τιμών. Από τη στιγμή που θα εγκατασταθεί σε μια χώρα τέτοιος πληθωρισμός, προκύπτουν σοβαρές

²⁰ Στεριώτης Κίμωνας, Ο Πληθωρισμός, Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικό», Αθήνα 1986,σελ. 115-119.

²¹ Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία, Έκδοση Ζ', Σύλλογος Καθηγητών Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Γ. Μπενού, Αθήνα 2007, σελ. 424-425

ελαστικότητα ζήτησης των αγαθών, το βαθμό του κρατικού παρεμβατισμού, την οικονομική πολιτική των πωλήσεων της επιχείρησης κ.λπ.

Οι πιο ευνοϊκές συνθήκες για την αύξηση κερδών μιας επιχείρησης είναι:

A. η μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή οργάνωση της αγοράς, που επιτρέπει την ανεξέλεγκτη δράση των επιχειρήσεων στον τομέα των κερδών.

B. η υψηλή δασμολογική προστασία, δηλαδή όταν το κράτος αντικαθιστά τις εισαγωγές με εγχώρια προϊόντα (μείωση των εισαγωγών).

Προς αντιμετώπιση του πληθωρισμού κερδών, θα έπρεπε να υπάρχει κάποιο θεσμικό πλαίσιο που να ενισχύει την πραγματοποίηση κερδών σε "υγιές" περιβάλλον. Η μεγιστοποίηση των κερδών μιας επιχείρησης πρέπει να επιτυγχάνεται μέσω της μείωσης του κόστους παραγωγής. Σε αυτό, θα συντελούσαν θετικά σύγχρονοι μέθοδοι παραγωγής, εκμετάλλευση της τεχνολογίας και αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Ο πληθωρισμός των κερδών είναι έντονος και στην Ελλάδα, καθώς η πλειοψηφία των αγορών λειτουργεί με ολιγοπωλιακό χαρακτήρα, και οι επιχειρήσεις εμφανίζουν πολύ υψηλά κέρδη, παρά την έλλειψη ανταγωνιστικότητας. Το γεγονός αυτό είναι παράγοντας αύξησης της ανεργίας καθώς δεν δημιουργούνται αρκετές θέσεις εργασίας.

2.3.4 Ο πληθωρισμός μισθών

Η εργασία έχει ιδιαίτερη σημασία για τον πληθωρισμό προσφοράς. Συνεχώς διεκδικούνται από ισχυρά συνδικάτα υψηλότεροι μισθοί, οι οποίοι, αν ξεπερνούν τις αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας, δημιουργούν πρόβλημα στην εκάστοτε επιχείρηση, καθώς αυξάνουν το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Τότε η επιχείρηση υποχρεούται να μεταβιβάσει την αύξηση του κόστους εργασίας, σε αύξηση των τιμών των προϊόντων και επομένως να επιβαρύνει τους καταναλωτές. Με αυτό τον τρόπο, δημιουργείται μια συνεχής ανοδική τάση μεταξύ μισθών και τιμών.

Είναι δυνατόν λοιπόν, κάθε οικονομία να εισέλθει σε έναν φαύλο κύκλο συνεχών αυξήσεων μισθών-τιμών, γεγονός που προκαλεί τον πληθωρισμό ζήτησης και προσφοράς.

2.3.5 Ο εισαγόμενος πληθωρισμός

Μέσα από την οικονομική συναλλαγή και την εμπορική δραστηριότητα, κάθε ανοικτή οικονομία επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες που με τη σειρά τους επηρεάζουν τα μακροοικονομικά μεγέθη. Επομένως, η διαμόρφωση του γενικού επιπέδου τιμών εξαρτάται από τις αυξομειώσεις των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, εφόσον

Αναζητώντας ερμηνείες για τον πληθωρισμό κόστους, οι οικονομολόγοι συχνά ξεκινούν με τα ημερομίσθια, που σαφώς αποτελούν σημαντικό τμήμα του κόστους της επιχείρησης. Το 1982, παραδείγματος χάριν, όταν το ποσοστό πληθωρισμού ήταν σχεδόν 10%, τα ημερομίσθια αυξήθηκαν κατά 5%. Τα ημερομίσθια τείνουν να αυξάνονται ακόμη και σε ύφεση, εξαιτίας του ότι είναι τιμές διαχειριζόμενες και λόγω της ισχυρής αντίστασης σε περικοπές.

Από τη δεκαετία του '70, σοκ από την πλευρά του κόστους έχουν συχνά προέλθει από απότομες μεταβολές στις τιμές του πετρελαίου και των τροφίμων και από κινήσεις των τιμών συναλλάγματος. Το 1973, 1978 και πάλι το 1990, οι χώρες επικεντρώνονταν στη δική τους μακροοικονομική κατάσταση όταν συνέβησαν σοβαρές ελλείψεις στις αγορές πετρελαίου. Οι τιμές του πετρελαίου αυξήθηκαν απότομα και αυξήθηκε, επίσης, το κόστος της παραγωγής. Τα αποτελέσματα δεν ήταν ταυτόσημα για τις τρεις περιπτώσεις, αλλά σε κάθε περίοδο μια απότομη έκρηξη του πληθωρισμού κόστους ακολούθησε την αύξηση της τιμής του πετρελαίου. Μερικές φορές, τα σοκ του κόστους είναι ευνοϊκά. Παραδείγματος χάριν, οι ευνοϊκές τάσεις στο κόστος υγείας και στην τιμή συναλλάγματος του δολαρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες στα μέσα της δεκαετίας του '90 επιβράδυναν την άνοδο της AS.¹⁹

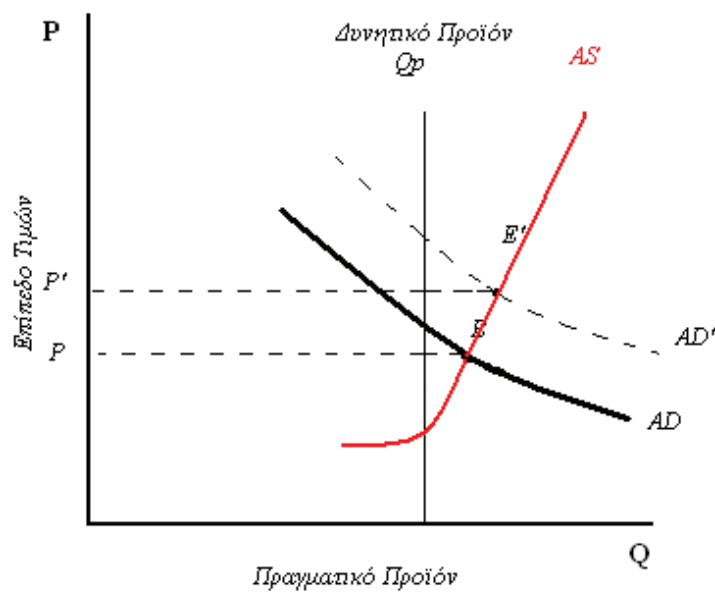
2.3.3 Ο πληθωρισμός κερδών

Σημαντικός παράγοντας για την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών αλλά και τη δημιουργία πληθωριστικών τάσεων, είναι το ύψος των κερδών που επιτυγχάνουν οι επιχειρήσεις. Το ύψος των κερδών, εξαρτάται από την ελαστικότητα της ζήτησης προς την ελαστικότητα της προσφοράς άμεσα. Εξαρτάται όμως και από παράγοντες όπως τα θεσμικά πλαίσια προστασίας των μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών αγορών, αλλά και τη μορφή αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται η εκάστοτε επιχείρηση.

Όταν τα αποτελέσματα των παραπάνω παραγόντων είναι ευνοϊκά δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να επιτυγχάνουν μεγαλύτερα ή σταθερά κέρδη ακόμη και σε αύξηση του κόστους παραγωγής. Ορισμένοι λόγοι αύξησης του κόστους παραγωγής είναι η επιβολή ή αύξηση ενός φόρου, η αύξηση μισθών και ημερομισθίων και η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών. Όταν οι οικονομικοί παράγοντες είναι θετικά διαμορφωμένοι για μια επιχείρηση, τότε αυξάνεται η τιμή των προϊόντων κατ' αναλογία της αύξησης του κόστους παραγωγής. Έτσι, η επιχείρηση διατηρεί τα κέρδη και η αύξηση των τιμών επιβαρύνει τον καταναλωτή. Το ποσοστό που θα επιβαρύνει τον καταναλωτή εξαρτάται από την

¹⁹ Samuelson Nordhaus, Οικονομική, Δέκατη Έκτη Διεθνής Έκδοση, Β' Τόμος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ. 450-451

Διάγραμμα 2.3.1.1 Πληθωρισμός ζήτησης

Πηγή: Samuelson Nordhaus, Οικονομική, Β' ΤΟΜΟΣ, σελ.451

2.3.2 Ο πληθωρισμός κόστους (Στασιμοπληθωρισμός)

Τα στοιχεία του πληθωρισμού ζήτησης είχαν γίνει κατανοητά από τους κλασικούς οικονομολόγους και χρησιμοποιήθηκαν από αυτούς για να εξηγήσουν τις ιστορικές κινήσεις των τιμών. Στη διάρκεια όμως του τελευταίου μισού του αιώνα, η διαδικασία του πληθωρισμού άλλαξε. Σήμερα, οι τιμές κινούνται σε μονόδρομο-ανοδικά σε υφέσεις, ταχύτερα ανοδικά σε φάσεις οικονομικής άνθησης. Αυτό ισχύει παγκοσμίως για όλες τις οικονομίες της αγοράς. Αυτό που διαφοροποιεί το σύγχρονο πληθωρισμό από την απλή ποικιλία του πληθωρισμού ζήτησης είναι ότι τιμές και ημερομίσθια αρχίζουν να αυξάνονται προτού να επιτευχθεί πλήρης απασχόληση. Αυξάνονται ακόμη και όταν το 30% της ικανότητας των εργοστασίων είναι σε αδράνεια και το 10% του εργατικού δυναμικού είναι άνεργο. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως πληθωρισμός κόστους ή πληθωρισμός προσφοράς.

Ο πληθωρισμός που προκύπτει από αυξανόμενο κόστος σε περιόδους υψηλής ανεργίας και υποχρησιμοποίησης των πόρων καλείται πληθωρισμός κόστους.

Πληθωρισμός κόστους δεν φαίνεται να υπήρξε στα πρώτα στάδια των οικονομιών της αγοράς. Παρουσιάστηκε αρχικά στις δεκαετίες του '30 και του '40, οδηγώντας σε δραματική μεταβολή στο πρότυπο της συμπεριφοράς των τιμών μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Συχνά παρατηρούμε πληθωρισμό ζήτησης, όταν τα κράτη βασίζονται στο χρήμα για τη χρηματοδότηση των δαπανών τους. Η ταχεία αύξηση της προσφοράς του χρήματος αυξάνει τη συνολική ζήτηση, που με τη σειρά της αυξάνει το επίπεδο τιμών. Στο παράδειγμα αυτό η κατεύθυνση της αιτιότητας είναι σαφής. Προχωρά από την προσφορά χρήματος μέσω της συνολικής ζήτησης σε πληθωρισμό. Έτσι, όταν η γερμανική κεντρική τράπεζα τύπωσε δισεκατομμύρια και δισεκατομμύρια χάρτινων μάρκων το 1922-1923, τα οποία κυκλοφόρησαν στην αγορά για να αγοράσουν ψωμί ή κατοικίες, δεν ήταν περίεργο που το γερμανικό επίπεδο τιμών αυξήθηκε δισεκατομμύρια φορές, καθιστώντας το νόμισμα άχρηστο. Επρόκειτο για την «εκδίκηση» του πληθωρισμού ζήτησης. Η σκηνή αυτή επαναλήφθηκε όταν η ρωσική κυβέρνηση χρηματοδότησε το έλλειμμα του προϋπολογισμού της με εκτύπωση ρουβλιών στις αρχές της δεκαετίας του '90. Το αποτέλεσμα ήταν ένας ρυθμός πληθωρισμού με μέσο όρο 25% το μήνα (ή $100 \times (1,25^{12} - 1) = 1,355\%$ ετησίως).

Το Διάγραμμα 2.3.1.1 αποσαφηνίζει τη διαδικασία του πληθωρισμού ζήτησης σε όρους συνολικής προσφοράς και ζήτησης. Ξεκινώντας από ένα αρχικό σημείο ισορροπίας στο σημείο E, υποθέστε ότι υπάρχει μια επέκταση της δαπάνης που ωθεί την καμπύλη AD προς τα πάνω και δεξιά. Η ισορροπία της οικονομία κινείται από το E στο E'. Σε αυτό το υψηλότερο επίπεδο ζήτησης, οι τιμές έχουν αυξηθεί από το P σε P'. Προκλήθηκε πληθωρισμός ζήτησης.¹⁸

¹⁸ Samuelson Nordhaus, Οικονομική, Δέκατη Έκτη Διεθνής Έκδοση, Β' Τόμος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ.449

- ii) Η είσοδος νέων προϊόντων στην αγορά, δημιουργεί προβλήματα υπερεκτίμησης της ανοδικής πορείας των τιμών. Τα προϊόντα αυτά συμπεριλαμβάνονται στους δείκτες. Αυτό, όμως, γίνεται με σημαντική καθυστέρηση ώστε να προκύπτουν ανακρίβειες. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται στο ότι τα νέα προϊόντα που προσελκύουν την προσοχή του καταναλωτικού κοινού, στα πρώτα στάδια παραγωγής τους προσφέρονται στην αγορά σε τιμές που έχουν υποστεί μείωση λόγω οικονομικών πληθοπαραγωγής.
- iii) Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί επίσης η υπόθεση που γίνεται στην κατάρτιση των δεικτών ότι οι προτιμήσεις του καταναλωτικού κοινού είναι σταθερές διαχρονικά. Εάν δεχτούμε τη μεταβολή στις προτιμήσεις των καταναλωτών, δεν είναι ορθολογικό να κάνουμε σύγκριση στο επίπεδο ικανοποίησης μεταξύ δύο περιόδων.

Τέλος ένας λόγος επιπλέον που εξηγεί την υπερεκτίμηση της ανοδικής πορείας των τιμών διαχρονικά, είναι ότι η σταθερή στάθμιση της αξίας αποκλείει τη δυνατότητα υποκατάστασης των αγαθών. Διότι ένας τρόπος άμυνας του καταναλωτή είναι η αντικατάσταση ενός ακριβού αγαθού με έναν φθηνότερο, εφόσον και τα δύο ικανοποιούν την ίδια ανάγκη.

2.3 Τα είδη του πληθωρισμού

Οι οικονομολόγοι διακρίνουν διάφορα είδη πληθωρισμού που αντιστοιχούν σε διαφορετικές απόψεις για τα αίτια που τον προκαλούν.

2.3.1 Ο Πληθωρισμός ζήτησης

Ένα από τα σημαντικότερα «σοκ» για τον πληθωρισμό είναι η μεταβολή της συνολικής ζήτησης. Οι μεταβολές που συμβαίνουν σε επενδύσεις, κρατικές δαπάνες ή καθαρές εξαγωγές μπορούν να μεταβάλλουν τη συνολική ζήτηση και να ωθήσουν το προϊόν πέρα από το δυναμικό του επίπεδο. Ο πληθωρισμός ζήτησης, υπάρχει όταν η συνολική ζήτηση αυξάνεται ταχύτερα από την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας, ωθώντας ανοδικά τις τιμές για να εξισορροπηθεί η προσφορά και η ζήτηση.

2.2 Δείκτες Τιμών

Σήμερα, ο πληθωρισμός καθορίζεται από την εξέλιξη κάποιων αριθμοδεικτών, οι οποίοι διακρίνονται σε:

α) Δείκτης τιμών καταναλωτή: Μετράει το κόστος των αγορών των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά, δηλαδή συγκρίνει τις τιμές λιανικής πώλησης.

β) Δείκτης τιμών παραγωγού: Ο δείκτης αυτός εισήχθη το 1890 και αποτελεί την παλαιότερη συνεχή στατιστική σειρά που δημοσιεύεται από το υπουργείο Εργασίας. Μετρά το επίπεδο τιμών στο στάδιο χονδρικής ή του παραγωγού. Οι σταθεροί σταθμικοί που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του Δείκτη τιμών παραγωγού είναι οι καθαρές πωλήσεις κάθε εμπορεύματος. Λόγω της μεγάλης του λεπτομέρειας, ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται ευρέως από τις επιχειρήσεις.

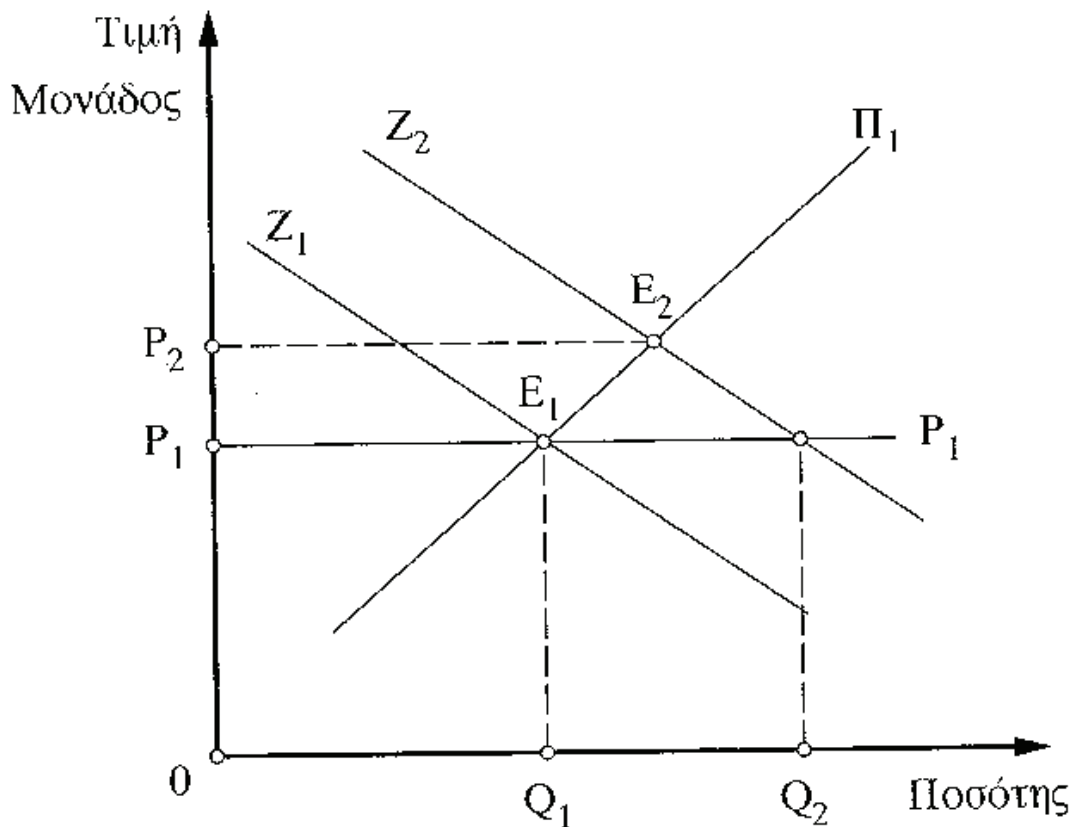
γ) Δομικός πληθωρισμός είναι αυτός που χρησιμεύει στην ερμηνεία μονιμότερων τάσεων του πληθωρισμού. Για παράδειγμα, δεν περιλαμβάνει τις τιμές των καυσίμων και των μη επεξεργασμένων τροφίμων οι οποίες μεταβάλλονται σχετικά εύκολα.

δ) Αποπληθωριστής ακαθάριστου εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ): όταν διαιρούμε το ονομαστικό ΑΕΠ με το πραγματικό ΑΕΠ, λαμβάνουμε τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ, που χρησιμεύει ως μέτρο του συνολικού επιπέδου των τιμών. Ενημερώνεται συνεχώς ώστε να αντανακλά τα τρέχοντα υποδείγματα δαπανών.

Για την δημιουργία των αριθμοδεικτών, επιλέγεται ένα έτος στο παρελθόν σαν αφετηρία για να γίνει η σύγκριση του επιπέδου των τιμών με το παρόν. Βασικό κριτήριο για την επιλογή του έτους βάσης είναι ότι κατά τη διάρκεια του, επικράτησαν ομαλές συνθήκες με όσο το δυνατόν λιγότερες εξωτερικές επιδράσεις, όπως πολεμικά γεγονότα και άσχημες καιρικές συνθήκες. Σε περίπτωση αδυναμίας να εξασφαλιστούν τα παραπάνω μπορεί ακόμα να χρησιμοποιηθεί και ο μέσος όρος δύο ετών. Στους υπολογισμούς των μεγεθών, πολλές φορές, υπεισέρχονται παράγοντες οι οποίοι προκαλούν υπερεκτίμηση των αυξήσεων στις τιμές ή υποεκτίμηση των μειώσεων, με αποτέλεσμα οι δείκτες αυτοί να υποφέρουν από ανοδική μεροληπτικότητα. Οι παράγοντες αυτοί είναι:

- i) Κατά την κατασκευή των δεικτών να μην λαμβάνονται υπόψη οι μεταβολές που γίνονται στην ποιότητα των αγαθών, ιδιαίτερα αν η τρέχουσα περίοδος είναι απομακρυσμένη από την περίοδο – βάση. Στις περισσότερες περιπτώσεις γίνεται υποεκτίμηση των ποιοτικών βελτιώσεων για τα αγαθά και υπηρεσίες που συμπεριλαμβάνονται στο δείκτη, παρ' ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες κατάρτισης των δεικτών προσπαθούν να προσαρμόσουν το δείκτη σε ποιοτικές μεταβολές.

Διάγραμμα 2.1.1 Καμπύλες Ζήτησης και Προσφοράς

Ο πληθωρισμός πλήττει όλα τα άτομα των οποίων το χρηματικό εισόδημα είναι σταθερό ή αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο από αυτόν του πληθωρισμού. Πλήττει επίσης τους μικρούς αποταμιευτές που δεν έχουν τη δυνατότητα για έγκυρη και ασφαλή επένδυση των χρημάτων τους, ενώ αντιθέτως ευνοεί εκείνους των οποίων το εισόδημα προέρχεται από τα κέρδη. Ευνοϊκός παρουσιάζεται ο πληθωρισμός και για τους μεγάλους αποταμιευτές οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα έγκαιρης επένδυσης των χρημάτων τους.

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ο πληθωρισμός υπήρξε μια σχεδόν μόνιμη κατάσταση των προηγμένων οικονομιών. Επιπλέον, στην τελευταία εικοσαετία παρατηρήθηκε το φαινόμενο των ανερχόμενων τιμών με σύγχρονη αύξηση ανεργίας σε μεγάλη έκταση. Αυτό το οικονομικό φαινόμενο της υψώσεως των τιμών, που συνοδεύεται από αύξηση της ανεργίας, οι οικονομολόγοι ονόμασαν πληθωρισμό υφέσεως ή στασιμοπληθωρισμό. Ας σημειωθεί ότι το φαινόμενο αυτό έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στην οικονομική πολιτική κάθε κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Το φαινόμενο του πληθωρισμού

2.1 Ορισμός του πληθωρισμού

Πληθωρισμός (Inflation) ονομάζεται η διαδικασία συνεχούς αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών.¹⁶ Δεν υφίσταται όταν οι τιμές σταθεροποιηθούν, ανεξαρτήτως αν είναι υψηλές ή όχι. Συνεπώς μπορούμε να κατανοήσουμε ότι ο πληθωρισμός ισοδυναμεί με συνεχή μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος.¹⁷

Ρυθμός πληθωρισμού (έτος t)

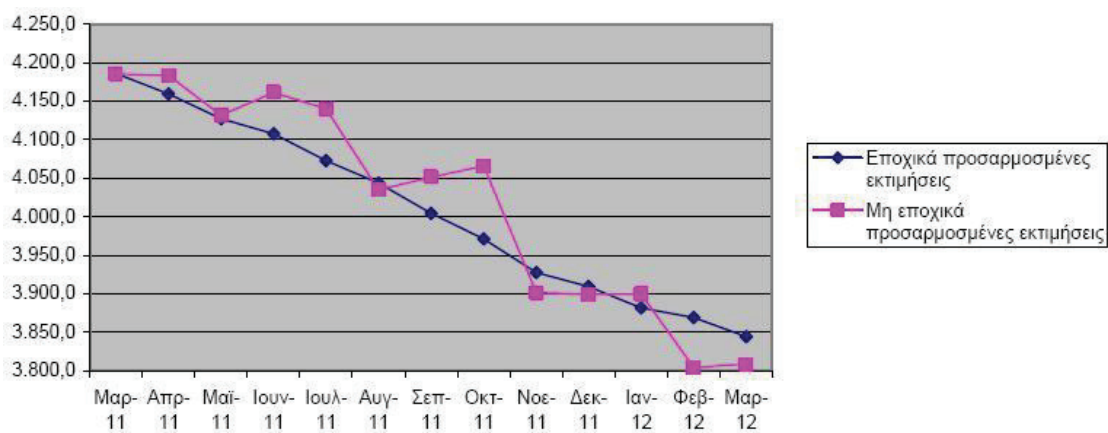
$$\frac{\text{επίπεδο τιμών (έτος } t) - \text{επίπεδο τιμών (έτος } t-1)}{\text{επίπεδο τιμών (έτος } t-1)} \times 100$$

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι μια και μοναδική αύξηση των τιμών χωρίς τάση παραπέρα αύξησης δε θεωρείται πληθωριστική. Οι οικονομικές δυνάμεις, οι οποίες αναπτύσσονται στην αγορά, δημιουργούνται από την άνοδο των τιμών. Σε πολλές όμως περιπτώσεις η κρατική πολιτική ελέγχει το σχηματισμό των τιμών με την οριστικοποίηση ανώτατων ορίων. Στην περίπτωση όμως όπου η επιβαλλόμενη τιμή είναι μικρότερη από εκείνη που θα σχηματιζόταν στην ελεύθερη αγορά, θα παρουσιαστούν ελλείμματα αγαθών. Η κατάσταση αυτή, παρά το γεγονός ότι οι τιμές παραμένουν σταθερές, πρέπει να θεωρηθεί ως πληθωριστική. Το παρακάτω διάγραμμα, το οποίο παρουσιάζει τις γνωστές καμπύλες ζήτησης και προσφοράς ενός αγαθού, μας κάνει το φαινόμενο αυτό περισσότερο κατανοητό. Έστω ότι έχουμε ένα αρχικό σημείο ισορροπίας E_1 με τιμή P_1 και ποσότητα Q_1 και ότι η τιμή P_1 και η τιμή P_1 επιβάλλεται από το κράτος ως ανώτατη τιμή. Η καμπύλη ζήτησης έστω ότι μετατοπίζεται στη θέση Z_2 . Αν η αγορά είναι ελεύθερη το νέο σημείο ισορροπίας θα ήταν το E_2 . Αυτό όμως δεν γίνεται να συμβεί για το λόγο ότι η αγορά ελέγχεται και η τιμή δεν μπορεί να υπερβεί την P_1 . Η αδυναμία της προσαρμογής αυτής, στην αγορά, στο σημείο E_2 έχει ως συνέπεια την δημιουργία ελλείμματος του μεγέθους $Q_1 - Q_2$. Το έλλειμμα αυτό αποτελεί πίεση προς αύξηση της τιμής στο P_2 .

¹⁶ Γεώργιος Αγαπητός, Εγχειρίδιο των βασικών οικονομικών εννοιών, 2^η έκδοση, Αθήνα 2004, σελ. 299

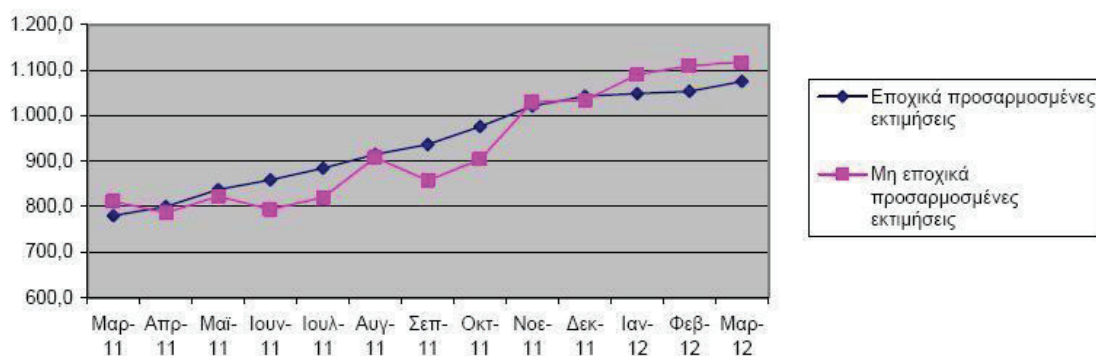
¹⁷ Samuelson Nordhaus, Οικονομική, Δέκατη έκτη διεθνής έκδοση, β' τόμος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ. 432.

Εικόνα 1.8.2.3: Αριθμός Απασχολούμενων- εποχικά και μη εποχικά προσαρμοσμένες εκτιμήσεις

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Εικόνα 1.8.2.4: Αριθμός Ανέργων- εποχικά και μη εποχικά προσαρμοσμένες εκτιμήσεις

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

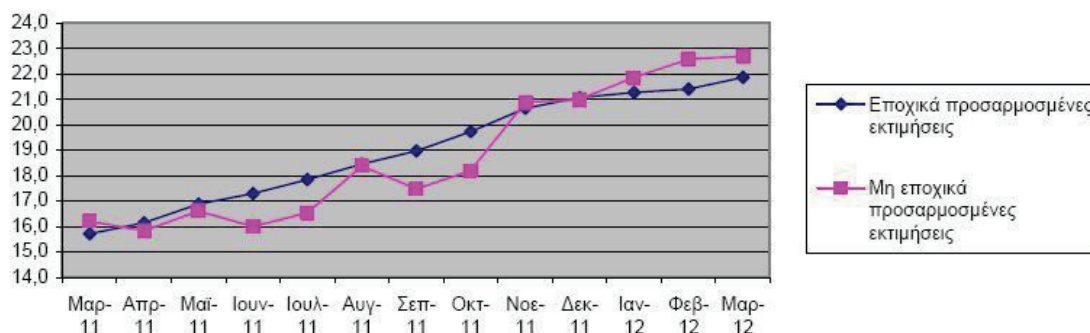
Πίνακας 1.8.2.3: Ποσοστό ανεργίας κατά ομάδα ηλικιών (Μάρτιος 2007-2012)

Ομάδες ηλικιών	Μάρτιος					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
15-24 ετών	24,4	24,0	25,0	31,2	42,0	52,8
25-34 »	12,0	11,4	12,0	14,6	22,1	29,8
35-44 »	6,8	6,0	7,0	9,7	12,9	18,4
45-54 »	4,7	4,2	5,6	7,8	11,0	16,3
55-64 »	4,0	2,8	3,3	6,0	8,1	11,6
65-74 »	1,2	0,6	0,9	0,9	2,7	4,2
Σύνολο	8,6	7,9	9,0	11,4	15,7	21,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Ένα άλλο σημαντικό γεγονός, αποτελούν οι εποχικές διακυμάνσεις, οι οποίες στην Ελλάδα εμφανίζονται με την αύξηση της απασχόλησης το καλοκαίρι λόγω του τουρισμού. Τα παρακάτω διαγράμματα εμφανίζουν τις εποχικά και τις μη εποχικά προσαρμοσμένες χρονολογικά σειρές απασχολούμενων, ανέργων και ποσοστού ανεργίας για το διάστημα Μαρτίου 2011-2012.

Εικόνα 1.8.2.2: Ποσοστό ανεργίας- εποχικά και μη εποχικά προσαρμοσμένες εκτιμήσεις

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Πίνακας 1.8.2.1: Απασχολούμενοι, Άνεργοι, Οικονομικά μη ενεργοί και ποσοστό ανεργίας (Μάρτιος 2007-2012)

	Μάρτιος					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Απασχολούμενοι	4.472.573	4.548.611	4.505.399	4.440.403	4.186.039	3.843.905
Άνεργοι	423.369	388.549	444.619	573.812	780.375	1.075.081
Οικονομικά μη ενεργοί	3.426.680	3.399.629	3.360.679	3.296.226	3.333.393	3.372.144
Ποσοστό ανεργίας	8,6	7,9	9,0	11,4	15,7	21,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα ποσοστά ανεργίας, αναλυτικά, κατά φύλο και κατά ομάδες ηλικιών για το μήνα Μάρτιο των ετών 2007 έως και 2012, όπου παρατηρείται μεγάλη αύξηση των ποσοστών. Συγκεκριμένα για τους άνδρες από το 2007 έως το 2012 παρατηρείται αύξηση του ποσοστού της ανεργίας κατά 13,5% ενώ στις γυναίκες, για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα, παρατηρείται αύξηση του ύψους 12,5%.

Πίνακας 1.8.2.2: Ποσοστό ανεργίας κατά φύλο (Μάρτιος 2007-2012)

Φύλο	Μάρτιος					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Άρρενες	5,4	5,2	6,4	8,8	13,2	18,9
Θήλειες	13,3	11,8	12,6	15,2	19,2	25,8
Σύνολο	8,6	7,9	9,0	11,4	15,7	21,9

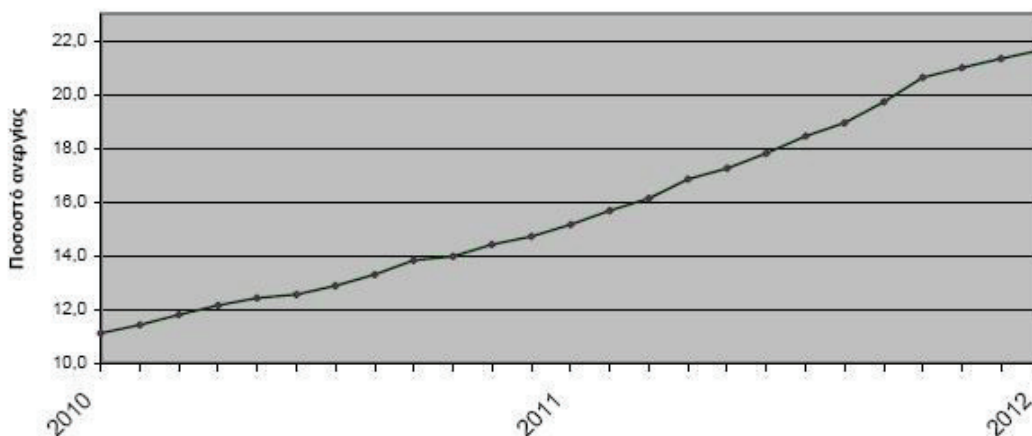
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

1.8.2 Η ανεργία σήμερα

Επίσημα στοιχεία για το 2012 έχουν ανακοινωθεί από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) μέχρι το Μάρτιο του 2012. Συγκεκριμένα, η αύξηση της ανεργίας υπήρξε ραγδαία από το πρώτο κιάλας τρίμηνο του 2012. Το ποσοστό ανεργίας το Μάρτιο του 2012 ανήλθε σε 21,9% έναντι 15,7% το Μάρτιο του 2011. Το σύνολο των απασχολούμενων κατά το Μάρτιο του 2012 εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.843.905 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.075.081 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.372.144 άτομα. Τα αντίστοιχα μεγέθη κατά το Μάρτιο των ετών 2007 έως και 2012 παρουσιάζονται στον πίνακα 1.8.2.1.

Οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 342.134 άτομα ή 8,2% σε σχέση με το Μάρτιο του 2011 και κατά 24.996 άτομα ή 0,6% σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2012. Οι άνεργοι αυξήθηκαν κατά 294.706 άτομα ή 37,8% σε σχέση με το Μάρτιο του 2011 και κατά 21.625 άτομα ή 2,1% σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2012. Ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός αυξήθηκαν κατά 38.751 άτομα ή 1,2% σε σχέση με το Μάρτιο του 2011 και κατά 5.350 άτομα ή 0,2% σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2012.¹⁵

Εικόνα 1.8.2.1: Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας (Μάρτιος 2010-2012)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

¹⁵ Τα Διαγράμματα, οι εικόνες και οι πίνακες προκύπτουν από στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Πίνακας 1.8.1.2:Κατανομή φύλου του ποσοστού ανεργίας (2000-2011)

ΕΤΗ	Ανεργοί		Ποσοστό Ανεργίας (%)	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
2000	207 197	312 138	7,4	17,0
2001	191 428	286 971	6,9	15,9
2002	180 500	281 551	6,4	15,2
2003	170 828	271 005	6,0	14,3
2004	181 675	311 002	6,3	15,9
2005	166 823	300 033	5,8	15,2
2006	160 860	266 551	5,6	13,4
2007	144 041	253 965	5,0	12,6
2008	136 643	220 500	4,7	10,9
2009	184 753	257 812	6,3	12,5
2010	272 965	321 067	9,4	15,3
2011	393 758	417 062	13,7	20,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Ανησυχητική επίσης, είναι η άνοδος του ποσοστού των μακροχρόνια ανέργων. Πρόκειται για τα άτομα που έχουν παραμείνει άνεργα για πάνω από έτος, ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των ανέργων (2010:47,2%, 2011: 51,6%). Η ανησυχία προέρχεται από το γεγονός ότι οι πιθανότητες ένταξης σε θέση εργασίας μειώνονται όσο επιμηκώνεται η διάρκεια της ανεργίας και υπάρχει ο κίνδυνος η πρόσθετη ανεργία να μετατραπεί σε διαρθρωτική. Εκφρασμένο σε ποσοστά, το τελευταίο τρίμηνο του 2011, το «ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας» στην Ελλάδα ήταν 11,3%.

Ο φόβος της ανεργίας λοιπόν, είναι μεγάλος ανάμεσα στον πληθυσμό. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ, ακόμη και τα άτομα που απασχολούνται αναζητούν εργασία, μεταξύ άλλων επειδή φοβούνται ότι θα χάσουν αυτή που έχουν. Μάλιστα, παρά τη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων, ο αριθμός των απασχολούμενων που αναζητούν εργασία έχει αυξηθεί από το 2010 μέχρι και το 2012 που διανύουμε.¹⁴

¹⁴ Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2011, σελ.69
(http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Publications/GovReport.aspx?Filter_By=8)

Η απώλεια θέσεων εργασίας έχει επιπτώσεις στα οικογενειακά εισοδήματα με προεκτάσεις σε θέματα κοινωνικής συνοχής, στο συνολικό παραγόμενο προϊόν, αλλά και στη χρηματοοικονομική κατάσταση των ασφαλιστικών ταμείων.¹³ Η μείωση του αριθμού των απασχολούμενων το τελευταίο τρίμηνο του 2011, προήλθε κυρίως από τους τομείς των κατασκευών και της μεταποίησης, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τον πρωτογενή τομέα και τη δημόσια διοίκηση και άμυνα. Εντονότερη ήταν στα άτομα ξένης υπηκοότητας, χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου, ενώ ήταν μικρότερη σε ορισμένες γεωγραφικές περιφέρειες και μεγαλύτερη σε επιχειρήσεις μικρού μεγέθους.

Εικόνα 1.8.1.2: Πληθυσμός, Εργατικό Δυναμικό και Απασχόληση

	2011 β' τρίμηνο (χιλ. άτομα)	Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές				
		β' τρίμηνο έτους ⁴				
		2007	2008	2009	2010	2011
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω ¹	9.338	0,6	0,2	0,3	0,4	0,4
Πληθυσμός ηλικίας 15-64 ετών ¹	7.231	0,8	0,3	-0,1	0,2	0,0
Εργατικό δυναμικό ¹	4.967	0,8	0,4	0,7	0,9	-1,1
Απασχόληση ¹	4.156	1,5	1,4	-1,1	-2,3	-6,1
– Πρωτογενής τομέας ¹	510	-2,6	-0,7	2,1	4,2	-7,6
– Δευτερογενής τομέας ¹	740	3,1	1,1	-6,4	-7,4	-16,5
– Τριτογενής τομέας	2.906	1,7	1,9	0,1	-1,9	-2,8
Ποσοστό % συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό ²		67,0	67,2	67,7	68,3	67,6
Ποσοστό % απασχόλησης ³		61,5	62,2	61,6	60,1	56,4
Ανεργία ως ποσοστό % του εργατικού δυναμικού		8,1	7,2	8,9	11,8	16,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

1 Μεταβολή από β' τρίμηνο σε β' τρίμηνο.

2 Ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών στο εργατικό δυναμικό.

3 Απασχολούμενοι 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών.

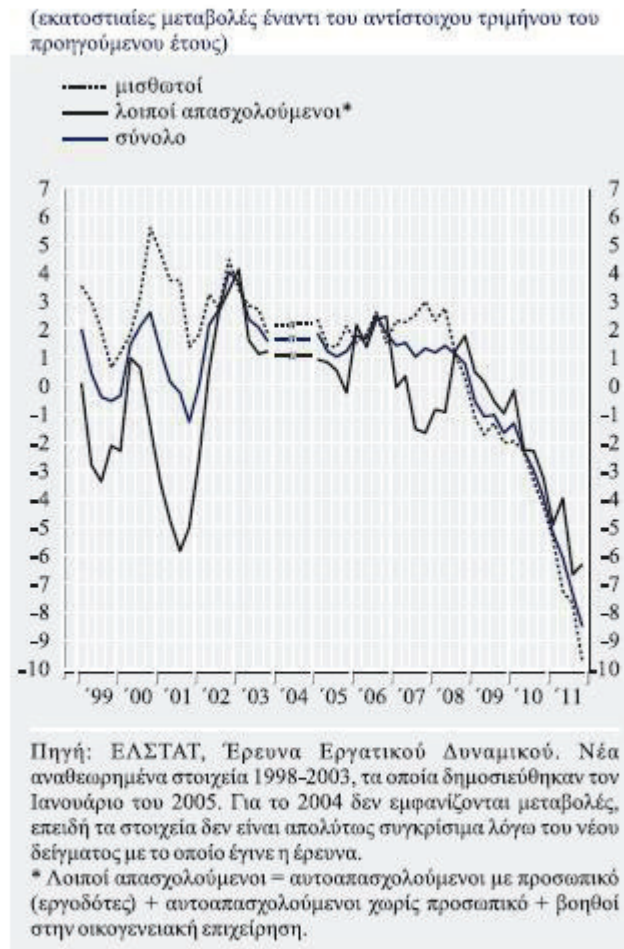
4 Στο κυρίως κείμενο αναφέρονται οι μέσες ετήσιες μεταβολές και τα μέσα επίπεδα έτους.

Ως προς την κατανομή φύλου του ποσοστού ανεργίας, το 2011 το ποσοστό ανεργίας των ανδρών αυξήθηκε σε 14,9% από 9,9% το 2010, ενώ για τις γυναίκες, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε σε 21,4% από 16,2%. Για τους νέους ηλικίας 25-29 ετών το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 9,8 εκατ. Μονάδες και ανήλθε σε 29,6% από 19,7%. Όσον, αφορά τους νέους ηλικίας 15-24 ετών, παρόλο που η συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό είναι μικρή, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε σε 44,4% από 32,9%.

¹³ Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2011, σελ. 65

(http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Publications/GovReport.aspx?Filter_By=8)

Εικόνα 1.8.1.1: Απασχόληση 1999-2011

Ο αριθμός των απασχολούμενων το τελευταίο τρίμηνο του 2011 ήταν χαμηλότερος κατά 13,6% απ' ό τι το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008, έτος κατά το οποίο άρχισε η πτώση της οικονομικής δραστηριότητας. Η επιτάχυνση της υποχώρησης της απασχόλησης στη διάρκεια του 2011 αντανάκλα τις αυξημένες αποχωρήσεις μισθωτών από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και τον υψηλότερο αριθμό αποχωρήσεων αυτοαπασχολουμένων από την αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των απασχολούμενων στο δημόσιο τομέα το 2011 ήταν χαμηλότερος κατά 47,7 χιλ. άτομα ή 4,9% απ' ό τι το 2010. Σημαντικό ρόλο στο γεγονός αυτό έπαιξε ο αυξημένος αριθμός συνταξιοδοτήσεων. Στον ιδιωτικό τομέα ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 7,3%, καθώς οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα, που αποτελούν περίπου το 53% των απασχολούμενων του τομέα αυτού, μειώθηκαν κατά 8,9%. Υποχώρηση ωστόσο σημειώθηκε και στους αυτοαπασχολούμενους κατά 2,9%, που αποτελούν περίπου το 30% των απασχολούμενων του ιδιωτικού τομέα.

Πίνακας 1.8.1.1: Ποσοστό Ανεργίας (1992-2011)

ΕΤΗ	Άνεργοι	% Ανεργίας	Μεταβολή Ποσοστού Ανεργίας (%)
1992	349.829	8,7	13,3
1993	369.317	9,0	4,3
1994	387.452	9,3	2,7
1995	395.449	9,4	1,0
1996	426.014	9,9	5,8
1997	425.180	9,9	0,2
1998	489.165	10,8	9,1
1999	543.291	11,9	9,3
2000	519.335	11,2	-5,1
2001	478.399	10,4	-7,2
2002	462.051	9,9	-4,9
2003	441.833	9,3	-5,9
2004	492.677	10,2	9,3
2005	466.856	9,6	-5,7
2006	427.411	8,8	-9,0
2007	398.006	8,1	-7,6
2008	357.143	7,2	-10,7
2009	442.565	8,9	23,0
2010	594.032	11,8	33,0
2011	810.820	16,3	38,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Ειδικότερα, θα αναλύσουμε τα τελευταία έτη όπου η επιτάχυνση της υποχώρησης της απασχόλησης και συνεπώς η αύξηση της ανεργίας ήταν ραγδαία. Το 2011, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΛΣΤΑΤ, ο μέσος αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε έναντι του 2010 κατά 297,9 χιλ. άτομα ή 6,8%.¹² Παράλληλα όμως, ήταν ταχεία η επιδείνωση στη διάρκεια του έτους (α' τρίμηνο: μείωση 5,2%, β' τρίμηνο: μείωση 6,1%, γ' τρίμηνο: μείωση 7,3%, δ' τρίμηνο: μείωση 8,5% - πάντα έναντι των αντίστοιχων τριμήνων του 2010 όπως παρουσιάζονται παρακάτω.

¹² Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2011, σελ. 65
(http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Publications/GovReport.aspx?Filter_By=8)

απλοποιημένο. Να πλήττει την παραοικονομία και την φοροδιαφυγή. Να έχει μειωμένο κόστος είσπραξης των φόρων.

- Αποδοχή και διάδοση της μερικής απασχόλησης: Η κυβέρνηση και οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να φροντίσουν να απαλλαγεί η μερική απασχόληση από την προκατάληψη της υποδεέστερης μορφής εργασίας. Θα πρέπει να φροντίσουν επιπλέον για τη διάδοση και την αποδοχή της μερικής απασχόλησης από εργοδότες σε εργαζομένους με την προϋπόθεση της διατήρησης του εθελοντικού χαρακτήρα αυτής της μορφής εργασίας και της εξασφάλισης της ίσης μεταχείρισης με τους εργαζόμενους με πλήρη απασχόληση.
- Τήρηση και δημοσιοποίηση καταστάσεων από τον ΟΑΕΔ, για τις ζητούμενες θέσεις εργασίας.(μερικής απασχόλησης).

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να υπάρξει άμεση κινητοποίηση των φορέων της οικονομικής πολιτικής ώστε να δοθούν απτές λύσεις στο πρόβλημα της ανεργίας. Η ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού είναι δείγμα κάθε προοδευτικής και φιλελεύθερης κοινωνίας που υπερβαίνει την τυπική κομματική διαχείριση των οικονομικών προβλημάτων και οραματίζεται ένα παραγωγικό, κοινωνικό σύνολο.

1.8 Η Ανεργία στην Ελλάδα- Στατιστικά Στοιχεία

1.8.1 Η Εξέλιξη της Ανεργίας

Την περίοδο πριν την πετρελαϊκή κρίση του 1970 η καταγεγραμμένη ανεργία στην Ελλάδα βρισκόταν σε αρκετά χαμηλά επίπεδα. Από το 1970 και έπειτα, ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας έπεσε σε πολύ χαμηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα το ποσοστό της ανεργίας να αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό. Συγκεκριμένα, η ανεργία αυξήθηκε σε τρεις φάσεις : μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1972-73, μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση του 1979-80 και μετά την απότομη κάμψη της ζήτησης του 1990-92. Σε αρκετές χώρες της Ευρώπης παρουσιάστηκε το φαινόμενο να αυξάνεται απότομα η ανεργία, να μειώνεται η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας ενώ ο δευτερογενής και ο τομέας παροχής υπηρεσιών επέκτειναν την απασχόληση τους. Στην Ελλάδα, τα ποσοστά αυτά ξεπέρασαν τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο και η εικόνα αυτή παραμένει μέχρι σήμερα. Έτσι, η ανεργία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της Ελληνικής Κοινωνίας, επηρεάζοντας τη συνοχή της και δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα σε προσωπικό επίπεδο.

Σημαντική επίσης είναι η πολιτική της ελάφρυνσης των επιβαρύνσεων της εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης γιατί αυτού του είδους η εργασία συνδέεται άμεσα με την ανεργία μακράς διάρκειας. Πολιτικές που αποσκοπούν σε επιδότηση θέσεων χαμηλής εξειδίκευσης και μισθού μέσω φορολογικών εκπτώσεων μπορούν να προτρέψουν τις επιχειρήσεις να αυξήσουν τις προσλήψεις αυτής της κατηγορίας των εργαζομένων με διπλό όφελος, και αύξηση της απασχόλησης, αλλά και αύξηση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων. Τέτοιες πολιτικές, έχουν θετικά οικονομικά αποτελέσματα, μέσω της αυξημένης κινητοποίησης του ανθρωπίνου δυναμικού και της μείωσης των κοινωνικών παροχών ως συνέπεια της ελάττωσης της ανεργίας και της αύξησης της απασχόλησης.¹¹

1.7.4 Άλλες προτεινόμενες πολιτικές αντιμετώπισης

- Αύξηση Επενδύσεων: Προκειμένου οι επιχειρήσεις να αυξήσουν τις επενδύσεις τους, να επεκτείνουν τη δραστηριότητα τους και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, πρέπει το θεσμικό πλαίσιο των αγορών προϊόντων να αυξάνει την ανταγωνιστική πίεση πάνω στις επιχειρήσεις και ταυτόχρονα να καθιστά το περιβάλλον φιλικό προς την επιχειρηματική δραστηριότητα. Αυτό μπορεί να γίνει: α) Με την προώθηση του ανταγωνισμού, την απλούστευση του ρυθμιστικού και φορολογικού περιβάλλοντος, την παροχή κινήτρων και την εξάλειψη των φραγμών στην επιχειρηματικότητα και ιδιαίτερα στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Επίσης, την υιοθέτηση θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών, τη σύσταση υπηρεσίας για τον έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης στον ευρύ δημόσιο τομέα, και την ενεργοποίηση του νόμου για τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, β) Με την ενθάρρυνση της χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και την τόνωση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο, σε έρευνα και σε ανάπτυξη, γ) Τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος αλλά και αύξηση της παραγωγικότητας, στα οποία μπορεί να συμβάλλει ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης.
- Αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος: Η οποία βεβαίως μπορεί και πρέπει να γίνει με γνώμονα τη βιωσιμότητα του, την οικοδόμηση της κοινωνικής αλληλεγγύης, τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής αλλά και την εξασφάλιση μιας μακροχρόνιας σταθερότητας στα δημόσια οικονομικά.
- Αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος: Το οποίο πρέπει να ανακουφίζει τα νοικοκυριά και να ευνοεί την ανάπτυξη επενδυτικού κλίματος. Να είναι σταθερό και

¹¹ Σκουτέλης Γιώργος, Η Ανεργία: Αιτία και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum 1996, σελ.202-204

1.7.2 Ευελιξία της Αγοράς Εργασίας

Η χώρα μας χαρακτηρίζεται από υπερδιπλάσιο ποσοστό αυτοαπασχόλησης και μικρό ποσοστό μερικής απασχόλησης συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη. Τα μέτρα λοιπόν που θα μπορούσαν να κάνουν πιο ευέλικτη την αγορά εργασίας, ίσως έχουν περιορισμένο πεδίο δράσης σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη επειδή οι κανόνες που ρυθμίζουν την αγορά εργασίας δεν θα αφορούν τους αυτοαπασχολούμενους και επειδή οι παραοικονομικές δραστηριότητες που ενθαρρύνονται από την αυτοαπασχόληση δεν αποτελούν πεδίο εφαρμογής των διαφόρων κανόνων της αγοράς εργασίας.¹⁰ Πάντως σε κάποιο βαθμό η ευελιξία στην Ελληνική αγορά εργασίας είναι ήδη γεγονός μέσω της παράνομης εργασίας και της μεγάλης εισφοροδιαφυγής με θετικό αποτέλεσμα όσον αφορά την ανεργία στους κλάδους που εφαρμόζεται (για παράδειγμα οικοδομές, Γεωργικές εργασίες)

Το κυμαινόμενο ωράριο, η από κοινού κατοχή θέσης εργασίας, οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου και η μερική απασχόληση επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να γίνουν πιο παραγωγικές και να διατηρήσουν την ανεργία σε χαμηλότερα επίπεδα ενώ συγχρόνως στις περισσότερες περιπτώσεις καλύπτουν και προτιμήσεις των εργαζομένων (γυναίκες, νέοι). Οι ευέλικτες αυτές μορφές απασχόλησης έχουν ήδη δοκιμαστεί σε άλλα κράτη και τα αποτελέσματα ήταν θετικά καθώς μειώθηκαν τα ποσοστά ανεργίας, ευνοήθηκαν οι επιχειρήσεις με εποχιακό χαρακτήρα, έγινε καλύτερη κατανομή του όγκου της διαθέσιμης εργασίας και δόθηκε στους νέους που δεν βρίσκουν θέση εργασίας με πλήρη απασχόληση, η δυνατότητα να βελτιώσουν τα προσόντα και τις προοπτικές ένταξης τους στην αγορά εργασίας.

1.7.3 Μείωση κόστους εργασίας

Ένα άλλο μέσο για τη μείωση της ανεργίας είναι η ελάττωση του κόστους εργασίας μέσω της μεγαλύτερης σύνδεσης των μισθών με την παραγωγικότητα. Αυτό σημαίνει μέτρα όπως η κατάργηση του κατώτατου μισθού σε ζημιογόνες επιχειρήσεις ή σε περιοχές με υψηλή ανεργία. Επίσης, η μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για εργαζόμενους και εργοδότες, η χρηματοδότηση από επιδόματα ανεργίας των νέων θέσεων εργασίας, και η παροχή επιδοτήσεων απασχόλησης για αυτούς που προσλαμβάνονται για πρώτη φορά μειώνουν το μη μισθολογικό κόστος εργασίας.

¹⁰ Σκουτέλης Γιώργος, Η Ανεργία: Αιτία και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum 1996, σελ. 203.

1.7 Τρόποι Αντιμετώπισης

Οι κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η επιδείνωση των συνθηκών εργασίας, η επέκταση της φτώχειας και η έκρηξη της ανεργίας είναι ζητήματα τα οποία μας προβληματίζουν, ανεξάρτητα από την κομματική ταυτότητα και την πολιτική ιδεολογία μας. Οι λύσεις είναι υπαρκτές, είναι απαραίτητες και αναγκαίες. Σε μια εποχή όμως που τα πάντα τρέχουν με ιλιγγιώδη ταχύτητα πρέπει και οι λύσεις να είναι γρήγορες, αποτελεσματικές και εφαρμόσιμες. Συγκεκριμένα:

1.7.1 Επαγγελματική Κατάρτιση και Εκπαίδευση

Είναι γεγονός ότι η ανεργία συγκεντρώνεται κυρίως σε νέες ηλικίες. Σχεδόν ο ένας στους τρεις ανέργους εντοπίζεται σε αυτούς που έχουν ηλικία μεταξύ 18-24. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται και με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που παρέχεται και της σύνδεσης της με την παραγωγική διαδικασία, καταδεικνύει δε τη σπατάλη των ανθρωπίνων πόρων και άρα την οικονομική καθυστέρηση. Η καταπολέμηση της ανεργίας των νέων περνάει από τη θέσπιση συστημάτων και μεθόδων που θα επιτρέπουν την εξασφάλιση συγχρόνως μιας βασικής κατάρτισης επαρκούς επιπέδου και της σύνδεσης μεταξύ σχολικής κατάρτισης και της ενεργούς επαγγελματικής ζωής. Για την κοινωνία δεν αρκεί μόνο να διατηρείται η γνώση και η τεχνογνωσία που αποκτήθηκε σε κάποια δεδομένη στιγμή. Απαιτείται εξίσου ικανότητα μάθησης, επικοινωνίας, ομαδικής εργασίας, αξιολόγησης της προσωπικής κατάστασης. Τα μελλοντικά επαγγέλματα απαιτούν ικανότητες διάγνωσης, διατύπωσης προτάσεων βελτίωσης, σε όλα τα επίπεδα, αυτονομία, πνευματική ανεξαρτησία και ικανότητα ανάλυσης που προσδίδει η γνώση. Κατά συνέπεια είναι απαραίτητη η προσαρμογή του περιεχομένου της εκπαίδευσης και της δυνατότητας βελτίωσης της κατάρτισης, κάθε φορά που θεωρείται απαραίτητο. Υπάρχει όμως δυσκολία ανταπόκρισης του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και αυτό από τη μία οφείλεται στους χαλαρούς δεσμούς της με την παραγωγή, τους κοινωνικούς στόχους και τις προτεραιότητες και από την άλλη με την αδυναμία προσέγγισης και ικανοποίησης των ατομικών αναγκών, δυνατοτήτων και επιλογών του εργατικού δυναμικού.⁹

⁹ Σκουτέλης Γιώργος, Η Ανεργία: Αιτία και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum 1996, σελ. 200-204.

Η ανέχεια τον αναγκάζει είτε να στηρίζεται οικονομικά σε τρίτους είτε να καταφεύγει σε παρασιτικά επαγγέλματα και παράνομους τρόπους απόκτησης χρημάτων. Πέραν της απώλειας εισοδήματος, επιφέρει και την απώλεια κοινωνικής θέσης. Ο άνεργος υφίσταται μια γενικότερη διαδικασία φθοράς και περιθωριοποίησης. Η περιθωριοποίηση αυτή αυξάνεται όσο αυξάνεται και το διάστημα ανεργίας.

Από την άλλη, η αδυναμία βιοπορισμού πλήττει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ψυχολογία και δημιουργεί στο άτομο συμπλέγματα ενοχής, μειονεξίας και αυτοϋποτίμησης. Αναπτύσσονται αισθήματα αποτυχίας και απόρριψης, δημιουργία άγχους και ανασφάλειας, γεγονός που οδηγεί τον άνεργο στο κοινωνικό περιθώριο και σε αντικοινωνικές μορφές συμπεριφοράς.

Σε μια κοινωνία στην οποία ο αριθμός των ανέργων είναι μεγάλος, παρουσιάζεται η εικόνα μιας κοινωνίας στην οποία ένα μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού εμφανίζεται επαγγελματικά απαξιωμένο και επιβαρημένο με όλα τα άλλα προβλήματα που απορρέουν, λόγω του ότι η ανεργία πλήττει συγκεκριμένες ομάδες βαρύτερα από άλλες δημιουργώντας κοινωνικές ανισότητες. Η κατάσταση της ανεργίας εντείνει υπάρχοντες ανταγωνισμούς και δημιουργεί καινούργιους. Τα μεταναστευτικά ρεύματα και η ανομοιογένεια που δημιουργείται στο επίπεδο της κοινωνίας συνοδεύονται συχνά από κοινωνικές αντιπαλότητες οι οποίες εντείνονται σε περιόδους ανεργίας. Συγκεκριμένα, στις αγορές εργασίας με υψηλό αριθμό μεταναστών και σε καθεστώς υψηλής ανεργίας εμφανίζονται φαινόμενα σύγκρουσης για την κάλυψη θέσεων σε τμήματα της αγοράς εργασίας που μέχρι τότε ήταν μη ανταγωνιστικά. Η έκφραση τέτοιων συγκρούσεων συντελεί την όξυνση διάφορων τύπων κοινωνικού ρατσισμού.

Σε περιόδους παρατεταμένης ύφεσης το κοινωνικό κόστος της ανεργίας μεγεθύνεται ακόμη περισσότερο με την αύξηση της εγκληματικότητας και τη γενική υποχώρηση της κοινωνικής συνοχής. Η μακροχρόνια ανεργία θεωρείται ως η βασική αιτία της φτώχειας, πριν από τον αλκοολισμό, τη διάλυση της οικογένειας και την τοξικομανία.

Το βασικότερο ίσως, είναι ότι οι άνεργοι χάνουν τη δυνατότητα να λειτουργούν κοινωνικά. Έτσι λοιπόν, καταστρέφεται η παραγωγική δύναμη μελλοντικών γενεών εργατών οι οποίοι απομακρύνονται από την αγορά εργασίας και την παραγωγή σε τέτοιο βαθμό που, στην επόμενη περίοδο ανάπτυξης, η οικονομία καταλήγει να πάσχει από έλλειψη εργατικών χεριών την ίδια στιγμή που πολλά άτομα είναι ανενεργά επιβαρύνοντας τον κρατικό προϋπολογισμό (λόγω της παροχής επιδομάτων ανεργίας προς τους ανέργους).

Η ανεργία ελλιπούς ζήτησης είναι μια θεωρία της ακούσιας ανεργίας. Ο άνεργος παραμένει άνεργος παρά την επιθυμία του να εργασθεί. Κατά συνέπεια, η θεωρία του Keynes για την ανεργία βρίσκεται στον αντίποδα της παραδοσιακής νεοκλασικής θεωρίας της ανεργίας, όπως την είχε μορφοποιήσει ο Pigou, αλλά και των νεότερων επαναδιατυπώσεων της νεοκλασικής θεωρίας.

Η θεωρία του Keynes αποτέλεσε την κυρίαρχη οικονομική θεωρία, αλλά και οδηγό προγραμματισμού της κρατικής παρέμβασης και της πολιτικής, κατά τη μεταπολεμική περίοδο ως τη δεκαετία του '70, όταν υπέστη σημαντική θεωρητική αμφισβήτηση και αντιμετώπισε περιορισμένη πολιτική απήχηση. Συγκεκριμένα, η κεϋνσιανή προσέγγιση πιστεύει ότι η λύση του προβλήματος βρίσκεται στο επίπεδο της συνολικής ζήτησης και αμφισβητεί τη θεώρηση ότι η υπεύθυνη για την ανεργία είναι η ανελαστικότητα των μισθών και ότι η πτώση τους αρκεί για την απορρόφηση της ανεργίας. Πάντως, σύμφωνα με την εμπειρία 1% αύξηση του ΑΕΠ είναι πιθανό να οδηγήσει σε μικρότερη μείωση της ανεργίας επειδή μέρος αυτής της αύξησης πραγματοποιείται μέσω υπερωριών των υφιστάμενων εργαζομένων και επιπλέον καθώς η ανεργία μειώνεται άτομα μη εγγεγραμμένα ως άνεργοι αρχίζουν να ψάχνουν για απασχόληση αυξάνοντας έτσι το ποσοστό ανεργίας.⁸

Επειδή αυτό το είδος της ανεργίας ακολουθεί τους οικονομικούς κύκλους, έχει αντίστροφη σχέση με τον πληθωρισμό δηλαδή, όταν είναι αυξημένη ο πληθωρισμός είναι χαμηλός και αντιθέτως. Η σχέση αυτή εξηγείται πιο αναλυτικά μέσω της καμπύλης Phillips όπως θα εξετάσουμε παρακάτω.

1.6. Συνέπειες Ανεργίας

Η στέρηση του πρωταρχικού δικαιώματος και συνάμα της ανάγκης του ανθρώπου για εργασία έχει άμεσες και δυσάρεστες επιπτώσεις τόσο στον ατομικό όσο και το συλλογικό βίο. Οι συνέπειες της ανεργίας είναι πολυάριθμες καθώς η κατάσταση της μπορεί να είναι εξαιρετικά επώδυνη όχι μόνο για τον άνεργο αλλά και για την ίδια την κοινωνία.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε άνεργος απορρέουν από την εξαιρετική σημασία που κατέχει η εργασία στη δομή των σύγχρονων κοινωνιών. Η έλλειψη της συνεπάγεται την απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένειά του. Οδηγεί λοιπόν στην ανέχεια και στην υλική στέρηση, δημιουργώντας στον άνθρωπο έντονα βιοποριστικά προβλήματα και εμποδίζοντας τον να ικανοποιήσει τις πιο άμεσες και επιτακτικές ανάγκες του. Οι επιλογές που έχει ο άνεργος, για να εξασφαλίσει τα προς το ζην, είναι περιορισμένες.

⁸ Begg- Fischer- Dornbusch, Economics, Mc GRAW-HILL, M. Βρετανία 1997, σελ. 454.

αποτελέσματα στο επίπεδο της απασχόλησης επιχειρήσεων και κλάδων. Η διάσταση αυτή αποτυπώνεται στη διάκριση μεταξύ «εφεύρεσης», «καινοτομίας» και «διάχυσης της νέας τεχνολογίας».

Τρίτον, η διάχυση της νέας τεχνολογίας πρέπει να λάβει χώρα σε σύντομο χρονικό διάστημα, ώστε να δημιουργεί επιπτώσεις χωρίς να επιτρέπει να ολοκληρωθούν βραδείες διαδικασίες προσαρμογής.

Σε κάθε περίπτωση, η τεχνολογική ανεργία εξαρτάται από τους παράγοντες που προσδιορίζουν τους ρυθμούς και το εύρος της τεχνολογικής μεταβολής.

Για το σύνολο των οικονομολόγων η τεχνολογική ανεργία δεν υπάρχει σε μια καθαρή της μορφή. Συνοδεύει πάντοτε, άλλοτε προηγούμενη και άλλοτε επόμενη, άλλες μορφές ανεργίας, όπως η κυκλική ανεργία, η διαρθρωτική ανεργία ή η ανεργία που προκαλείται μακροχρονίως από την υστέρηση των πραγματοποιούμενων ρυθμών μεγέθυνσης. Κατά συνέπεια, η ανεργία που προκαλείται από τις τεχνολογικές και οργανωτικές καινοτομίες συχνά ταξινομείται ως ειδική υποπερίπτωση μιας των προηγούμενων κατηγοριών της ανεργίας.

Τέλος, ένα επίσης αμφιλεγόμενο ζήτημα είναι σε ποιο βαθμό η εμφάνιση μιας τεχνολογικής καινοτομίας που μειώνει την απασχόληση σε έναν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας προκαλεί αντισταθμιστικές αυξήσεις της απασχόλησης σε άλλους κλάδους, παραδείγματος χάρη, στον κλάδο παραγωγής των νέων μηχανημάτων ή στον ίδιο κλάδο, εφόσον αυξάνεται η παραγωγή και η ζήτηση των προϊόντων του, εξαιτίας του χαμηλότερου κόστους παραγωγής και των μειωμένων τιμών του καταναλωτή.

1.5.5. Κυκλική Ανεργία

Η κυκλική ανεργία ή ανεργία ελλειπούς ζήτησης έχει στενά συνδεθεί με την κεϋνσιανή θεωρία για την μακροοικονομική ισορροπία στη βραχυχρόνια περίοδο. Η κυκλική ανεργία οφείλεται στην ελλιπή συνολική ζήτηση για προϊόντα, η οποία προκαλεί μειωμένη ζήτηση για εργασία και, επομένως, ανεργία. Εξαιτίας της ανεργίας το συνολικό εισόδημα από την εργασία είναι μικρότερο με συνέπεια τη μειωμένη καταναλωτική δαπάνη των ιδιωτών. Έτσι, το οικονομικό σύστημα αναπαράγει τις συνθήκες που δημιουργούν την ανεργία, χωρίς να υπάρχει ένας εγγενής μηχανισμός που να επαναφέρει το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας και το επίπεδο απασχόλησης στα επίπεδα πλήρους απασχόλησης. Είναι μικρή σε περιόδους αυξημένης δραστηριότητας, ενώ αυξάνει όσο η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται.

είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας (δηλαδή προβλέψιμη). Σε χρονιές που το εποχιακό δυναμικό δεν επαρκεί για την εκτέλεση των εργασιών τότε παρατηρείται αύξηση των ημερομισθίων και επιβάρυνση του κόστους εργασίας με αποτέλεσμα να αυξάνεται κυρίως ο δομικός πληθωρισμός.

Χαρακτηριστικά επαγγέλματα που εμφανίζουν εποχιακή ανεργία είναι τα τουριστικά επαγγέλματα, οι οικοδόμοι, οι εργάτες γης, και στην Ελλάδα, κατά την τελευταία δεκαετία, οι αναπληρωτές καθηγητές της μέσης εκπαίδευσης και οι δάσκαλοι.

1.5.4 Τεχνολογική Ανεργία

Σε κάθε περίοδο που η ανεργία αυξάνεται και παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, κορυφώνεται το ενδιαφέρον για το ρόλο που παίζει η τεχνολογία και η τεχνολογική μεταβολή. Πολλοί αποδίδουν στις τεχνολογικές καινοτομίες το αίτιο για τη διόγκωση και τη διατήρηση της ανεργίας, ενώ όσοι έχουν αντίθετη άποψη αποδίδουν στις νέες τεχνολογίες ρόλο σωτηρίας του ανθρώπου από τα βάσανα της εργασίας.

Αν και οι οικονομολόγοι, σχεδόν στο σύνολό τους, αποφεύγουν να υιοθετούν τόσο δραματικές και αντιφατικές εκδοχές για το ρόλο της τεχνολογικής μεταβολής, ωστόσο και στην παρούσα περίοδο κρίσης της απασχόλησης και των φαινομένων της μαζικής ανεργίας, ένας αριθμός οικονομολόγων έχει στρατευθεί σ' ένα από τα δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα: σ' εκείνους που θεωρούν την ανεργία ως αποτέλεσμα των ραγδαίων τεχνολογικών καινοτομιών που προσφέρει ο αυτοματισμός, η επέκταση των ηλεκτρονικών υπολογισμών και οι σύγχρονες τηλεπικοινωνίες, και σ' εκείνους που στις ίδιες αυτές εξελίξεις διαβλέπουν την απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά και το βάρος της εργασίας.

Ως τεχνολογική ανεργία θεωρείται κάθε ανεργία, η οποία οφείλεται στην άμεση αντικατάσταση της ανθρώπινης εργασίας από μηχανές. Αυτός ο απλός ορισμός, ωστόσο, δημιουργεί ορισμένα σημαντικά εννοιολογικά προβλήματα, κυρίως ως προς την έννοια της τεχνολογικής μεταβολής.

Πρώτον, αν και η τεχνολογική μεταβολή ενσωματώνεται συνήθως σε νέα μηχανήματα, οι οικονομολόγοι περιλαμβάνουν στην έννοια της τεχνολογικής μεταβολής και μεταβολές στην οργάνωση της παραγωγής και της οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίες ενδέχεται να συνοδεύονται από χρήση νέων μηχανημάτων, αλλά όχι απαραίτητα.

Δεύτερον, για να προκληθεί τεχνολογική ανεργία δεν αρκεί η ανακάλυψη μιας νέας μηχανής, υλικού ή τεχνικής. Δεν αρκεί καν η περιορισμένη πρακτική εφαρμογή της. Θα πρέπει η καινοτομία αυτή να χρησιμοποιηθεί ευρέως, ώστε να προκαλέσει σημαντικά

θεσμικοί μηχανισμοί προστασίας της απασχόλησης (περιορισμοί απολύσεων, κόστος προσλήψεων, μη μισθολογικό κόστος της εργασίας), τα επιδόματα ανεργίας, τα βοηθήματα και η θεσμοθέτηση του ελάχιστου μισθού, όπως και οι εργατικές ενώσεις και τα συνδικάτα που διατηρούν σχετικά σταθεροποιημένα τα επίπεδα των μισθών παρά την εμφάνιση της ανεργίας.

Έκτον, στην αύξηση του τμήματος των ανέργων που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να εργασθούν. Η αύξηση αυτή είναι αποτέλεσμα του κοινωνικού αποκλεισμού που προκαλεί η ανεργία μακράς διάρκειας. Οι άνεργοι που αντιμετωπίζουν ανεργία μακράς διάρκειας δεν χάνουν μόνο τις τεχνικές και κοινωνικές δεξιότητες που χρησιμοποιούνται κατά την παραγωγική διαδικασία, αλλά συχνά εμφανίζουν ψυχολογικά προβλήματα, εξαιτίας του αποκλεισμού από τον χώρο εργασίας, και αναπτύσσουν παθολογικές συμπεριφορές. Αυτή η διαδικασία είναι πολύ δύσκολο να αναστραφεί, ακόμη και αν στο μέλλον υπάρξουν κατάλληλες κενές θέσεις εργασίας.

Έβδομον, στη διαδικασία αναδιάρθρωσης του κεφαλαίου.

Είτε η διαρθρωτική ανεργία εκλαμβάνεται ότι οφείλεται σε μεταβολές που προέρχονται από την πλευρά της ζήτησης για εργασία, είτε ότι οφείλεται σε παράγοντες που δρουν από την πλευρά της προσφοράς εργασίας, το συμπέρασμα είναι κοινό: είναι η προσφορά εργασίας που οφείλει να προσαρμοστεί, αποκτώντας εκείνα τα εργασιακά γνωρίσματα που την καθιστούν ελκυστική στους εργοδότες. Για αυτό το λόγο, ορίζεται ως η συνιστώσα της ανεργίας που δεν μειώνεται με την οικονομική ανάκαμψη και κατά συνέπεια δεν μπορεί να επηρεαστεί από μακροοικονομικές πολιτικές τόνωσης της ζήτησης.⁶ Αποτελεί συμπερασματικά, και μια από τις αιτίες του πληθωρισμού κόστους.⁷

1.5.3. Εποχιακή Ανεργία

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνουν οι Sapsford και Tzannatos (1993,386) «εποχιακή ανεργία είναι εκείνη που οφείλεται στο χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας που συμβαίνει σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας συγκεκριμένες εποχές του χρόνου». Η εποχιακή διακύμανση της οικονομικής δραστηριότητας και, κατά συνέπεια, της απασχόλησης και της ανεργίας, είναι χαρακτηριστικό κλάδων που επηρεάζονται από την εναλλαγή των εποχών και των καιρικών φαινομένων και επαγγελμάτων προσδεμένων με αυτούς τους κλάδους. Χαρακτηριστικό της εποχιακής ανεργίας είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και

⁶ Πανεπιστημιακές σημειώσεις από ΤΕΙ Λαμίας (users.teilam.gr)

⁷ Απόστολος Δεδουσόπουλος, Η Κρίση στην αγορά εργασίας: Ρύθμιση – Ευελιξίες – Απορρύθμιση, Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω, Αθήνα 2004, σελ. 66-67.

συγκεκριμένες ομάδες του εργατικού δυναμικού: παραδείγματος χάρη, στους εργαζόμενους ενός κλάδου ή μιας ειδικότητας ή στους εργαζόμενους μιας γεωγραφικής περιοχής που συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό απασχόλησης σε κλάδους που φθίνουν ή που αλλάζουν τόπο εγκατάστασης.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα, στη μεταπολεμική οικονομική σκέψη, η διαρθρωτική ανεργία δεν ήταν παρά μια ακραία μορφή της ανεργίας τριβής. Το αίτιο της ανεργίας δεν ήταν παρά μια έλλειψη κινητικότητας της εργασίας, καθώς οι άνεργοι όφειλαν να αποκτήσουν νέες εργασιακές δεξιότητες ή προσόντα, καλύτερη εκπαίδευση, εργασιακή εμπειρία ή να είναι πρόθυμοι να μετακινηθούν γεωγραφικά, καλύπτοντας ή αλλάζοντας πλήρως τον τόπο διαμονής. Οι αναγκαίες προσαρμογές απαιτούσαν μεγαλύτερο χρόνο και ήταν περισσότερο οδυνηρές από την αναζήτηση μιας κατάλληλης θέσης που υπήρχε διαθέσιμη, στην περίπτωση της ανεργίας τριβής, αλλά αυτή ήταν ουσιαστικά το μόνο στοιχείο που διαφοροποιούσε την ανεργία τριβής από την διαρθρωτική ανεργία.

Η ασάφεια της έννοιας της διαρθρωτικής ανεργίας, ως προς τα αίτια που τη στοιχειοθετούν, έχει επισημανθεί από πολλούς μελετητές των θεμάτων της ανεργίας. Οι προσπάθειες που έγιναν να τεθούν όρια μεταξύ της διαρθρωτικής και ανεργίας τριβής καθίστανται δυσδιάκριτες. Εν συντομία η διαρθρωτική ανεργία έχει αποδοθεί στους εξής παράγοντες:

Πρώτον, στη μεταβολή της κλαδικής διάρθρωσης της απασχόλησης. Η κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης μεταβάλλεται, όταν αλλάζει η ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, για επαγγέλματα που συνδέονται με φθίνοντες κλάδους, να προκληθεί ανεργία και ταυτόχρονα έλλειψη ζήτησης για τις ειδικότητες των ανέργων (απαξίωση των εργασιακών δεξιοτήτων).

Δεύτερον, στη σταδιακή αύξηση των απαιτήσεων της παραγωγής για εργασιακές δεξιότητες, τάση η οποία εκφράζεται με τη μείωση της συμμετοχής των ανειδίκευτων εργατών στην παραγωγική διαδικασία και στη δομή της απασχόλησης και με την αύξηση της συμμετοχής των ειδικευμένων.

Τρίτον, στις γεωγραφικές αναντιστοιχίες μεταξύ κενών θέσεων και ανέργων.

Τέταρτον, στους πληθυσμιακούς – δημογραφικούς παράγοντες, που οδηγούν στην αλλαγή της σύνθεσης του εργατικού δυναμικού με την αυξημένη συμμετοχή ομάδων με μικρές ή υποδεέστερες εργασιακές δεξιότητες. Στους παράγοντες αυτούς περιλαμβάνεται και η εσωτερική μετανάστευση (αγροτική έξοδος), όπως και η διεθνής μετανάστευση.

Πέμπτον, σε θεσμικές ακαμψίες που εκδηλώνονται μέσα από την ακαμψία του κόστους της εργασίας για τις επιχειρήσεις. Στους παράγοντες αυτούς περιλαμβάνονται όλοι οι

χρόνου διάρκειας του οικονομικού κύκλου θεωρούνται συχνά ότι αλληλοεξουδετερώνονται αφήνοντας το επίπεδο της ανεργίας τριβής σταθερό. Συχνά επομένως, το επίπεδο της ανεργίας έχει θεωρηθεί ως το «ασυμπίεστο» επίπεδο ανεργίας, δηλαδή το επίπεδο της ανεργίας που δεν μπορεί να μειωθεί.

Πέραν όμως από τις περιοδικές κυκλικές διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης, το μέγεθος της ανεργίας τριβής εξαρτάται από δομικούς παράγοντες. Η νεότερη οικονομική σκέψη θεωρεί ότι οι παράγοντες αυτοί ασκούν την επίδραση τους κυρίως επηρεάζοντας το χρόνο διάρκειας της αναζήτησης της νέας εργασίας. Τέτοιοι παράγοντες θεωρούνται η διάχυση των πληροφοριών για τις διαθέσιμες κενές θέσεις εργασίας, το κόστος απόκτησης τέτοιων πληροφοριών και η διαθεσιμότητα επιδομάτων ανεργίας και συμπληρωματικής οικονομικής βοήθειας προς τους ανέργους.⁵

Η ανεργία τριβής είναι συμβατή με την πλήρη απασχόληση και με τις συνθήκες πληθωρισμού σε μια οικονομία λόγω της αυξημένης ζήτησης. Καλυτερεύοντας τη θέση του ατόμου, επειδή κατευθύνει τους εργαζόμενους προς τις εργασίες για τις οποίες έχουν τα περισσότερα προσόντα, συμβάλλει στην άριστη χρησιμοποίηση του συντελεστή εργασίας βοηθώντας έτσι την εθνική οικονομία μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας, που με τη σειρά της αυξάνει την προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών μειώνοντας έτσι τις πληθωριστικές πιέσεις.

1.5.2 Διαρθρωτική Ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία οφείλεται στην αναντιστοιχία μεταξύ των εργασιακών δεξιοτήτων και των προσόντων που διαθέτουν οι άνεργοι και των απαιτήσεων των εργοδοτών για δεξιότητες και προσόντα προκειμένου να πληρώσουν κενές θέσεις εργασίας. Συνεπώς, η διαρθρωτική ανεργία προϋποθέτει ύπαρξη κενών θέσεων εργασίας, όπως και η ανεργία τριβής.

Η διαρθρωτική ανεργία οφείλεται σε διαρθρωτικές μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στο οικονομικό σύστημα. Τέτοιες μπορεί να είναι μια μεταβολή του καταναλωτικού προτύπου, τεχνολογικές ή οργανωτικές μεταβολές που ακολουθούν οι επιχειρήσεις ή μεταβολές στη γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων και της παραγωγής. Οι μεταβολές αυτές προέρχονται από την πλευρά της ζήτησης για εργασία και στις μεταβολές αυτές καλείται να προσαρμόσουν οι άνεργοι τις εργασιακές δεξιότητες και τα προσόντα τους. Συνήθως η διαρθρωτική ανεργία εκφράζεται με τη συγκέντρωση της ανεργίας σε

⁵ Δεδουσόπουλος Απόστολος, Η Κρίση στην Αγορά Εργασίας: Ρύθμιση-Ευελιξίες- Απορρύθμιση, Τόμος Πρώτος, Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω, Αθήνα 2004, σελ. 62.

Αν και οι θεωρήσεις φαίνονται αντιθετικές, η κλασική και η κεϋνσιανή αντίληψη της ανεργίας δεν αμφισβητούν, η μεν πρώτη τη δυνατότητα εμφάνισης λόγω ελλιπούς ζήτησης για προϊόντα και η δεύτερη την ύπαρξη ηθελημένης ανεργίας. Το πεδίο της διαμάχης αφορά τα σχετικά μεγέθη και τη διάρκεια της ανεργίας: πόσο τμήμα από τη συνολική ανεργία οφείλεται στην ελλιπή ζήτηση για προϊόντα, πόσο σύντομα το οικονομικό σύστημα θα μπορέσει να απορροφήσει αυτήν την ανεργία.

Ωστόσο, υπάρχουν και μορφές ανεργίας κοινά αποδεκτές και από τις δύο σχολές σκέψης. Τα είδη αυτά της ανεργίας είναι η ανεργία τριβής, η διαρθρωτική ανεργία, η εποχιακή ανεργία, η τεχνολογική και η κυκλική ανεργία.

1.5.1 Ανεργία Τριβής

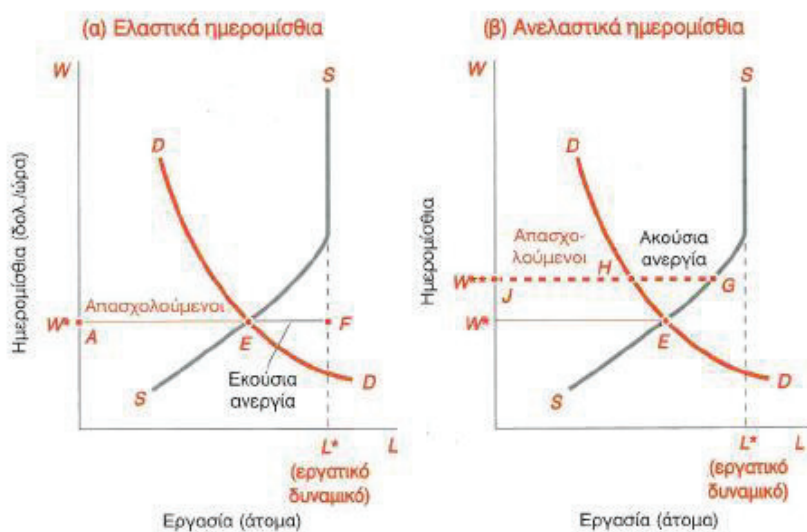
Η ανεργία τριβής οφείλεται στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί, καθώς ένας εργαζόμενος μετακινείται από μια εργασία σε μια άλλη. Επομένως, σε κάθε χρονική στιγμή θα υπάρχει ένας αριθμός ανέργων, των οποίων η ανεργία οφείλεται στο γεγονός ότι η εγκατάλειψη της μιας εργασίας και η ανεύρεση της επόμενης δεν γίνεται αστραπιαία. Συνεπώς, η αιτία εμφάνισης της ανεργίας τριβής είναι αποτέλεσμα των ατελειών στην προσαρμογή της αγοράς εργασίας και, ειδικότερα, της έλλειψης αυτόματης κινητικότητας της εργασίας. Πλήττει περισσότερο τους νέους, γιατί αφενός ένα μεγάλο μέρος τους είναι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας και αφετέρου αποφασίζουν ευκολότερα να αφήσουν μια εργασία για την ανεύρεση μιας νέας καλύτερης.⁴

Το μέγεθος της ανεργίας τριβής εξαρτάται από τον αριθμό των ανέργων που βρίσκονται σ' αυτή τη φάση μετάβασης από τη μια εργασία στην άλλη και από το μέσο χρόνο που διαρκεί η περίοδος ανεύρεσης της νέας εργασίας. Ο αριθμός των ανέργων που αντιμετωπίζουν ανεργία τριβής ακολουθεί τις κυκλικές διακυμάνσεις της οικονομίας, καθώς αυξάνεται στις περιόδους άνθισης της οικονομίας και συρρικνώνεται στις περιόδους ύφεσης. Ο χρόνος που διαρκεί η αναζήτηση της νέας εργασίας εξαρτάται επίσης από τις κυκλικές διακυμάνσεις, καθώς μειώνεται στην περίοδο της άνθισης, όταν οι θέσεις απασχόλησης που είναι διαθέσιμες αυξάνονται, και αυξάνονται στην περίοδο της ύφεσης, όταν οι διαθέσιμες θέσεις εργασίας σχετικώς σπανίζουν και ο εντοπισμός τους από τους ανέργους γίνεται δυσκολότερος. Επομένως, ο αριθμός των ανέργων με ανεργία τριβής και ο μέσος χρόνος διάρκειας της ανεργίας τριβής ακολουθούν αντιθετικές κατευθύνσεις κατά την περίοδο του οικονομικού κύκλου. Η αντιθετική αυτή συμπεριφορά του αριθμού των ανέργων και του

⁴ Απόστολος Δεδουσόπουλος, Η κρίση στην αγορά εργασίας : Ρύθμιση- Ευελιξίες- Απορρύθμιση, Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθητω, Αθήνα 2004,σελ.60.

Σχήμα 1.4.1 Διαφορές εκούσιας και ακούσιας ανεργίας

Ανελαστικά ημερομίσθια μπορούν να οδηγήσουν σε ακούσια ανεργία

Πηγή: Samuelson Nordhaus, Οικονομική, 16^η Διεθνής Έκδοση, Β' Τόμος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000

1.5 Τα είδη της ανεργίας

Μια ουσιώδης διάκριση μεταξύ ειδών ανεργίας είναι εκείνη μεταξύ ηθελημένης και εκούσιας ανεργίας και της αθέλητης ή ακούσιας ανεργίας. Η διάκριση αυτή βασίζεται στην άποψη ότι ένας αριθμός ανέργων παραμένει στην κατάσταση της ανεργίας και καταγράφεται στις στατιστικές των ανέργων παρά την έλλειψη επιθυμίας να βρει εργασία κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Κατά συνέπεια, η εγγεγραμμένη ανεργία υπερεκτιμά το μέγεθος της πραγματικής ανεργίας κατά τον αριθμό των ανέργων που προτιμούν να παραμείνουν, επί του παρόντος, άνεργοι για διάφορους λόγους παρά να εργασθούν. Αυτή είναι η κλασσική αντίληψη για την ανεργία, εκφρασμένη από τον Ρίγου θεωρούμενη ως ηθελημένη ανεργία.

Από την άλλη πλευρά, η ακούσια ανεργία οφείλεται στην αδυναμία να βρεθεί εργασία παρά την επιθυμία του ανέργου. Σε σημαντικό βαθμό η ανεργία αυτής της μορφής είχε ταυτιστεί με την κεϋνσιανή ανεργία, δηλαδή την ανεργία που οφείλεται σε ανεπαρκή συνολική ζήτηση για προϊόντα. Οι οικονομολόγοι θεωρούσαν, μετά τη δημοσίευση της Γενικής Θεωρίας του Keynes και μέχρι τη δεκαετία του '70, την ακούσια ανεργία που οφειλόταν στην ελλιπή ζήτηση για προϊόντα ως την σημαντικότερη μορφή ανεργίας.

Η συμβολή του Κένυς στο ερώτημα πώς παρατηρείται ακούσια ανεργία σε περιόδους όπου ικανοί εργαζόμενοι αδυνατούν να βρουν κάποια απασχόληση. Παρατήρησε λοιπόν, ότι υπήρχε αναντιστοιχία ανάμεσα σε αυτούς που ψάχνουν δουλειά και στις κενές θέσεις εργασίας. Αυτή η αναντιστοιχία μπορεί να οδηγήσει στα πρότυπα της ανεργίας που παρατηρούμε σήμερα.

Μπορούμε να κατανοήσουμε πώς τα ανελαστικά ημερομίσθια οδηγούν σε ακούσια ανεργία με ανάλυση μιας μη εκκαθαρισμένης αγοράς εργασίας, στο σχήμα 1.4.1. Εδώ, μια οικονομική διαταραχή αφήνει την αγορά εργασίας με πολύ υψηλά ημερομίσθια. Το ημερομίσθιο είναι στο W^{**} , παρά στο σημείο ισορροπίας ή στο ημερομίσθιο W^* που εκκαθαρίζει την αγορά.

Στο πολύ υψηλό ημερομίσθιο, υπάρχουν περισσότεροι ικανοί εργάτες που ζητούν εργασία από ότι κενές θέσεις εργασίας για εργάτες. Ο αριθμός των εργατών που επιθυμούν να εργαστούν σε ημερομίσθιο W^{**} είναι στο σημείο G στην καμπύλη προσφοράς, αλλά οι επιχειρήσεις θέλουν να μισθώσουν μόνο H εργάτες, όπως φαίνεται από την καμπύλη ζήτησης. Επειδή το ημερομίσθιο υπερβαίνει το επίπεδο εκκαθάρισης της αγοράς, υπάρχει πλεόνασμα εργαζομένων. Οι άνεργοι που απεικονίζονται με τη διακεκομμένη γραμμή HG λέγεται ότι είναι ακούσια άνεργοι, εννοώντας ότι πρόκειται για εργαζομένους με προσόντα που θέλουν να εργαστούν με τον επικρατούντα μισθό, αλλά δεν μπορούν να βρουν εργασία. Όταν υπάρχει πλεόνασμα εργαζομένων, οι επιχειρήσεις περιορίζουν τις θέσεις απασχόλησης, ορίζοντας αυστηρότερες προϋποθέσεις ως προς τα προσόντα και μισθώνοντας τους πιο ικανούς και περισσότερο έμπειρους.

Το αντίθετο συμβαίνει όταν το ημερομίσθιο είναι κάτω από το ύψος εκκαθάρισης της αγοράς. Στην περίπτωση αυτή, όπου υπάρχει έλλειψη εργατικών χεριών, οι εργοδότες δεν μπορούν να βρουν αρκετούς εργαζομένους για να γεμίσουν τα υφιστάμενα κενά. Τότε οι επιχειρήσεις αναρτούν ανακοινώσεις και αγγελίες.³

³ Samuelson Nordhaus, Οικονομική, Δέκατη Έκτη Διεθνής Έκδοση, Β' Τόμος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ. 410-411

εστίες, διεκδικώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, καταλήγουν στην υποαπασχόληση καθώς και την ανεργία.

Όμως, αυτή η εξαιρετικά σημαντική αύξηση της ανεργίας αντανακλά και την όξυνση των καπιταλιστικών αντιθέσεων. Είναι δεμένη με την πολιτική της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού μηχανισμού (που συνοδεύεται από μια σειρά ριζικές αλλαγές είτε στα μέσα παραγωγής είτε στην οργάνωση της εργασίας), η οποία συνδέεται με την ένταση του ανταγωνισμού ανάμεσα στο κεφάλαιο (μέσω της ανάπτυξης της τεχνολογίας) για το ποιος θα κερδίσει το μεγαλύτερο κομμάτι της αγοράς από τη μια μεριά και ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία για την αύξηση του ποσοστού της εκμετάλλευσης (η οποία θα οδηγήσει στην αύξηση του ποσοστού κέρδους) από την άλλη.

1.4 Η Διάκριση της ανεργίας σε εκούσια και ακούσια

Ας ξεκινήσουμε πρώτα εξετάζοντας τις αιτίες της εκούσιας ανεργίας σε μια τυπική αγορά εργασίας. Μια ομάδα εργαζομένων έχει καμπύλη προσφοράς εργασίας SS στο σχήμα 1.4.1. Η καμπύλη προσφοράς καθίσταται πλήρως ανελαστική σε ποσότητα εργασίας L^* όταν τα επίπεδα ημερομισθίου είναι υψηλά. Θα καλέσουμε L^* το εργατικό δυναμικό.

Το αριστερό τμήμα του Σχήματος 1.4.1 δείχνει τη συνήθη εικόνα της ανταγωνιστικής προσφοράς και ζήτησης, με ισορροπία της αγοράς στο σημείο E και ημερομίσθιο W^* . Στο ανταγωνιστικό σημείο ισορροπίας που εκκαθαρίζει την αγορά, οι επιχειρήσεις μισθώνουν όλους τους ικανούς εργαζομένους που επιθυμούν να εργασθούν με το ημερομίσθιο της αγοράς. Ο αριθμός των απασχολούμενων απεικονίζεται από τη γραμμή AE . Ορισμένα μέλη του εργατικού δυναμικού θα ήθελαν να εργαστούν, αλλά μόνο με υψηλότερα ημερομίσθια. Οι άνεργοι αυτοί, που απεικονίζονται από το τμήμα EF , είναι εκούσια άνεργοι, με την έννοια ότι επιλέγουν να μην εργαστούν έναντι του ημερομισθίου της αγοράς.

Η ύπαρξη εκούσιας ανεργίας συχνά δημιουργεί μια παρανόηση. Η ανεργία μπορεί να είναι ένα αποτελεσματικό εξαγόμενο σε μια κατάσταση όπου ετερογενείς εργαζόμενοι αναζητούν και δοκιμάζουν διάφορα είδη εργασίας. Οι εκούσια άνεργοι μπορεί να προτιμούν κάποιες δραστηριότητες από εργασίες με το ημερομίσθιο της αγοράς ή μπορεί να ανήκουν στους ανέργους λόγω ανεργίας τριβής ή επειδή ψάχνουν την πρώτη τους δουλειά. Υπάρχουν αμέτρητοι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι θα μπορούσαν να διαλέξουν εκούσια να μην εργάζονται με το υφιστάμενο ημερομίσθιο και παρόλα αυτά να περιλαμβάνονται σε επίσημες στατιστικές.

επειδή ακριβώς εμποδίζεται από την φθίνουσα αγοραστική δύναμη των εργαζομένων, λόγω της μειωμένης ζήτησης¹.

2)Υπάρχουν, πλέον, σε υπερεπάρκεια πολλά αγαθά εξαιτίας της αυξημένης προσφοράς, η οποία προέρχεται από την κρίση υπερσυσσώρευσης- υπερπαραγωγής και τη μειωμένη ζήτηση. Η υπερσυσσώρευση κεφαλαίου στην Ελλάδα, είναι παραγωγή μέσων παραγωγής που δεν μπορούν να λειτουργήσουν σαν μέσα δημιουργίας κέρδους, παρά μόνο με μειωμένο ποσοστό. Δηλαδή, πληθαίνει το κεφάλαιο που μένει αδρανές χωρίς να μπαίνει στην παραγωγή, γιατί το ποσοστό κέρδους είναι μικρό.

Οι συνέπειες της υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου είναι οι εξής: στασιμότητα ή περιορισμός της παραγωγής, καταστροφή του πλεονάζοντος κεφαλαίου, ανεργία. Έτσι, δημιουργούνται οι συνθήκες (στη βάση της καταστροφής του πλεονάζοντος κεφαλαίου) μέσα από τις οποίες θα αποκτήσει ξανά το ποσοστό κέρδους ένα ικανοποιητικό επίπεδο.

Η ανεργία, λοιπόν, είναι συνέπεια της υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου. Οι επιχειρήσεις παράγουν, εξαιτίας του ανταγωνισμού, πολύ περισσότερα απ' αυτά που η αγορά μπορεί να καταναλώσει. Έτσι, αρχίζει να υπάρχει αναστολή των επενδύσεων, παύσεις της κεφαλαιοκρατικής διαδικασίας παραγωγής και απαξίωση κεφαλαίου, με συνέπεια την αύξηση της ανεργίας.

Το κεφάλαιο προσπαθεί να μειώσει το κόστος της κρίσης υπερσυσσώρευσης, εισάγοντας καινούργιες και πιο σύγχρονες μηχανές, οι οποίες με τη σειρά τους αντικαθιστούν ένα σημαντικό αριθμό εργατών. Κατά συνέπεια, η σταθερή τεχνολογική πρόοδος, καθώς κι ο εξορθολογισμός της παραγωγής (συγκεντρώσεις, συγχωνεύσεις κτλ), μέσω των οποίων επιχειρείται η έξοδος από την κρίση, οδηγούν σε κατάργηση θέσεων απασχόλησης. Διότι, οι οικονομικές αναταραχές που προκλήθηκαν από την αναδιάρθρωση της βιομηχανίας άφησαν πολλούς με λίγες ελπίδες για να βρουν εργασία στο μέλλον².

Στασιμότητα και περιορισμός, επέρχεται όμως και στην αγροτική παραγωγή στα πλαίσια της βιομηχανικής αναπτυσσόμενης σύγχρονης κοινωνίας, που παλιότερα ήταν η βασική πηγή πλούτου και ο κυριότερος χώρος απασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Αναπόφευκτα, ο οικονομικός μαρασμός της υπαίθρου αναγκάζει τους κατοίκους της να αναζητούν εργασία στα μεγάλα αστικά κέντρα, στα οποία όμως οι προσφερόμενες θέσεις δεν επαρκούν. Συνηθέστερα λοιπόν, οι άνθρωποι αυτοί, που εγκαταλείπουν τις πατρογονικές

¹ Η. Ιωακειμογλου, Δ. Κατσορίδας, Α.Καρασαββόγλου, Χ.Ναζάκης, Μ. Χλέτσος, Ανεργία : Μύθοι και πραγματικότητα, Εναλλακτικές Εκδόσεις Δοκίμα 8, σελ.38.

² Μ.Ιωακειμογλου, Δ.Κατσορίδας, Α. Καρασαββόγλου, Χ.Ναζάκης, Μ. Χλέτσος, Ανεργία : Μύθοι και πραγματικότητα, Εναλλακτικές Εκδόσεις Δοκίμα 8, σελ. 37.

οφείλεται στο ότι μεγάλα τμήματα του πληθυσμού βρίσκονται σε ενδιάμεσες καταστάσεις, μεταξύ εργασίας, ανενεργού πληθυσμού (αδράνειας) και ανεργίας. Η ταυτοποίηση αυτών των κατηγοριών είναι η κατανόηση των λειτουργιών τους εντός της αγοράς εργασίας είναι πιο χρήσιμη από το να αγνοηθεί η ύπαρξη του, θέτοντας αυθαίρετα όρια. Όπως ήδη αναφέραμε, ο ορισμός της ανεργίας που χρησιμοποιείται στις στατιστικές απαιτεί όχι μόνο ο ενδιαφερόμενος να αναζητεί εργασία, αλλά να είναι και διαθέσιμος για εργασία. Η ύπαρξη όμως δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων που διαφεύγουν των επίσημων κανονισμών εμπεριέχουν την εξαπάτηση και αποτελούν το πρόβλημα μέτρησης του βαθμού της ανεργίας.

Σε κάθε εποχή και σε κάθε κοινωνία εμφανίζεται το φαινόμενο της ανεργίας, άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό, κυρίως όμως πλήττει τις ευπαθείς και αδύναμες κοινωνικές ομάδες. Οι άνεργοι λοιπόν και το ποσοστό της ανεργίας, προσδιορίζονται σύμφωνα με τις σχέσεις που ακολουθούν:

$$\text{Άνεργοι} = \text{Εργατικό Δυναμικό} - \text{Απασχολούμενοι (1)}$$

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Άνεργοι} * 100}{\text{Εργατικό Δυναμικό}} \text{ (2)}$$

1.3 Τα αίτια της ανεργίας

Η νεοκλασική θεωρία, η οποία ουσιαστικά συνιστά την κυρίαρχη άποψη, θεωρεί ότι οι κρίσεις του καπιταλιστικού συστήματος οφείλονται στη δράση ορισμένων παραγόντων, οι οποίοι υποτίθεται ότι παρεμποδίζουν την απρόσκοπτη λειτουργία των «νόμων της αγοράς». Κατά συνέπεια, η εν λόγω θεωρία ισχυρίζεται ότι αν αφεθούν να λειτουργήσουν «ελεύθερα» οι νόμοι της αγοράς, το καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα θα τείνει εγγενώς σε μια κατάσταση ισορροπίας (Θ. Μαριόλης, 1997).

Όμως, οι απόψεις αυτές της νεοκλασικής θεωρίας για την απασχόληση και την ανεργία τίθενται πλέον σε αμφισβήτηση και σε έντονη κριτική λόγω της αναποτελεσματικότητας των μέχρι τώρα πολιτικών για την αντιμετώπιση της. Εξετάζοντας, λοιπόν, το βασικό νόμο της «ελεύθερης» αγοράς που ισχυρίζεται ότι η σχέση προσφοράς και ζήτησης καθορίζει την απασχόληση, παρατηρούμε τα εξής:

1) Εξαιτίας των μακροχρόνιων περιοριστικών οικονομικών πολιτικών που εφαρμόζονται από όλες τις αναπτυγμένες χώρες, μειώνεται συνεχώς η ζήτηση προϊόντων, εφόσον περιορίζεται το εισόδημα των εργαζομένων, το οποίο είναι η κύρια καταναλωτική βάση. Έτσι, πολλές επιχειρήσεις αντιδρώντας σ' αυτή την κρίση μειώνουν την παραγωγή τους, με αποτέλεσμα την πτώση της παραγωγικότητας τους άρα και της ανταγωνιστικότητάς τους, γιατί ένα μεγάλο μέρος του παραγωγικού δυναμικού τους παραμένει αναξιοποίητο,

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Ορισμοί- πραγματικότητα του φαινομένου της ανεργίας

1.1 Ορισμός της ανεργίας

Για τον ορισμό των ανέργων, ακόμα και σήμερα, υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών. Για το λόγο αυτό η Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EURO-STAT) υποχρέωσε τα κράτη-μέλη της να διεξάγουν ετήσιες έρευνες Εργατικού Δυναμικού από το 1983, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η σύγκριση των στοιχείων ανεργίας μεταξύ των κρατών-μελών. Σύμφωνα με την ετήσια Έρευνα Εργατικού Δυναμικού που διεξάγει στη χώρα μας η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) ορίζονται ως άνεργοι τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω, που πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

1. Δεν εργάζονται, τουλάχιστον δεν εργάστηκαν για μία ημερολογιακή εβδομάδα πριν από την ημέρα της έρευνας, ούτε είχαν κάποια εργασία από την οποία απουσίαζαν λόγω ασθένειας, άδειας, απεργίας, καιρικών συνθηκών, επισκευής καταστήματος.

2. ζητούν εργασία, είτε ως μισθωτοί, είτε για ν' αρχίσουν μια δική τους απασχόληση.

3. είναι διαθέσιμοι και μπορούν να αναλάβουν αμέσως εργασία που τυχόν θα έβρισκαν.

4. Είχαν κάνει ενέργειες (σε διάστημα ενός ημερολογιακού μήνα πριν από την Έρευνα) για να βρουν εργασία (π.χ. εγγραφή σε γραφεία απασχόλησης ΟΑΕΔ)

Επομένως ως ανεργία ορίζεται η κατάσταση όσων προσφέρονται για εργασία και δεν βρίσκουν απασχόληση έναντι αμοιβής, ανάλογη της ειδίκευσης και των επαγγελματικών δεξιοτήτων που διαθέτουν.

1.2 Μέτρηση της ανεργίας

Σύμφωνα με τον Πουρναράκη Ε.(1995), «το ποσοστό ανεργίας μιας οικονομίας προκύπτει από τη διαίρεση της ανεργίας προς το εργατικό δυναμικό, δηλαδή από το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που δεν απασχολείται. Ως εργατικό δυναμικό μιας χώρας ορίζεται το σύνολο των ατόμων που ήδη απασχολούνται και των ατόμων που ζητούν ενεργά να εργαστούν».

Ο Αγαπητός (2002), σημειώνει ότι ο ακριβής προσδιορισμός του ποσοστού ανεργίας είναι δύσκολος και το ύψος του συνήθως υποτιμάται. Η δυσκολία μέτρησης της ανεργίας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανεργία και ο πληθωρισμός, αποτελούν προβλήματα τα οποία μαστίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες και οδηγούν στην εξαθλίωση πολίτες, τόσο των υποανάπτυκτων αλλά και των ανεπτυγμένων οικονομικά χωρών. Η επίτευξη χαμηλών ποσοστών της ανεργίας και του πληθωρισμού αποτελούν στόχο κάθε οικονομικής πολιτικής. Ο ΑΙ. W. Phillips ήταν ο πρώτος οικονομολόγος που έδειξε μέσω της εμπειρικής του μελέτης ότι μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού υπάρχει μια σταθερή αντίστροφη σχέση.

Η πτυχιακή εργασία που ακολουθεί, αποτελείται από τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στο οικονομικοκοινωνικό φαινόμενο της ανεργίας. Συγκεκριμένα, προσδιορίζεται η έννοια και τα είδη της ανεργίας, αναφέρονται οι σημαντικότεροι λόγοι όξυνσης του φαινομένου, επισημαίνονται οι αρνητικές επιπτώσεις της ανεργίας και προτείνονται μέτρα αντιμετώπισης του προβλήματος. Επιπλέον, γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή του φαινομένου στην Ελλάδα και παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία των τελευταίων ετών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται το φαινόμενο του πληθωρισμού. Αφού προσδιοριστεί ο ορισμός του, ακολουθεί αναφορά στους δείκτες τιμών που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στα είδη του πληθωρισμού, στις δυσμενείς επιπτώσεις του και στους προτεινόμενους τρόπους αντιμετώπισης του. Τέλος, ερμηνεύεται η επίδραση του πληθωρισμού στην Ελλάδα και παρατίθενται στατιστικά στοιχεία.

Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής, εξετάζει τη σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού μέσω της καμπύλης Phillips. Αναλύεται η εμπειρική εργασία του Phillips, οι επικριτές της καθώς και η μετέπειτα θεωρητική της θεμελίωση από τον Phillips. Επιπλέον, τονίζονται οι διαφορές με τη σύγχρονη καμπύλη Phillips και διαχωρίζονται οι παράγοντες που την επηρεάζουν. Τέλος, αναφέρονται τα μέτρα αντιπληθωριστικής πολιτικής, οι ορθολογικές προσδοκίες για τον πληθωρισμό και την ανεργία και γίνεται σύνδεση της ανεργίας και του πληθωρισμού, δηλαδή των δύο φαινομένων που μελετά η καμπύλη Phillips, στα πλαίσια της Ελλάδας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια της υποχρεωτικής πτυχιακής εργασίας κατά τη διάρκεια του Δ' έτους των σπουδών μας στο Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Μεσολογγίου, στη σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, στο τμήμα Λογιστικής κατά το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012, υπό την επίβλεψη της καθηγήτριας κα. Δέσποινας Ξουρή.

Σκοπός αυτής της μελέτης, με τίτλο «Ανεργία και Πληθωρισμός, η αλληλεπίδραση τους στην ελληνική οικονομία», ήταν να περιγραφούν η ανεργία και ο πληθωρισμός, δύο αντικείμενα μελέτης της μακροοικονομικής, κάτω από το πρίσμα των πιο πρόσφατων δεδομένων της επιστημονικής βιβλιογραφίας. Αποτελούν δύο από τα κρισιμότερα φαινόμενα που πλήττουν το σύνολο του πληθυσμού της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, η ανεργία και ο πληθωρισμός είναι φαινόμενα που επηρεάζουν όλες τις οικονομίες παγκοσμίως και ιδιαίτερα τη χώρα μας όπου δημιουργούν έντονο προβληματισμό και η αντιμετώπιση τους βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε οικονομικής πολιτικής.

Επιλέξαμε ν' ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο αντικείμενο γιατί η ανεργία και ο πληθωρισμός προβληματίζουν ένα μεγάλο ποσοστό των συμπολιτών μας, πόσο μάλλον εμάς που ανήκουμε σ' αυτούς που είναι ένα βήμα πριν την αναζήτηση εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
Πίνακας συνμήσεων.....	86

2.3.4 Ο πληθωρισμός μισθών.....	36
2.3.5 Ο εισαγόμενος πληθωρισμός.....	36
2.4 Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού.....	37
2.4.1 Αναδιανομή εισοδημάτων και πλούτου.....	48
2.4.2 Εξασθένιση του ισοζυγίου πληρωμών.....	40
2.4.3 Η κατανομή των συντελεστών παραγωγής δεν είναι άριστη.....	40
2.4.4 Σπατάλη Παραγωγικών Πόρων.....	40
2.4.5 Παραμόρφωση του φορολογικού συστήματος και των κινήτρων των ατόμων για προσφορά εργασίας.....	41
2.4.6 Δημιουργία προϋποθέσεων για τον Υπερπληθωρισμό.....	41
2.5 Τρόποι Αντιμετώπισης του πληθωρισμού.....	42
2.5.1 Ελεύθερη Διακύμανση Ισοτιμίας.....	42
2.5.2 Έλεγχος του ρυθμού εσωτερικής πιστωτικής επεκτάσεως.....	42
2.5.3 Ευρεία εφαρμογή αυτόματων τιμαριθμικών εφαρμογών.....	43
2.5.4 Εφαρμογή πολιτικής τιμών και εισοδημάτων.....	43
2.6 Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα – Στατιστικά Στοιχεία.....	43
2.6.1 Ιστορική Αναδρομή.....	43
2.6.2 Ο πληθωρισμός Σήμερα.....	46
2.6.3 Πληθωρισμός και ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα.....	52
Κεφάλαιο 3 ^ο	
Αλληλεπίδραση ανεργίας και πληθωρισμού – Η καμπύλη Phillips	
3.1 Ιστορική Αναδρομή.....	55
3.1.1 Η εμπειρική εργασία του Phillips – Η καμπύλη Phillips.....	55
3.1.2 Οι εκτιμήσεις του Phillips και οι πρώτες επικρίσεις.....	58
3.1.3 Θεωρητική θεμελίωση της καμπύλης Phillips.....	60
3.2 Η σύγχρονη καμπύλη Phillips.....	62
3.2.1 Η σχέση τιμών και αμοιβών.....	64
3.2.2 Βραχυχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.....	67
3.2.3 Το φυσικό ποσοστό ανεργίας και η μακροχρόνια καμπύλη Phillips.....	69
3.3 Μέτρα Αντιπληθωριστικής Πολιτικής.....	72
3.4 Ορισμένες Προσεγγίσεις Αντιπληθωριστικής Πολιτικής.....	75
3.5 Ορθολογικές Προσδοκίες για τον πληθωρισμό και την ανεργία.....	77
3.6 Σχέση πληθωρισμού και ανεργίας στην Ελλάδα.....	78
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	81

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	1
Εισαγωγή.....	2
Κεφάλαιο 1 ^ο	
Ορισμοί και πραγματικότητα του φαινομένου της ανεργίας	
1.1 Ορισμός της ανεργίας.....	3
1.2 Μέτρηση της Ανεργίας.....	3
1.3 Τα αίτια της ανεργίας.....	4
1.4 Η διάκριση της ανεργίας σε εκούσια και ακούσια.....	6
1.5 Τα είδη της ανεργίας.....	8
1.5.1 Ανεργία Τριβής.....	9
1.5.2 Διαρθρωτική Ανεργία.....	10
1.5.3 Εποχιακή Ανεργία.....	12
1.5.4 Τεχνολογική Ανεργία.....	13
1.5.5 Κυκλική Ανεργία.....	14
1.6 Συνέπειες Ανεργίας.....	15
1.7 Τρόποι Αντιμετώπισης.....	17
1.7.1 Επαγγελματική Κατάρτιση και εκπαίδευση.....	17
1.7.2 Ευελιξία της αγοράς εργασίας.....	18
1.7.3 Μείωση κόστους εργασίας.....	18
1.7.4 Άλλες προτεινόμενες πολιτικές αντιμετώπισης.....	19
1.8 Η Ανεργία στην Ελλάδα – Στατιστικά Στοιχεία.....	20
1.8.1 Η εξέλιξη της Ανεργίας.....	20
1.8.2 Η Ανεργία Σήμερα.....	25
Κεφάλαιο 2 ^ο	
Το φαινόμενο του πληθωρισμού	
2.1 Ορισμός του πληθωρισμού.....	29
2.2 Δείκτες Τιμών.....	31
2.3 Τα είδη του πληθωρισμού.....	32
2.3.1 Ο πληθωρισμός ζήτησης.....	32
2.3.2 Ο πληθωρισμός κόστους (Στασιμοπληθωρισμός).....	34
2.3.3 Ο πληθωρισμός κερδών.....	35

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Τις θερμότερες ευχαριστίες στην κα. Δέσποινα Ξουρή, καθηγήτρια του τμήματος Λογιστικής στο Α.Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου που μας προσέφερε τις γνώσεις και την καθοδήγηση της για την επιτυχή ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας. Θα ήταν επιπρόσθετα σημαντικό να μην παραλείψουμε τις ευχαριστίες μας σε όσους συνέβαλαν μέσω των επιστημονικών τους έργων. Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας για την πολύτιμη υποστήριξη τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

Επισημάνση

Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας πτυχιακής εργασίας –εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα- αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις της ομάδας των σπουδαστών που την επιμελήθηκαν και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού, του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής ή του Α.Τ.Ε.Ι. Μεσολογίου.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Ανεργία και Πληθωρισμός

Η αλληλεπίδραση τους στην Ελληνική Οικονομία

ΠΑΤΤΕ-ΤΟΥΜΑΝΗ ΙΩΑΝ. ΜΑΡΙΑ (Α.Μ. 14255)

maripatt@logistiki.teimes.gr

ΧΑΤΖΗΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΗΡΑΚ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ (Α.Μ. 14385)

aikachat@logistiki.teimes.gr

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΞΟΥΡΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 2

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Ανεργία και Πληθωρισμός

Η αλληλεπίδραση τους στην Ελληνική Οικονομία

ΠΑΤΤΕ – ΤΟΥΜΑΝΗ ΙΩΑΝ. ΜΑΡΙΑ

ΧΑΤΖΗΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΗΡΑΚ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ
ΞΟΥΡΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 2